

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE : RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR
E. BOONEN, C. CAENEPEEL
REDACTIEADRES : PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

HET BOEKHOUDKUNDIG EN FISCAAL REGIME VAN DE IN SCHULDVORDERINGEN, VOORRAADTOENAMEN EN TOENAMEN VAN DE BESTELLINGEN IN UITVOERING GEMATERIALISEERDE OPBRENGSTEN BIJ KLEINE BEDRIJVEN

1. De belastbare grondslag van de beoefenaars van vrije beroepen, ambten, posten en andere winstgevendende bezigheden bestaat uitsluitend uit bestanddelen die door de betrokkenen werkelijk zijn ontvangen¹. Met betrekking tot de bedrijfswinst treedt de belastbaarheid vroeger in. Naar een vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie omvat de belastbare grondslag van de bedrijven reeds de opbrengsten die besloten zijn in zekere en vaststaande schuldvorderingen², alsook in voorraadtoenamen en toenamen van de bestellingen in uitvoering³. Men wordt dus meteen belast op deze opbrengsten, ongeacht de datum waarop de werkelijke inning plaatsvindt. Met de omstandigheid dat die werkelijke inning soms onzeker is, wordt rekening gehouden door de toepassing van waardecorrecties op het ogenblik van het opmaken van de inventaris.

I. De problematiek van kleine bedrijven

2. De goede werking van de zoëven geschetste principes nopens het ontstaan en het tijdstip van belastbaarheid van de bedrijfswinst, die door de fiscale rechtspraak zijn ontwikkeld en die thans ook in de boekhoudwetgeving hun bevestiging vinden⁴, veronderstelt eigenlijk dat elk bedrijf

¹ Cass., 23 oktober 1975, *Arr. Cass.*, 1976, (240), 241, *Adm. Comm. I.B.*, nr. 30/3.

² Cass., 22 maart 1955, *Arr. Verbr.*, 1955, 624; Cass., 18 november 1955, *Arr. Verbr.*, 1956, 212; Cass., 8 mei 1956, *Arr. Verbr.*, 1956, 754; Cass., 28 januari 1958, *Arr. Verbr.*, 1958, 347; Cass., 29 mei 1958, *Arr. Verbr.*, 1958, 778; Cass., 26 juni 1958, *Arr. Verbr.*, 1958, 873; Cass., 22 september 1959, *Arr. Verbr.*, 1960, 80; Cass., 2 februari 1960, *Arr. Verbr.*, 1960, 499; Cass., 16 november 1965, *Bull. Belg.*, 1966, 1919; Cass., 1 maart 1966, *Pas.*, 1966, I, 841; Cass., 13 oktober 1970, *Arr. Cass.*, 1971, 146; Cass., 23 oktober 1975, *Arr. Cass.*, 1976, 240.

³ Cass., 26 maart 1963, *Pas.*, 1963, I, 809; cf. Cass., 29 januari 1966, *Bull. Belg.*, 1967, 155; Cass., 3 januari 1967, *Arr. Cass.*, 1967, 529; Cass., 5 mei 1970, *Arr. Cass.*, 1970, 821.

⁴ Cf. art. 19 K.B. van 8 oktober 1976 m.b.t. de jaarrekening van de ondernemingen; cf. Bijlage bij het K.B. van 8 oktober 1976, hoofdstuk I, afdelingen 2 en 2bis, I A, I B en II A 2.

een degelijke boekhouding voert en daarbij een bijzondere zorg besteedt aan de jaarlijkse opstelling van de inventaris en van de jaarrekening. Dit schept ernstige problemen in het kader van kleine bedrijven uit de commerciële en de ambachtelijke sector, van wie de winsten dikwijls maar net toereikend zijn om in het levensonderhoud van de exploitant en zijn gezin te voorzien.

Principieel zijn alle handelaars onderworpen aan de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen. Ook de meeste ambachtslieden zijn aan die wet onderworpen, aangezien zij ingevolge artikel 2, tweede lid, van het Wetboek van Koophandel in overgrote meerderheid als kooplieden moeten worden beschouwd⁵. Op fiscaal gebied worden de ambachten in ieder geval steeds onder de bedrijven gerangschikt⁶.

A. Het boekhoud- en winstbepalingsregime in kleine bedrijven

3. De kleine bedrijven of, in de boekhoudrechtelijke terminologie, kleine «ondernemingen» worden door de wet van 17 juli 1975 onderworpen aan een stelsel van vereenvoudigde boekhouding. Ruw geschetst komt het hierop neer. Overeenkomstig artikel 5 van de wet hoeven de natuurlijke personen die koopman zijn, de vennootschappen onder firma en de gewone commanditaire vennootschappen van wie de omzet over het laatste boekjaar, exclusief de belasting over de toegevoegde waarde, een door de Koning bepaald bedrag niet overschrijdt, geen boekhouding te voeren volgens de regels van het dubbel boekhouden, indien zij alle verrichtingen zonder uitstel, getrouw, volledig en naar tijdsorde inschrijven in ten minste drie dagboeken: een thesaurieboek, een inkoopboek en een verkoopboek. Het omzetbedrag waarvan zojuist sprake is, door de Koning bepaald op 20 miljoen frank; het beloopt 25 miljoen frank indien de voornaamste beroepsbezigheid

⁵ FREDERICQ, L. en S., *Handboek van het Belgisch handelsrecht*, I, Brussel, Bruylant, 1976, nrs. 99 en 107.

⁶ *Adm. Comm. I.B.*, nr. 20/8.

van de betrokkenen erin bestaat gasvormige of vloeibare koolwaterstoffen, bestemd voor het voortbewegen van motorvoertuigen op de openbare weg, in het klein te verkopen⁷. Overeenkomstig artikel 7 van de wet zijn de bedoelde kleine bedrijven verplicht een inventaris op te maken en een inventarisboek te houden. Zij hoeven echter geen rekeningen of rekeningenstelsel te gebruiken. De vorm en de inhoud van hun jaarrekening is niet onderworpen aan de bepalingen van het K.B. van 8 oktober 1976 met betrekking tot de jaarrekening van de ondernemingen. Bijgevolg zijn in beginsel evenmin de door dat besluit bepaalde waarderingregels toepasselijk.

4. Dit stelsel van vereenvoudigde boekhouding mag de kleine bedrijven dan al heel wat materieel werk en formaliteiten besparen, *ten gronde* wordt er eigenlijk niet zo veel door vereenvoudigd. De verplichting om ten minste eens per jaar omzichtig en te goeder trouw de nodige opnemingen, verificaties, onderzoeken en waarderingen te verrichten om een volledige inventaris op te maken van alle bezittingen, vorderingen, schulden en verplichtingen van welke aard ook, die betrekking hebben op het bedrijf, en van de eigen middelen, heeft tot gevolg dat ook de kleine bedrijven *ten gronde* onderworpen zijn aan de meeste, uit de moderne boekhoudtheorie afgeleide basisprincipes inzake registratie van activa, passiva, opbrengsten en kosten. Zij mogen met de registratie van hun opbrengsten niet wachten tot de daadwerkelijke inning, zij moeten voorraadwijzigingen opnemen, afschrijven op vaste activa, waardeverminderingen toepassen op voorraden en vorderingen, enzovoort⁸. In het licht daarvan heeft de principiële niet-toepasselijkheid op de kleine bedrijven van de door het K.B. van 8 oktober 1976 met betrekking tot de jaarrekening van de ondernemingen voorgeschreven waarderingregels eigenlijk niet zo'n grote betekenis. In beginsel zijn de kleine bedrijven enkel onderworpen aan de algemene regels van goede trouw en omzichtigheid, maar voor de concrete toepassing daarvan zullen zij weinig anders kunnen dan zich door de meer gedetailleerde waarderingregels van het K.B. van 8 oktober 1976 te laten inspireren⁹. Die waarderingregels vormen grotendeels de bevestiging van voorheen algemeen aanvaarde principes¹⁰. Men vindt die principes overigens terug in de fiscale rechtspraak betreffende de waardering van voorraden¹¹, de waardering van bestellingen in uitvoering¹², het aannemen van minderwaarden op

schuldvorderingen¹³, het boeken van disconto's op schuldvorderingen¹⁴, enzovoort.

5. Kort samengevat, moet de winst in kleine commerciële en ambachtelijke bedrijven uiteindelijk grotendeels worden vastgesteld volgens dezelfde boekhoudprincipes als die welke gelden voor grote bedrijven, al mag die vaststelling op een minder geformaliseerde manier gebeuren.

B. De werkelijke toepassing van het boekhoud- en winstbepalingsregime in kleine bedrijven

6. De realiteit van het boekhoud- en winstbepalingsproces in de kleine bedrijven uit de commerciële en ambachtelijke sector is dikwijls heel anders dan hierboven, in een normatieve optiek, is uiteengezet. Het stelsel van de vereenvoudigde boekhouding werd in de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen ingeschreven omdat men er zich zeer goed van bewust was dat het voeren van een perfect uitgewerkte boekhouding niet tot de mogelijkheden van het klein handels- en ambachtsbedrijf behoorde¹⁵. Tijdens de parlementaire voorbereiding van de wet werd het zó voorgesteld dat de invoering van de vereenvoudigde boekhouding de verplichtingen van de kleine bedrijven niet verzwaarde, doch eerder te beschouwen viel als een coördinatie van de handelsrechtelijke boekhoudingsverplichtingen en van de desbetreffende fiscaalrechtelijke verplichtingen, vooral op het gebied van de belasting over de toegevoegde waarde¹⁶. In werkelijkheid moet men vaststellen dat deze verplichtingen door brede lagen van het klein handels- en ambachtsbedrijf, die geen beroep doen of kunnen doen op de diensten van professionele boekhouders, op zeer gebrekkige wijze worden nageleefd.

7. Het gebrekkig voeren van de boekhouding gaat soms wel zeer ver. Het gebeurt dat zelfs de dagboeken niet systematisch worden bijgehouden. De exploitant van het bedrijf beschikt dan enkel over de facturen die hem zijn toegestuurd, de facturen die hij zelf eventueel heeft afgeleverd en een benaderend cijfer van zijn dagelijkse ontvangsten. Dat deze toestand zich vaker voordoet dan men op het eerste gezicht zou denken, blijkt uit de veelvuldige toepassingen die de belastingadministratie maakt van de door artikel 248, § 1, van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen bepaalde procedure van de vergelijking met drie soortgelijke belastingplichtigen ten einde, bij gebreke van bewijs-

⁷ Art. 1 K.B. van 12 september 1983 tot uitvoering van de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen, *B.S.*, 28 september 1983.

⁸ DE LEMBRE, E., OLIVIER, H., PAEMELEIRE, R., VAN DER MEULEN, O. en WILMOTS, Y., *De onderneming en haar boekhouding*, Kraainem, BBL, 1976, p. 53.

⁹ *Ibidem*, p. 20.

¹⁰ Verslag aan de Koning voor het K.B. van 8 oktober 1976 m.b.t. de jaarrekening van de ondernemingen, *B.S.*, 19 oktober 1976, p. 13464; VAN CROMBRUGGE, S., «Boekhoudrecht en boekhoudtheorie», *T.P.R.*, 1981, 982-983, nr. 19.

¹¹ Cass., 22 april 1929, *Pas.*, 1929, I, 164; Cass., 12 november 1957, *Arr. Verbr.*, 1958, 142.

¹² Cass., 26 maart 1963, *Pas.*, 1963, I, 809; Cass., 3 januari 1967, *Arr. Cass.*, 1967, 529.

¹³ Cass., 9 november 1954, *Arr. Verbr.*, 1955, 156; Cass., 6 december 1955, *Arr. Verbr.*, 1956, 266; Cass., 21 februari 1956, *Arr. Verbr.*, 1956, 507; Cass., 8 mei 1956, *Arr. Verbr.*, 1956, 754; Cass., 13 november 1956, *Arr. Verbr.*, 1957, 175; Cass., 16 januari 1957, *Arr. Verbr.*, 1957, 351; Cass., 23 maart 1972, *Arr. Cass.*, 1972, 702. Men moet evenwel opmerken dat deze rechtspraak zeer restrictief is en enkel toelaat een schuldvordering uit de belastbare basis uit te sluiten wanneer haar verlies definitief vaststaat. Deze restrictie wordt weliswaar voor een goed deel opgevangen door art. 23, § 1, W.I.B.

¹⁴ Cass., 28 oktober 1982, *R.W.*, 1982-83, 2336.

¹⁵ FREDERICQ, L. en S., o.c., nr. 168; OLIVIER, H., «La nouvelle loi sur la comptabilité des entreprises», *T. Bank*, 1975, 395, nr. 16.

¹⁶ *Parl. St., Senaat*, 1974-75, nr. 436/2, p. 7-8.

krachtige gegevens, toch de belastbare grondslag te bepalen.

Het niet bijhouden van de dagboeken is weliswaar geen algemene praktijk. Erger is het gesteld met de jaarlijkse inventarisplicht. Het opmaken van een inventaris vereist meer dan alleen een fysieke voorraadopname. Het veronderstelt een verificatie en *waardering* van *alles* wat in de boekhouding moet worden opgenomen: voorraden, schuldvorderingen, bestellingen in uitvoering, schulden, enzovoort¹⁷. De fysieke voorraadopname stelt in het algemeen weinig problemen, al wil men haar wegens haar tijdrovend karakter en wegens het feit dat zij soms een sluiting van het bedrijf voor een of meer dagen nodig maakt, wel eens achterwege laten en vervangen door ruwe ramingen omtrent de omvang van de eindvoorraden. Dat het opmaken van de inventaris geregeld ook de toepassing van waardecorrecties op voorraden, bestellingen in uitvoering en vooral op schuldvorderingen impliceert, wordt in kleine bedrijven daarentegen zeer vaak over het hoofd gezien. Inzonderheid in overwegend ambachtelijke bedrijven komt er van de waardering van de uitstaande schuldvorderingen zeer weinig in huis.

Ten slotte moet men ook vaststellen dat het begrip en de techniek van de voorzieningen voor risico's en kosten in het klein handels- en ambachtsbedrijf slecht gekend zijn. Het gebeurt zelden dat dergelijke bedrijven de, bedrijfseconomisch nochtans verantwoorde, voorzieningen aanleggen voor grote herstellings- of onderhoudswerkzaamheden of voor de verlies- en kostenrisico's die soms uit de uitvoering van gedane of ontvangen bestellingen voortvloeien.

De enige boekhoudkundige waarderingstechniek waarmee de kleine bedrijven relatief goed vertrouwd zijn, en dan vooral onder invloed van de fiscale wetgeving, is die van de afschrijvingen.

C. De fiscale implicaties

8. Dit gebrek aan kennis en effectieve toepassing van het in beginsel geldend winstbepalingsregime heeft op fiscaal gebied ernstige gevolgen. Enerzijds zorgen de controleambtenaren van de belastingadministratie ervoor dat alle positieve winstbestanddelen die, zoals zekere en vaststaande schuldvorderingen, voorraadtoenamen en toenamen van de bestellingen in uitvoering, door de kleine belastingplichtigen wel eens over het hoofd worden gezien, daadwerkelijk in de belastbare grondslag worden opgenomen. Anderzijds beseffen de kleine belastingplichtigen niet altijd dat zij, benevens hun werkelijk betaalde bedrijfsuitgaven en hun afschrijvingen, in voorkomend geval nog andere negatieve bestanddelen zoals waardeverminderingkosten op dubieuze schuldvorderingen, disconto's op langlopende en geen rente dragende schuldvorderingen en dotaties aan voorzieningen, van hun opbrengsten mogen aftrekken. De belastingheffing is in die gevallen onrechtvaardig hoog, omdat de hele winstberekening door een gebrek aan kennis nopens de geoorloofde aftrekposten wordt scheefgetrokken.

9. Zelfs wanneer de boekhoudprincipes nopens de negatieve winstbestanddelen correct worden toegepast, blijven

er voor kleine bedrijven van wie de winst in overwegende mate dient om de exploitant en zijn gezin hun elementair levensonderhoud te verschaffen, nog belangrijke problemen bestaan. De belastbaarheid van de in zekere en vaststaande schuldvorderingen, in voorraadtoenamen en in toenamen van de bestellingen in uitvoering gematerialiseerde opbrengsten veroorzaakt een onevenwichtige situatie, omdat de belasting, om vermeerdering te voorkomen, onmiddellijk moet worden voldaan bij wege van voorafbetaling¹⁸, terwijl de desbetreffende opbrengsten nog niet geïncasseerd zijn. Zo ontstaat een belangrijk financieringsprobleem. De beschikbare middelen die voortkomen van de daadwerkelijke ontvangsten en die niet strikt noodzakelijk zijn voor het continueren van het bedrijf, worden door de exploitanten van kleine bedrijven doorgaans in eerste instantie gebruikt om in hun levensonderhoud en dat van hun gezin te voorzien. Tegelijkertijd moeten die middelen echter worden gebruikt voor de betaling van belasting op opbrengsten die nog lang niet geïnd zijn. Principieel hebben weliswaar alle bedrijven met dit financieringsprobleem te kampen, maar in grote bedrijven, waar de winst niet zo overwegend door de persoonlijke levensbehoeften van de exploitant wordt opgeslorpt en waar de beheersmethodes doorgaans beter georganiseerd zijn, wordt het gemakkelijker opgevangen.

Het zoëven opgeworpen financieringsprobleem doet zich het scherpst voor in de beginfase van de bedrijfsactiviteit. In die fase bestaat thans weliswaar een verzachting in het kader van de wettelijke regeling van de voorafbetalingen. Personen die de leeftijd van 35 jaar niet hebben overschreden en die zich, met ingang van 1 januari 1982, voor de eerste maal vestigen in een zelfstandig beroep, zijn op de belasting op de in artikel 20, 1°, 2°, b en c, en 3°, van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen genoemde winsten, bezoldigingen en baten die zij behalen gedurende de eerste drie jaren van de uitoefening van de beroepswerkzaamheid, geen vermeerdering wegens ontoereikende voorafbetaling verschuldigd¹⁹. Men kan echter niet zeggen dat deze maatregel specifiek is toegesneden op de hier behandelde financieringsproblematiek van de kleine bedrijven. Hij geldt bijvoorbeeld ook voor de baten van vrije beroepen, ambten, posten en andere winstgevend bezigheden, die, zoals eerder is vermeld²⁰, pas belastbaar zijn op het ogenblik van de werkelijke incassering van de inkomsten. Daarenboven biedt deze maatregel in het geheel geen algemene en blijvende oplossing voor het hier behandeld probleem.

Een andere verzachting van het zoëven opgeroepen financieringsprobleem vloeit voort uit het feit dat de administratie aanvaardt dat de interesten van leningen, aangegaan om voorafbetalingen te verrichten, als bedrijfslasten worden afgetrokken²¹. Het is echter evident dat dit de grond van het probleem niet oplost.

II. De oplossingsmogelijkheden

10. Samengevat komt de problematiek van het boekhoud- en winstbepalingsregime van de kleine bedrijven neer

¹⁸ Art. 89 W.I.B.

¹⁹ Art. 89, § 9bis, W.I.B.

²⁰ Cf. *supra*, nr. 1.

²¹ *Adm.Comm.I.B.*, nr. 44/49.3.

¹⁷ DE LEMBRE, E., OLIVIER, H., PAEMELEIRE, R., VAN DER MEULEN, O. en WILMOTS, Y., o.c., p. 20.

op het volgende. Wat de grond van de zaak betreft, bestaat er in het thans geldend recht geen verschil tussen de grote en de kleine bedrijven. Beide zijn onmiddellijk belastbaar op de nog niet geïnde opbrengsten die in zekere en vaststaande schuldvorderingen, in voorraadtoenamen en in toenamen van de bestellingen in uitvoering besloten liggen. Om eventueel rekening te houden met het dubieus karakter van de daadwerkelijke inning, moeten waardecorrecties worden toegepast op het ogenblik dat de inventaris wordt opgemaakt. In kleine bedrijven wordt de inventaris echter dikwijls op een zeer gebrekkige wijze opgemaakt. Dit resulteert in een onrechtvaardig hoge belastingheffing. Zelfs indien de met de inventarisatie gepaard gaande waarderingen correct worden uitgevoerd, blijft in kleine bedrijven een netelig financieringsprobleem bestaan.

Deze problemen zouden geheel kunnen worden opgelost door de kleine bedrijven op fiscaal gebied te onderwerpen aan een zelfde regime als dat van de vrije beroepen, ambten, posten en andere winstgevendende bezigheden, waar de belastbaarheid pas intreedt op het ogenblik dat opbrengsten daadwerkelijk worden geïnd. De belastbare opbrengsten van kleine bedrijven zouden dan enkel mogen bestaan uit ontvangsten. De af te trekken bedrijfslasten zouden worden beperkt tot werkelijk betaalde uitgaven en tot waardecorrecties op bedrijfsinvesteringen en -beleggingen; onder deze laatste worden verstaan afschrijvingen en waardeverminderingen op vaste activa, alsook waardeverminderingen op schuldvorderingen die niet de opbrengsten van bedrijfsactiviteiten vertegenwoordigen, maar voortvloeien uit leningen en voorschotten, toegestaan aan derden, met de bedoeling daardoor later inkomsten te kunnen verkrijgen of behouden²². Voor de bepaling van de «kleine bedrijven», waartoe het toepassingsgebied van dit regime zou worden beperkt, zou men het best terugrijpen naar de hierboven aangehaalde boekhoudrechtelijke bepaling van de «kleine ondernemingen»²³.

11. Het aldus voorgesteld regime zou niet kunnen worden ingevoerd door een ommekeer in de rechtspraak. Ongetwijfeld is het zo dat de fiscale wet de onmiddellijke belastbaarheid voor bedrijven van de in zekere en vaststaande schuldvorderingen, in voorraadtoenamen en in toenamen van de bestellingen in uitvoering gematerialiseerde opbrengsten nergens uitdrukkelijk heeft gepreciseerd²⁴. Maar die onmiddellijke belastbaarheid vloeit onder de thans geldende wetgeving noodgedwongen voort uit de algemene netto-actief-benadering van het begrip bedrijfswinst. In het algemeen is de winst de toename van het netto-actief tijdens het belastbaar tijdperk; het netto-actief is het verschil tussen het totaal actief en de schulden tegenover derden²⁵. De waarde van een schuldvordering, van een voorraadtoename

of van een toename van de bestellingen in uitvoering is een onderdeel van het totaal actief en beïnvloedt aldus de winstvorming. De genoemde onmiddellijke belastbaarheid is bovendien geheel in overeenstemming met de thans geldende boekhoudrechtelijke principes inzake realisatie van opbrengsten, die ingevolge de door artikel 7 van de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen opgelegde inventarisplicht ook voor de kleine bedrijven gelden²⁶. Om de zoëven voorgestelde hervorming door te drukken is het bijgevolg noodzakelijk de wetgeving ingrijpend te wijzigen.

12. Deze wetwijziging kan technisch worden ingeschreven in de artikelen 30 en 21 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen. Het toepassingsgebied van artikel 30 van het wetboek kan worden uitgebreid tot de winsten van nijverheids-, handels- en landbouwbedrijven²⁷ die voldoen aan de criteria, bedoeld in artikel 5, eerste lid, van de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen. Omgekeerd moet artikel 21 van het wetboek dan dezelfde bedrijven uit zijn toepassingsgebied sluiten.

III. Het probleem van de verhouding tussen het boekhoudrecht en het fiscaal recht

13. De voorgestelde onderwerping van de kleine bedrijven aan het regime van de vrije beroepen, ambten, posten en andere winstgevendende bezigheden heft de twee bovenbeschreven fiscale problemen op. Het probleem van de niet-toepassing of gebrekkige toepassing van de waarderingsregels doet zich niet meer voor, aangezien nog enkel ontvangsten worden belast. Om dezelfde reden krijgen de kleine bedrijven evenmin nog te kampen met de onevenwichtige situatie die in het huidige stelsel voortvloeit uit de voorafbetaling van belasting op nog niet geïnde opbrengsten. De voorgestelde hervorming doet echter een nieuw probleem, van een geheel andere, meer rechtstheoretische en rechtssystematische aard ontstaan. Het is het probleem van de verhouding tussen het boekhoudrecht en het fiscaal recht. Moet de inschakeling van de kleine bedrijven in het regime van artikel 30 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen gepaard gaan met een daaraan beantwoordende wijziging van artikel 7 van de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen?

14. Men weet dat de fiscale winstberekening van bedrijven onder het huidige recht voor een groot deel wordt bepaald door de boekhoudrechtelijke waarderingsregels²⁸. Mocht men dit beginsel op het niveau van de kleine bedrijven ook willen handhaven na de doorvoering van de voorgestelde hervorming, dan zou men artikel 7 van de Boekhoudwet in die zin moeten veranderen dat de door kleine

²² Cf. bv. Cass., 29 april 1940, *Pas.*, 1940, I, 135; Cass., 22 april 1958, *Arr. Verbr.*, 1958, 650; Cass., 12 november 1958, *Pas.*, 1959, I, 263.

²³ Cf. *supra*, nr. 3.

²⁴ SIEBENS, H., *Voorraden*, Brussel, Bruylant, 1969, p. 47.

²⁵ Cass., 26 juni 1913, *Pas.*, 1913, I, (339), 345; KIRKPATRICK, J., *L'imposition des revenus des sociétés belges par actions et de leurs actionnaires, obligataires et organes*, Brussel, Larcier, 1968, nrs. 32-33; SIEBENS, H., «De fiskale neutraliteit van de wet op de jaarrekening: realiteit of utopie?», in *Réflexions offertes à P. Sibille*, Brussel, Bruylant, 1981, p. 864.

²⁶ Cf. *supra*, nr. 4.

²⁷ Voor landbouwbedrijven is de hier behandelde problematiek weliswaar niet zeer scherp. De meeste landbouwers worden ingevolge art. 248, § 1, tweede en derde lid, op forfaitaire grondslagen belast.

²⁸ KIRKPATRICK, J., «Rapports du droit comptable et du droit fiscal», in *Het boekhoudrecht: drie jaar ervaring*, BELGISCHE VERENIGING VAN BEDRIJFSJURISTEN, (ed), 1980, p. 2-10; SIEBENS, H., *l.c.*, p. 864-865; TIBERGHEN, A., *Handboek voor fiscaal recht*, Brussel, Ced. Samsom, 1983, p. 126-127.

bedrijven op te stellen inventaris enkel betrekking heeft op waardecorrecties op bedrijfsinvesteringen en -beleggingen²⁹. Iets dergelijks zou in boekhoudrechtelijk opzicht moeilijk te rechtvaardigen zijn. Zonder een volledige inventaris is het onmogelijk te komen tot de opstelling van een jaarrekening die enig inzicht geeft in de toestand van de onderneming.

Toen de boekhoudwetgeving in 1975 werd ingevoerd, was het niet de bedoeling daardoor enige invloed op het fiscaal recht uit te oefenen³⁰. Men wilde autonoom op handelsrechtelijk gebied een aantal boekhoudingsverplichtingen invoeren wegens de waarde die als controle- en beheersinstrument aan de boekhouding en de jaarrekening werd toegeschreven³¹. Die ambitie gold in beginsel ook voor de kleine ondernemingen. Er bestaat geen reden om daar nu van af te stappen. Het lijkt bijgevolg aangewezen een dissociatie van het boekhoudrechtelijk en het fiscaalrechtelijk regime van de kleine ondernemingen/bedrijven te bepleiten. De gegevens voor het vervullen van de fiscale aangifteverplichting kunnen dan in een systeem van onderwerping aan artikel 30 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen grotendeels worden gehaald uit het door artikel 5 van de Boekhoudwet voorgeschreven thesaurieboek. De door artikel 7 van dezelfde wet voorgeschreven volledige inventaris en jaarrekening vervullen dan hoofdzakelijk een slechts informatief-boekhoudkundige functie.

15. Een dissociatie van het boekhoudrechtelijk en het fiscaalrechtelijk regime van de kleine bedrijven zou een nadelige weerslag kunnen hebben op het strikt boekhoudrechtelijke vlak. Een van de redenen die wij hebben aangehaald om de onderwerping van de kleine bedrijven aan het regime van de vrije beroepen, ambten, posten en andere winstgevende bezigheden te bepleiten, was dat het opmaken van een inventaris in die bedrijven dikwijls op een zeer gebrekkige wijze geschiedt. Indien het regime van de kleine bedrijven nu in de hierboven bedoelde zin zou worden hervormd, valt het te vrezen dat daarmee een belangrijke stimulans om van de inventaris toch iets te maken, wegvalt. Is deze overweging van die aard dat ze de wenselijkheid van de door ons voorgestelde fiscale hervorming in het gedrang kan brengen? Wij menen van niet, en dat om twee redenen.

Een correcte boekhouding, inventaris en jaarrekening zijn voor een ondernemer noodzakelijke beleidsinstrumenten. Indien de ondernemer zich niet aan zijn boekhoudingsverplichtingen houdt, loopt hij het risico door onvoldoende inzicht in het bedrijfsgebeuren verkeerde beslissingen te nemen en in moeilijkheden te geraken. Hij stelt zich bovendien bloot aan de door de Boekhoudwet gestelde strafsancities, zij het dat deze met betrekking tot kleine ondernemers

slechts gelden in geval van faillissement³². Het komt ons derhalve voor dat de Boekhoudwet op zichzelf voldoende betekenis heeft om autonoom zijn eigen naleving af te dwingen, zonder dat daarvoor een fiscaal regime moet worden gehandhaafd, dat bij niet-naleving of gebrekkige naleving van de inventarisplicht leidt tot een onrechtvaardige hoge belastingheffing.

Daarenboven hebben wij de voorgestelde wijziging van het fiscaal regime van de kleine bedrijven niet slechts verantwoord met de feitelijke vaststelling dat de inventarisplicht dikwijls slecht wordt nagekomen, maar ook met een verwijzing naar de financieringsmoeilijkheden die, zelfs wanneer de inventaris correct wordt opgemaakt, voortvloeien uit de noodzakelijke voorafbetaling van belasting op opbrengsten die men nog niet in handen heeft. Het komt ons voor dat dit financieringsprobleem op zichzelf reeds een wijziging van het fiscaal regime van de kleine bedrijven rechtvaardigt.

IV. Besluit

16. Uitgaande van de netto-actief-benadering van het winstbegrip, heeft de fiscale rechtspraak geleidelijk een verfijnd systeem ontwikkeld voor de berekening van de bedrijfswinst. Tot dit systeem behoort de regel dat de in zekere en vaststaande schuldvorderingen, in voorraadtoenamen en in toenamen van de bestellingen in uitvoering gematerialiseerde opbrengsten deel uitmaken van de winst en derhalve belastbaar zijn nog vóór zij werkelijk zijn geïncasseerd. Het nieuw boekhoudrecht heeft dit systeem van winstberekening bevestigd.

Men moet nochtans vaststellen dat de implicaties van het systeem in kleine bedrijven meestal zeer onbillijk zijn. De kleine ondernemer die zijn bedrijf in eerste instantie ziet als een middel om in zijn levensonderhoud en dat van zijn gezin te voorzien, redeneert eerder in termen van «ontvangsten» dan van «opbrengsten». Begrippen als management, winstmaximalisatie, *tax planning* en dergelijke meer, passen doorgaans niet in de realiteit van kleine commerciële en ambachtelijke bedrijven. Men werkt er om te leven, niet omgekeerd. De fiscale wet zou met deze realiteit rekening moeten houden. De beste manier om dat te doen bestaat erin deze bedrijven te onderwerpen aan het regime van de vrije beroepen, ambten, posten en andere winstgevende bezigheden, waar men enkel wordt belast op werkelijke ontvangsten.

Stefaan VAN CROMBRUGGE
Assistent R.U.G.

²⁹ Cf. *supra*, nr. 10.

³⁰ *Parl. St., Senaat*, 1974-75, nr. 436/1, p. 4.

³¹ Cf. FREDERICQ, L. en S., *o.c.*, nr. 165; cf. OLIVIER, H., *l.c.*, p. 382, nr. 2; cf. STEENBERGEN, J., «De boekhouding en de jaarrekeningen van ondernemingen», *R.W.*, 1975-76, 762; cf. STERCKX, D., «La loi du 17 juillet 1975 sur la comptabilité et les comptes annuels des entreprises», *Rev. Not. B.*, 1976, 111.

³² Art. 17, tweede lid, wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 9 MEI 1983

Voorzitter : de h. Meeùs

Raadsheer-rapporteur : de h. Lebbe

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaat : mr. Simont

Werkloosheid — Toelaatbaarheid — Aantal arbeidsdagen — Berekening.

De bijzondere berekeningswijze van het aantal arbeidsdagen met betrekking tot de bijdragen voor sociale zekerheid heeft niets te maken met de werkloosheidsreglementering waarin de vaststelling van het over de referentieperiode vereiste aantal arbeidsdagen gebeurt volgens een regeling waarbij de dag tijdens welke de werknemer met volle werktijd gedurende zeven uren of meer werkzaam is geweest als één werkdag wordt beschouwd.

R.V.A. t/ D.

Gelet op het bestreden arrest, op 5 maart 1981 door het Arbeidshof te Brussel gewezen ;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 118, eerste lid, en 121, inzonderheid § 1, van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid, gewijzigd, wat artikel 118 betreft, door de koninklijke besluiten van 14 maart 1975, 22 november 1976 en 1 juni 1978, en wat artikel 121 betreft, door het koninklijk besluit van 4 april 1966, 4, inzonderheid eerste en tweede lid, van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 inzake werkloosheid, gewijzigd door het ministerieel besluit van 25 oktober 1967, van de wijzigende bepalingen, en van de artikelen 24, eerste lid, 1°, a, van het koninklijk besluit van 28 november 1969 tot uitvoering van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest, na te hebben vastgesteld dat verweerster van november 1976 tot juli 1978 gearbeid had als nachtwaakster in een rusthuis, met een arbeidsstelsel van 7 nachten van 11 of 11,5 uren over een periode van 14 dagen, beslist dat verweerster voldoet aan het door artikel 118 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 in haar geval vereiste aantal van 450 arbeidsdagen tijdens de referentieperiode om op werkloosheidsuitkeringen gerechtigd te zijn en daartoe steunt op de volgende overwegingen : dat uit gegevens meegedeeld door de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid gebleken was dat verweerster in de referentieperiode 420 arbeidsdagen en 50 daarmee gelijkgestelde dagen bewees en dat bij die berekening het aantal in aanmerking te nemen bezoldigde dagen werd verkregen door het aantal uren werkelijke arbeid, geleverd tijdens het kwartaal, te delen door 8, zulks overeenkomstig artikel 24, eerste lid, 1°, a, van het koninklijk besluit van 28 november 1969 ; dat door artikel 4 van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 geen afbreuk wordt gedaan aan het beginsel van

artikel 121, § 1, van het koninklijk besluit van 20 december 1963, volgens hetwelk als arbeidsdagen voor de toepassing van artikel 118 in aanmerking komen, de dagen waarvoor de inhoudingen voor sociale zekerheid op de uitbetaalde lonen werden gedaan ; dat, wanneer die inhoudingen zijn verricht voor dagen waarop de werknemer wordt geacht ten minste 7 uren werkzaam te zijn geweest, zoals in onderhavig geval, ook voldaan is aan vermeld artikel 4, (...)

Overwegende dat artikel 121, § 1, eerste lid, van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid niet bepaalt dat voor de toepassing van de werkloosheidsregeling, inzonderheid van artikel 118, eerste lid, van dit besluit, het aantal in aanmerking te nemen arbeidsdagen het aantal is dat in aanmerking komt voor het berekenen van de bijdragen voor sociale zekerheid, maar alleen dat voor de toepassing van de werkloosheidsregeling geen arbeidsdagen in aanmerking mogen worden genomen waarvoor geen inhoudingen voor sociale zekerheid werden gedaan ;

Overwegende dat de bijzondere berekeningswijze van het aantal arbeidsdagen waarin, met betrekking tot de bijdragen voor sociale zekerheid, is voorzien in artikel 24, eerste lid, van het koninklijk besluit van 28 november 1969 tot uitvoering van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, voor het geval waarin de wekelijkse arbeid van de werknemer in de loop van het kwartaal over minder dan vijf dagen ten belope van meer dan acht uren per dag is verdeeld, en welke bestaat in een deling door acht van het gezamenlijk aantal uren werkelijke arbeid over het kwartaal, niets te maken heeft met de vaststelling van het aantal arbeidsdagen voor de toepassing van de werkloosheidsregeling ;

Dat voor de toepassing van laatstbedoelde regeling het aantal in aanmerking te nemen arbeidsdagen wordt vastgesteld volgens de regelen bepaald door het ministerieel besluit van 4 juni 1964 inzake werkloosheid, genomen ter uitvoering van artikel 121, § 1, tweede lid, van voornoemd koninklijk besluit van 20 december 1963, onder meer door artikel 4 van het ministerieel besluit volgens hetwelk de dag tijdens welke de werknemer met volle werktijd gedurende zeven uren of meer werkzaam is geweest, als één arbeidsdag wordt beschouwd ;

Overwegende dat derhalve het arrest, dat beslist dat verweerster recht heeft op werkloosheidsuitkering op de enkele grond dat het vereiste aantal arbeidsdagen wordt bereikt met toepassing van de berekeningswijze bepaald in artikel 24, eerste lid, van het koninklijk besluit van 28 november 1969 en niet nagaat of verweerster het vereiste aantal arbeidsdagen bewijst volgens de regelen bepaald in het ministerieel besluit van 4 juni 1964, inzonderheid artikel 4, die wettelijke bepalingen alsmede de artikelen 118, eerste lid, en 121, § 1, van het koninklijk besluit van 20 december 1963 schendt ;

Dat het middel gegrond is ;

(...)

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 30 MEI 1983

Voorzitter-rapporteur : de h. Delva

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaat : mr. Houtekier

**Pensioenen werknemers — Loopbaan — Jaar vóór 1945
— Pensioenstorting — Verzekeringsjaar — In aanmerking te nemen kalenderjaar.**

De bepaling dat de pensioenstorting verricht voor een bepaald verzekeringsjaar dat gespreid is over twee kalenderjaren, het bewijs van een gewoontelijke en hoofdzakelijke tewerkstelling leveren voor het laatste van de twee kalenderjaren waarover het verzekeringsjaar is gespreid, vindt alleen toepassing op de pensioenstorting waarvan vaststaat voor welk verzekeringsjaar zij werden gedaan, maar waarvan niet kan worden vastgesteld op welk van beide kalenderjaren zij betrekking hebben. Wanneer gedurende een kalenderjaar het vereiste bedrag van pensioenstorting is bereikt, komt dit jaar voor de berekening van het pensioen in aanmerking.

R.W.P. t/ J.

Gelet op het bestreden arrest, op 8 juni 1982 door het Arbeidshof te Antwerpen, afdeling Hasselt, geweest;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 7bis, 10, § 1, 15, 3°, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, gewijzigd door de wet van 27 februari 1976, 29, 32ter van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, gewijzigd door de koninklijke besluiten van 21 december 1970 en 5 april 1976, en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest voor recht zegt dat ook het jaar 1944 in aanmerking moet worden genomen, voor de berekening van het rustpensioen van verweerster als werkneemster op grond: «dat (eiser) naar de toepassing van artikel 32ter, derde lid, van het koninklijk besluit van 21 december 1967 houdende het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers verwijst en, gelet op de geboortedatum van belanghebbende (28 januari 1920) en de periode van tewerkstelling (14 juli 1943 tot 13 september 1946), betoogt dat alleen de jaren 1945 en 1946 kunnen worden toegekend; dat het reglementsvoorschrift in kwestie bepaalt dat, wanneer de in het tweede lid van hetzelfde artikel beoogde pensioenstorting verricht zijn voor een verzekeringsjaar dat gespreid is over twee kalenderjaren, het bewijs van een gewoontelijke en hoofdzakelijke tewerkstelling geleverd is voor het laatste van de twee kalenderjaren; dat deze bepaling alleen toepassing vindt op de storting waarvan vaststaat voor welk verzekeringsjaar zij werden gedaan, maar waarvan niet kan worden vastgesteld op welk van beide kalenderjaren, waarover het verzekeringsjaar gespreid is, zij betrekking hebben; dat in casu niet ernstig kan betwist worden dat de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen, waarbij verweerster als tijdelijke typiste tewerkgesteld was, voldoende storting

verricht heeft en dat deze storting doorlopend op de hele periode van tewerkstelling moeten worden toegerekend; dat hieruit voortvloeit dat het bewijs van een gewoontelijke en hoofdzakelijke bezigheid in loondienst ook voor het jaar 1944 geleverd is»;

terwijl, eerste onderdeel, daar verweerster geboren is op 28 januari 1920, haar verzekeringsjaar loopt van 1 februari tot 31 januari van het volgend jaar; voor elk jaar voorafgaand aan 1 januari 1945 en namelijk voor het jaar 1944, het bewijs van de gewoontelijke en hoofdzakelijke tewerkstelling uitsluitend per verzekeringsjaar wordt geleverd en wanneer het verzekeringsjaar gespreid is over twee kalenderjaren, dit bewijs dan alleen geleverd is voor het laatste van de twee kalenderjaren; derhalve alleen de pensioenstorting voor verweerster verricht voor het verzekeringsjaar 1943-44 in aanmerking mogen worden genomen om te bepalen of het kalenderjaar 1944 kan worden erkend voor de loopbaan van verweerster; deze bewijsregel dwingend toepasselijk is en niet alleen toepasselijk is op storting waarvan kan worden vastgesteld voor welk verzekeringsjaar zij zijn gedaan maar waarvan het kalenderjaar waarvoor ze gedaan zijn, niet kan worden vastgesteld; deze regel ook toepasselijk is op storting waarvan het kalenderjaar waarvoor ze gedaan zijn, wel kan vastgesteld worden en deze storting ten deze uitgesloten worden voor het bewijs, als ze niet verricht werden voor het verzekeringsjaar 1944-45, ook al werden ze verricht voor het kalenderjaar 1944 of enig ander jaar, zodat het arrest ten onrechte andere storting in aanmerking neemt dan die verricht voor het verzekeringsjaar 1943-44 (schending van de artikelen 7bis, 10, § 1, 15, 3°, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967, 29 en 32ter, eerste tot derde lid, van het koninklijk besluit van 21 december 1967);

tweede onderdeel, het feit dat de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen, waar verweerster tijdelijk typiste was van 14 juni 1943 tot 13 september 1946, voldoende storting zou hebben verricht en deze storting doorlopend op de hele periode van de tewerkstelling moeten worden toegerekend, de beslissing niet wettelijk verantwoordt; immers, om te beslissen of het jaar 1944 in de loopbaan van verweerster kan worden erkend, slechts rekening mag worden gehouden met de storting verricht voor het verzekeringsjaar 1943-44; eiser uitdrukkelijk in zijn conclusie na tussenarrest staande hield dat die storting slechts een bedrag van 388 frank beliepen hoewel 466 frank vereist was, zodat zij onvoldoende waren en het kalenderjaar 1944 dus niet bewezen was; niet kan worden vastgesteld of de storting, die wettelijk in aanmerking konden worden genomen het bedrag van 466 frank bereiken (schending van de artikelen 7bis, 10, § 1, 15, 3°, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967, 29 en 32ter van het koninklijk besluit van 21 december 1967);

(...)

Wat het eerste en het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat, krachtens artikel 32ter, eerste en tweede lid, van het koninklijk besluit van 21 december 1967, het bewijs van de tewerkstelling waardoor het recht op een rustpensioen wordt geopend, dat daadwerkelijk en voor de eerste maal ten vroegste op 1 januari 1977 ingaat, voor elk jaar dat 1 januari 1945 voorafgaat, wordt geleverd door een jaarlijkse pensioenstorting van ten minste het in

het tweede lid bepaalde bedrag; dat voor de toepassing van deze bepalingen het kalenderjaar en niet het verzekeringsjaar in aanmerking komt;

Overwegende dat het derde lid van hetzelfde artikel bepaalt dat, wanneer de in het tweede lid van hetzelfde artikel beoogde pensioenstortingen verricht werden voor een bepaald verzekeringsjaar dat gespreid is over twee kalenderjaren, het bewijs van een gewoontelijke en hoofdzakelijke tewerkstelling geleverd is voor het laatste van de twee kalenderjaren waarover het verzekeringsjaar gespreid is;

Dat deze bepaling alleen toepassing vindt op de pensioenstortingen waarvan vaststaat voor welk verzekeringsjaar zij zijn gedaan, maar waarvan niet kan worden vastgesteld op welk van beide kalenderjaren, waarover het verzekeringsjaar gespreid is, zij betrekking hebben;

Dat, wanneer gedurende een kalenderjaar het vereiste bedrag van pensioenstortingen is bereikt, dit jaar voor de berekening van het pensioen in aanmerking komt;

Dat alsdan het bedrag van de tijdens het verzekeringsjaar 1943-44 betaalde pensioenstortingen derhalve geen invloed heeft op de beslissing over het recht op pensioen voor het kalenderjaar 1944;

(...)

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 28 JUNI 1983

Voorzitter: de h. Châtel

Raadsheer-rapporteur: de h. D'Haenens

Procureur-generaal: de h. Krings

Strafvordering — Hoger beroep — Procureur des Konings — Verzet.

Door het hoger beroep van het openbaar ministerie wordt de strafvordering aanhangig gemaakt bij de rechter in hoger beroep. Hieruit volgt dat het openbaar ministerie steeds hoger beroep kan instellen tegen een in eerste aanleg gewezen vonnis, zelfs indien dit vonnis, op verzet gewezen, de uitspraak van het verstekvonnis handhaaft en dit ongeacht of het openbaar ministerie tegen het vonnis bij verstek hoger beroep heeft ingesteld of niet.

Procureur des Konings te Tongeren t/ M.

Gelet op het bestreden vonnis, op 17 februari 1983 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Tongeren;

Overwegende dat verweerder door de Politie rechtbank te Tongeren, afdeling Genk, op 21 juni 1982 bij verstek werd veroordeeld tot een geldboete van tachtig frank of zestien dagen vervangende gevangenisstraf en in de kosten, en tot het betalen van schadevergoeding, rente en kosten aan de burgerlijke partij wegens overtreding van artikel 12,4 van het Wegverkeersreglement; dat op zijn ontvankelijk verklaard verzet tot een geldboete van vijftig frank of zestien dagen vervangende gevangenisstraf en in de kosten, en de veroordeling op civielrechtelijk gebied handhaafde; dat tegen dit vonnis hoger beroep werd ingesteld door verweerder

en door het openbaar ministerie; dat de Correctionele Rechtbank te Tongeren bij vonnis van 17 februari 1983 het hoger beroep van het openbaar ministerie niet-ontvankelijk verklaart, het hoger beroep van verweerder ontvankelijk en gegrond verklaart, hem diens gevolge vrijspreekt en zich onbevoegd verklaart om te beslissen op de civielrechtelijke vordering van de burgerlijke partij;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 172, 174 en 202 van het Wetboek van Strafvordering,

doordat het vonnis het hoger beroep van het openbaar ministerie niet-ontvankelijk verklaart op grond dat, nu het openbaar ministerie geen hoger beroep heeft ingesteld tegen het vonnis bij verstek, het dit ook niet kan tegen het vonnis dat op verzet is gewezen,

terwijl het hoger beroep van het openbaar ministerie dat op regelmatige wijze is ingesteld wel ontvankelijk is:

Overwegende dat door het hoger beroep van het openbaar ministerie de strafvordering bij de rechter in hoger beroep aanhangig wordt gemaakt in het algemeen belang; dat hieruit volgt dat het openbaar ministerie steeds hoger beroep kan instellen tegen een in eerste aanleg gewezen vonnis, zelfs indien dit vonnis, op verzet gewezen, de uitspraak van het verstekvonnis handhaaft, en dit ongeacht of het openbaar ministerie tegen het vonnis bij verstek hoger beroep heeft ingesteld of niet; dat derhalve het hoger beroep tegen een vonnis op verzet waardoor, zoals ten deze, de straf wordt verminderd, alleszins ontvankelijk is;

Overwegende evenwel dat, nu op het ontvankelijk verklaarde hoger beroep van de beklagde, verweerder, de correctionele rechtbank oordeelt dat hij niet schuldig is aan de hem ten laste gelegde overtreding en hem diens gevolge vrijspreekt, het hoger beroep van het openbaar ministerie, zelfs indien het ontvankelijk was verklaard, geen belang meer vertoonde;

Overwegende dat het middel dat enkel opkomt tegen de beslissing waardoor eisers hoger beroep niet ontvankelijk is verklaard, mitsdien bij gebrek aan belang niet ontvankelijk is;

(...)

NOOT—Het hoger beroep van het openbaar ministerie

Het hoger beroep van het openbaar ministerie tegen een in eerste aanleg gewezen vonnis op verzet, maakt de strafvordering aanhangig bij de rechter in hoger beroep, maar in beginsel zal deze de toestand van de beklagde niet kunnen verzwaren. De straf of de strafmaatregelen kunnen gehandhaafd of verminderd worden, de beklagde kan worden vrijgesproken of de strafvordering vervallen verklaard, maar de straf mag niet worden verzwared tenzij het openbaar ministerie ook hoger beroep had aangetekend tegen het verstekvonnis.

Immers, door het ontvankelijk verklaard verzet van de beklagde is het hoger beroep van het openbaar ministerie tegen het verstekvonnis — en eventueel zelfs de beslissing in hoger beroep — zonder voorwerp geworden, maar het hoger beroep van het openbaar ministerie verkrijgt een latent karakter, m.a.w. door zijn hoger beroep tegen het verstekvonnis behoudt het openbaar ministerie het volwaardig recht om ook hoger beroep in te stellen tegen het vonnis dat op verzet zal worden gewezen. Dank zij dit eerste conserva-

toir beroep tegen het verstekvonnis blijven alle mogelijkheden open voor de rechter in hoger beroep om de straf te verhogen, te handhaven of te verminderen.

A. Vandeplass

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 3 OKTOBER 1983

Voorzitter: de h. Delva

Afdelingsvoorzitter-rapporteur: de h. Mahillon

Eerste advocaat-generaal: de h. Duchatelet

Advocaten: mrs. De Bruyn en Bayart.

Arbeidsongeval — Weg van het werk — Verblijfplaats — Begrip — Verschillende verblijfplaatsen.

Wanneer het ongeval zich voordoet op het traject van de plaats van het werk naar een tweede verblijf, kan er pas sprake zijn van een ongeval op de weg van het werk als de werknemer zich op weg begeeft met de bedoeling om tijdelijk in dat verblijf te gaan wonen.

N.V. D. t/ F. en D.

Gelet op het bestreden arrest, op 8 maart 1982 door het Arbeidshof te Brussel gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 8, § 1, inzonderheid eerste en tweede lid, van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971,

doordat het arrest beslist dat het dodelijk ongeval dat de zoon van de verweerders overkwam op 21 september 1978, zich heeft voorgedaan op de weg naar en van het werk en dus als een arbeidsongeval moest worden beschouwd, op grond dat de flat van de verloofde van de getroffene waarnaar laatstgenoemde onderweg was op het ogenblik van het ongeval, voor hem een tweede verblijf was, en doordat het in die zin beslist op grond dat «vooreerst volledig geloof mag worden gehecht aan de versie van de verweerders volgens welke hun zoon die bij hen woonde, na het werk geregeld naar zijn verloofde ging om er gedurende de week enkele uren door te brengen en er gedurende het weekend te verblijven; dat de (verweerders) naar hun zeggen alleen eisten dat hun zoon er niet tijdens de week zou blijven, doch hem toestemming gaven om tijdens het weekend buiten de ouderlijke woning te verblijven; dat het huwelijk was vastgesteld voor mei 1979; dat de (verweerders) dus instemden met een gedeeltelijk samenwonen dat ze als een teken zagen van de huidige wijziging van de opvattingen over het gedrag van jongeren die al dan niet van plan zijn om te trouwen; dat vervolgens uit de gegevens van het dossier de volgende feiten naar voren komen: 1) eind maart 1978 huurde de verloofde van het slachtoffer een flat; volgens de verhuurder was de getroffene aanwezig bij de ondertekening van de overeenkomst; 2) uit een op 23 oktober 1978 door de gerechtsdeurwaarder gedane vaststelling blijkt dat: a) op de bel de naam van het paar vermeld staat (V., de verloofde, F., het slachtoffer); b) de naam eveneens op de

brievenbus vermeld staat; c) de conciërge bij haar onderzaking verklaart dat het slachtoffer reeds zes of zeven maanden in het gebouw woonde en elke avond op hetzelfde uur naar de flat ging; het feit dat de conciërge in de waan kon verkeren dat het slachtoffer in het gebouw woonde in dat verband op zijn minst bewijst dat het slachtoffer er veel en geregeld kwam; dat die mening ook wordt gedeeld door de verhuurder van de flat die dacht dat ze samenwoonden of dat hij haar in elk geval geregeld kwam opzoeken; dat ook de verloofde van het slachtoffer verklaart dat hij haar bijna elke dag na zijn werk kwam bezoeken en dat hij er soms bleef overnachten; dat men hieruit kan besluiten dat wegens het feit dat hij alleen tijdens de weekends en de avonden van de week met zijn verloofde samenwoonde in haar flat, dit adres als een tweede verblijf kon worden beschouwd en zulks volgt hetzij uit familiegebeurtenissen zoals een aanstaande huwelijk hetzij alleen maar uit de huidige maatschappelijke opvattingen over intermenselijke relaties»;
(...)

Overwegende dat artikel 8, § 1, van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 bepaalt dat onder de weg naar en van het werk het normale traject wordt verstaan dat de werknemer moet afleggen om zich van zijn verblijfplaats te begeven naar de plaats waar hij werkt, en omgekeerd;

Overwegende dat, enerzijds, die tekst niet impliceert dat de werknemer één enkele verblijfplaats heeft; dat, anderzijds, elke plaats waar men verblijft niet noodzakelijk een verblijfplaats is en dat men bovendien de bedoeling moet hebben om er althans voor een tijd te gaan wonen;

Overwegende dat het arrest op grond van de door het middel overgenomen vaststellingen in feite beslist dat het slachtoffer vast en geregeld bij zijn verloofde verbleef en daaruit in rechte afleidt dat er kan worden besloten dat, nu het slachtoffer alleen tijdens de weekends en gedurende de avonden van de week met zijn verloofde samenwoonde in haar flat, die plaats als een tweede verblijf moest worden beschouwd;

Overwegende evenwel dat het arrest vaststelt, enerzijds, dat het slachtoffer bij zijn ouders woonde en na zijn werk geregeld naar zijn verloofde ging om er enkele uren in de week met haar door te brengen en er tijdens het weekend te verblijven en, anderzijds, dat het ongeval zich op een weekdag heeft voorgedaan;

Overwegende dat de werknemer verschillende verblijfplaatsen mag hebben en met name tijdens de weekends en de weekdagen op verschillende plaatsen mag wonen, dat men evenwel niet tegelijkertijd verschillende verblijfplaatsen kan hebben, en dat, wanneer het ongeval zich voordoet op het traject van de plaats van het werk naar een tweede verblijf, er pas sprake kan zijn van een ongeval op de weg naar en van het werk in de zin van de wet als de werknemer zich op weg begeeft met de bedoeling om tijdelijk in dat verblijf te gaan wonen;

Dat het arrest derhalve, nu het niet vaststelt dat het slachtoffer van plan was om, al was het maar tijdelijk, bij zijn verloofde te gaan inwonen toen hij de plaats van zijn werk verliet, artikel 8, § 1, van de wet van 10 april 1971 schendt;

Dat het middel gegrond is;

(...)

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 12 SEPTEMBER 1983

Voorzitter: de h. Delva

Raadsheer-rapporteur: de h. Vervloet

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaten: mrs. Houtekier en De Gryse

**Arbeidsovereenkomst — Handelsvertegenwoordiger —
Uitwinningsvergoeding — Vereisten — Tewerkstelling van
één jaar — Begrip.**

Het wettelijk vereiste dat de handelsvertegenwoordiger ten minste één jaar moet zijn te werk gesteld om aanspraak te kunnen maken op uitwinningsvergoeding, houdt niet in dat een periode van schorsing van de arbeidsovereenkomst niet mag worden meegeteld bij de berekening van de periode van één jaar tewerkstelling.

Van de P. t/ V.

Gelet op het bestreden arrest, op 28 mei 1982 door het Arbeidshof te Gent gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 28, 1°, en 101 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten,

doordat het arrest de door eiser tegen verweerder ingestelde vordering tot betaling van een uitwinningsvergoeding van 130.941 frank verwerpt op grond: «dat, hoewel (eiser) langer dan een jaar in dienst van (verweerder) was en hij derhalve een anciënniteit had van meer dan één jaar, hij daarom nog niet kon bogen op een tewerkstelling van een jaar; dat 'tewerkstelling, tewerkstellen' immers betekent 'iemand daadwerkelijk arbeid doen verrichten ingevolge een dienstbetrekking'; dat de termen 'in dienst treden, zijn' wijzen op het 'bestaan van een dienstbetrekking', van een verplichting tot het verrichten van arbeid, behoudens schorsing, en niet op het daadwerkelijk verrichten van arbeid; dat een uitwinningsvergoeding 'pas verschuldigd (is) na een tewerkstelling van één jaar' (artikel 101, tweede lid, Arbeidsovereenkomstenwet); dat de wetgever die tewerkstellingsduur als een absoluut minimum heeft gesteld voor een te vergoeden aanbreng van cliënteel; dat dit inhoudt dat de wettelijke of conventionele schorsingsperiodes van het arbeidscontract niet mogen worden meegerekend voor de berekening van de tewerkstelling van een jaar; dat iemand, wiens arbeidsovereenkomst geschorst is, niet wordt tewerkgesteld en zijn tewerkstelling tijdens wettelijke schorsingsperiodes zelfs strafbaar kan zijn; dat voor de toepassing van artikel 101 van de wet op de arbeidsovereenkomsten geen gelijkstelling met tewerkstellingsdagen bestaat; dat (verweerder) bewijst dat de arbeidsovereenkomst van (eiser) gedurende de hele maand juli 1978 was geschorst wegens vakantie; dat (eiser) dan ook geen (volledig) jaar daadwerkelijk arbeid verrichtte in dienst van (verweerder) en derhalve geen (volledig) jaar tewerkgesteld was bij (verweerder); dat (eiser) dan ook geen recht heeft op een uitwinningsvergoeding»,

terwijl het feit dat de arbeidsovereenkomst van eiser gedurende de maand juli 1978 geschorst was wegens vakantie, niet tot gevolg heeft dat eiser, die door verweerder van 10

april 1978 tot 30 april 1979 in dienst was genomen als handelsvertegenwoordiger, geen jaar tewerkstelling zou hebben gehad bij het einde van zijn contract; immers, ingevolge de tussen de partijen gesloten overeenkomst, eiser gedurende meer dan een jaar tewerkgesteld was en de schorsing van de overeenkomst gedurende de jaarlijkse vakantie deze periode, voor de toekenning van de uitwinningsvergoeding, niet beïnvloedt; door de tewerkstelling de contractueel bepaalde termijn van het «in dienst zijn» van de werkgever bedoeld wordt en het arrest, door te stellen dat de termijn, gedurende welke het contract geschorst is door vakantie, niet in aanmerking komt om de duur van de tewerkstelling te berekenen, een voorwaarde aan de wet toevoegt, die deze wet niet stelt:

Overwegende dat het middel het arrest slechts aanvecht in zoverre eisers vordering tot betaling, door verweerder, van een uitwinningsvergoeding ongegrond wordt verklaard;

Overwegende dat artikel 101, eerste lid, van de Arbeidsovereenkomstenwet bepaalt dat, wanneer de overeenkomst wordt beëindigd door de werkgever zonder dringende reden of door de handelsvertegenwoordiger om een dringende reden, een vergoeding wegens uitwinning verschuldigd is aan de handelsvertegenwoordiger die een cliënteel heeft aangebracht tenzij de werkgever bewijst dat uit de beëindiging van de overeenkomst geen enkel nadeel volgt voor de handelsvertegenwoordiger; dat, luidens het tweede lid van dat artikel, die vergoeding pas verschuldigd is na een tewerkstelling van één jaar;

Dat de laatstvermelde bepaling niet inhoudt dat een periode van schorsing van de arbeidsovereenkomst niet mag worden meegerekend bij de berekening van de tewerkstelling van één jaar;

Overwegende dat het arrest, nu het vaststelt dat eiser als handelsvertegenwoordiger van 10 april 1978 tot 30 april 1979 in dienst van verweerder was, door te beslissen dat eiser niet één jaar was tewerkgesteld op grond dat de arbeidsovereenkomst wegens vakantie gedurende de maand juli 1978 was geschorst, de toepassing van artikel 101 doet afhangen van een voorwaarde die er niet in voorkomt; dat het arrest derhalve die wetsbepaling schendt;

Dat het middel gegrond is;

(...)

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 17 FEBRUARI 1984

Voorzitter: de h. Janssens

Raadsheer-rapporteur: de h. Soetaert

Advocaat-generaal: mevr. Liekendael

Advocaten: mrs. Delahaye en De Bruyn

1. Burgerlijke rechtspleging — Vonnis — Motiveringsverplichting — Begrip — 2. Hypotheek — Overschrijving en inschrijving — Voorschrift van art. 3 Hypotheekwet — Doel — Sanctie.

1. De enkele omstandigheid dat de rechter een vaststelling niet doet of een bewering van een partij niet tegen-

spreekt, maakt geen schending uit van art. 97 van de Grondwet, tenzij de rechter verplicht was een conclusie te beantwoorden.

2. *De inschrijving van de vordering op de kant van de overschrijving van de titel van verkrijging althans van de laatst overgeschreven akte, voorgeschreven door art. 3 van de Hypotheekwet, beoogt derden in kennis te stellen van de mogelijke vernietiging van bepaalde rechten voortvloeiende uit de betrokken akten.*

De miskennis van het voorschrift kan voor de ingestelde rechtsvordering alleen tot gevolg hebben dat daarover geen uitspraak mag worden gedaan zolang de inschrijving op de kant van de overschrijving van de bedoelde akten niet is verricht.

O. en B. t/ F. e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 19 mei 1982 door het Hof van Beroep te Antwerpen gewezen ;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 3 van de Hypotheekwet van 16 december 1851 en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest, na vastgesteld te hebben, bij wijze van verwijzing naar het beroepen vonnis wat betreft de doelstellingen van de respectieve hoofdvorderingen en tegenvorderingen, dat de inleidende dagvaarding ertoe strekte: «primair te doen zeggen voor recht dat (de verweerders sub 1) aan (de eisers) verkocht hebben: het volledig onroerend goed gelegen te Genk, (...) ingevolge akte verleden voor notaris L. van 2 maart 1973, met voorbehoud, voor zover de verweerders de gehele oppervlakte van 11 a 48 ca niet meer kunnen garanderen, alsmede te doen zeggen voor recht dat de verweerders sub 2 en 3 geen eigendomsrechten hebben op voornoemd perceel; subsidiair de verweerders te doen veroordelen tot betaling van een schadevergoeding van 4 miljoen frank, met de gerechtelijke interesten en kosten», en zonder te betwisten, zoals de eisers het in hun conclusie vermeldde, dat de vordering niet was ingeschreven in de rand van de overschrijving van de titel, door bevestiging van het beroepen vonnis de vorderingen ontvankelijk verklaart en ten gronde beslecht;

terwijl, krachtens artikel 3 van de Hypotheekwet, geen vordering strekkende tot vernietiging of herroeping van rechten voortvloeiende uit akten aan overschrijving onderworpen, door de rechter wordt ontvangen dan na te zijn ingeschreven op de kant van de overschrijving van de titel van verkrijging waarvan de vernietiging of herroeping gevorderd wordt; de hoofdvordering door de eisers ingesteld ertoe strekte te doen zeggen dat de eisers een perceel grond van 10 a 48 ca 50 dm² hadden aangekocht in plaats van 2 a 55 ca 50 dm² en 93 ca, zoals in de notariële aankoopakte van 2 maart 1973 vermeld, en dus een revindicatievordering was, en de subsidiaire vordering van de eisers een vordering tot nietigverklaring of vernietiging van de verkoopakte van 2 maart 1973 wegens misleiding van een contractpartij was, zoals het arrest het trouwens stelt, waar het overweegt dat een vordering gegrond op de misleiding van een contractpartij «slechts tot gevolg heeft dat de wilsuiting van de misleide partij (...) door een wilsgebrek is aangetast, hetgeen slechts grond kan opleveren voor een vordering tot nietigverklaring of vernietiging van de verkoop, doch aan de misleide partij geen rechten kan toekennen op de goederen

van andere partijen», en beide vorderingen, althans de subsidiaire vordering dus tot vernietiging of herroeping strekten van rechten voortvloeiende uit de aankoopakte van 2 maart 1973, en bijgevolg aan de verplichting van randinschrijving onderworpen zijn;

zodat het arrest, door de vorderingen te ontvangen en ten gronde te oordelen, zoals het doet, zonder te ontkennen dat de vorderingen niet waren ingeschreven op de kant van de overschrijving van de aankoopakte van 2 maart 1973, zoals de eisers aanvoerden in hun conclusie, althans door aldus te oordelen zonder vastgesteld te hebben dat, in strijd met wat de eisers in hun conclusie aanvoerden, de vorderingen ingeschreven waren in de rand van de overschrijving van bedoelde aankoopakte, de artikelen 3 van de Hypotheekwet en 97 van de Grondwet schendt:

In zoverre het middel schending van artikel 97 van de Grondwet aanvoert:

Overwegende dat de enkele omstandigheid dat de rechter een vaststelling niet doet of een bewering van een partij niet tegensprekt, geen schending uitmaakt van artikel 97 van de Grondwet, tenzij de rechter verplicht was een conclusie te beantwoorden, hetgeen ten deze niet wordt gesteld;

Dat het middel in zoverre niet ontvankelijk is;

Wat het overige van het middel betreft:

Overwegende dat de eisers schending aanvoeren van artikel 3 van de Hypotheekwet wat betreft de door hen zelf ingestelde rechtsvordering, zoals zij primair tegen alle verweerders, althans zoals zij subsidiair tegen de eerste twee verweerders is gesteld;

Overwegende dat de «inschrijving» van de vordering op de kant van de overschrijving van de titel van verkrijging althans van de laatst overgeschreven akte, voorgeschreven door artikel 3 van de Hypotheekwet, beoogt derden in kennis te stellen van de mogelijke vernietiging van bepaalde rechten voortvloeiende uit de betrokken akten; dat de miskennis van het voorschrift voor de ingestelde rechtsvordering alleen tot gevolg kan hebben dat daarover geen uitspraak mag worden gedaan zolang de inschrijving op de kant van de overschrijving van de bedoelde akten niet is verricht; dat de exceptie van niet-inschrijving geen doel meer heeft en geen effect meer kan sorteren wanneer de rechtsvordering reeds definitief is afgewezen in laatste aanleg;

Dat, nu de eisers geen middel aanvoeren betreffende de beslissing over de ongegrondheid van hun vordering, noch betreffende de beslissing over de ontvankelijkheid of de gegrondheid van de tegenvordering van de verweerders wegens tergend en roekeloos geding, het middel in zoverre niet ontvankelijk is bij gebrek aan belang;

(...)

NOOT—Zie De Page, VII, nrs. 1085 e.v.; *R.P.D.B.*, tw. «Hypothèques et privilèges immobiliers», nrs. 496 e.v. en 2190.

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 17 MAART 1984

Voorzitter: de h. Delva

Raadsheer-rapporteur: de h. Vervloet

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaten: mrs. Bützler en Simont

Ondernemingsraad — Veiligheidscomité — Sociale verkiezingen — Voordracht van kandidaten — Kandidatenlijsten — Aanplakking — Meer kandidaten dan mandaten — Rechten en plichten van de werkgever.

De werkgever heeft niet het recht te weigeren de tijdig door representatieve werknemersorganisaties ingediende kandidatenlijsten aan te plakken, zelfs wanneer op die lijsten meer kandidaten voorkomen dan er mandaten kunnen worden toegekend. In dit laatste geval kan de werkgever, indien hij tegen de voordracht van de kandidaten wil opkomen, na de aanplakking een beroep instellen bij de arbeidsrechtbank, hetzij op grond van de artt. 24, § 1, 1°, W. 20 sept. 1948, of 1, § 4, b, (4), W. 10 juni 1952, hetzij op grond van art. 38 K.B., 18 oktober 1978 indien de voorwaarden voor de toepassing van dit laatste artikel zijn vervuld.

A. t/ A.B.V.V.

Gelet op het bestreden arrest, op 14 juli 1983 door het Arbeidshof te Brussel gewezen;
(...)

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 21, § 1, eerste lid, van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, 1, § 4, b, (4), zesde lid, van de wet van 10 juni 1952 betreffende de gezondheid en de veiligheid van de werknemers, alsmede de salubriteit van het werk en van de werkplaatsen, 33, tweede lid, 36 en 39 van het koninklijk besluit van 18 oktober 1978 betreffende de ondernemingsraden en de comités voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen, voormeld artikel 36 gewijzigd bij koninklijk besluit van 5 november 1982, en 97 van de Grondwet,

doordat het arbeidshof oordeelt: «dat (eiser) geen enkele bevoegdheid heeft om eigenmachtig de geldigheid te beoordelen van de door een representatieve werknemersorganisatie neergelegde kandidatenlijsten en eigenmachtig te beslissen dat de door die organisatie neergelegde kandidatenlijsten niet worden bekendgemaakt door aanplakking; dat de tussenkomst van de werkgever in verband met de voordracht van de kandidaten erin bestaat: de tijdig door de representatieve werknemersorganisaties neergelegde kandidatenlijsten te ontvangen, de kandidatenlijsten aan te plakken, de klachten in verband met de voorgedragen kandidaten te ontvangen en mee te delen aan de organisatie tegen wier kandidaten klacht is neergelegd, en de definitieve kandidatenlijsten aan te plakken»; het arrest beslist «dat, door te weigeren de lijsten die tijdig ingediend werden door representatieve werknemersorganisaties, aan te plakken en niet de procedure te volgen voorgeschreven in de artikelen 33 tot 38 van het koninklijk besluit van 18 oktober 1978, (eiser) de wet heeft overtreden; dat (eiser) niet gerechtigd

was eigenmachtig te weigeren de kandidatenlijsten aan te plakken die in naam van (eerste verweerder) tijdig ingediend werden en dat niets (eiser) belette de beide lijsten waarover het gaat, naast of onder elkaar aan te plakken», en het hoger beroep gegrond verklaart,

terwijl, eerste onderdeel, het koninklijk besluit van 18 oktober 1978, onder meer, met toepassing en ter uitvoering van de artikelen 21, § 1, eerste lid, van de wet van 20 september 1948 en 1, § 4, b, (4), zesde lid, van de wet van 10 juni 1952, de verplichtingen bepaalt die op de werkgever rusten bij de voorbereiding en de uitvoering van de sociale verkiezingen die in zijn onderneming moeten worden gehouden; artikel 33, tweede lid, van dat koninklijk besluit bepaalt dat op de kandidatenlijsten niet meer kandidaten mogen voorkomen dan er gewone en plaatsvervangende mandaten kunnen worden toegekend; artikel 36 van hetzelfde koninklijk besluit, als laatst gewijzigd bij koninklijk besluit van 5 november 1982, voorschrijft dat de werkgever, binnen een gestelde termijn, een bericht moet aanplakken met vermelding van, onder meer, de namen van de kandidaten, per lijst gerangschikt, naar de vorm van het stembiljet zoals die bij artikel 39 is voorgeschreven; dit artikel de vorm van de stembiljetten voorschrijft en hiervoor verwijst naar een in bijlage gevoegd model, waarbij slechts evenveel kandidaten worden opgenomen als er te begeven mandaten zijn; de werkgever derhalve slechts verplicht kan zijn de tijdig voorgedragen kandidatenlijsten, bij hem ingediend door representatieve werknemersorganisaties, aan te plakken indien deze lijsten formeel regelmatig zijn opgesteld of kunnen worden opgesteld, inzonderheid wanneer de lijsten niet meer kandidaten bevatten dan er toe te kennen mandaten zijn; de door de representatieve werknemersorganisaties ingediende lijsten die meer kandidaten bevatten dan er toe te kennen mandaten zijn, nietig zijn en de werkgever niet gehouden kan zijn zulke lijsten aan te plakken, en zelfs in feite in de onmogelijkheid verkeert zulke lijsten op te nemen in de stembiljetten die gelijkvormig moeten zijn aan het bij koninklijk besluit van 18 oktober 1978 gevoegde model; de werkgever bovendien niet over een eigen, persoonlijke en onvoorwaardelijke voordeuring beschikt om, met toepassing van de artikelen 33 tot 38 van het genoemde koninklijk besluit van 18 oktober 1978, op te komen tegen de voordracht van de kandidaten, doch slechts, overeenkomstig het eerste lid van artikel 38 van dit koninklijk besluit een beroep bij de arbeidsrechtbank kan indienen met betrekking tot de voordrachten van de kandidaten, die reeds vooraf het voorwerp uitmaakten van een klacht bij de werkgever, uitgaande van hetzij een of meer kandidaten, hetzij de belanghebbende representatieve werknemersorganisatie(s); het arbeidshof derhalve niet, zonder de in het middel aangehaalde wetsbepalingen te schenden (uitgezonderd artikel 97 van de Grondwet), uitgaande van de vaststelling dat, voor de sociale verkiezingen van mei 1983 bij eiser, voor lijst nummer 2 twee kandidatenlijsten werden ingediend die samen meer kandidaten inhielden dan er toe te kennen mandaten waren, kon oordelen dat eiser onrechtmatig geweigerd heeft de voorgedragen lijsten aan te plakken;

(...)

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat artikel 36 van het koninklijk besluit

van 18 oktober 1978, gewijzigd bij koninklijk besluit van 5 november 1982, niet meer bepaalt, zoals de oorspronkelijke tekst van dit artikel, dat in het door de werkgever aan te plakken bericht de namen van de kandidaten «per lijst worden gerangschikt naar de vorm van het stembiljet zoals die bij artikel 39 is voorgeschreven»; dat, luidens dit artikel, «de lijsten en de namen van de kandidaten worden voorgedragen in de bij artikel 39, tweede lid, bedoelde volgorde»;

Overwegende dat uit de bepalingen van de artikelen 33, tweede lid, 36 en 39 van hetzelfde besluit, die betrekking hebben op de voordracht van de kandidaten, de aanplakking van de kandidatenlijsten en de opstelling van de stembiljetten, niet volgt dat de werkgever het recht heeft te weigeren de tijdig door representatieve werknemersorganisaties ingediende kandidatenlijsten aan te plakken, ook niet wanneer op die lijsten meer kandidaten voorkomen dan er mandaten kunnen worden toegekend;

Dat het aan de werkgever staat, indien hij tegen de voordracht van de kandidaten wil opkomen, na de aanplakking van de kandidatenlijsten een beroep in te stellen bij de arbeidsrechtbank op grond van de artikelen 24, § 1, 1°, van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, 1, § 4, h, 1°, van de wet van 10 juni 1952 betreffende de gezondheid en de veiligheid van de werknemers, alsmede de salubriteit van het werk en van de werkplaatsen, en 38 van het vermelde koninklijk besluit; dat de in deze laatste bepaling neergelegde procedureregeling het vorderingsrecht van de werkgever niet vermag te beperken tot het geval waarin de voordracht van de kandidaten tot de in het eerste lid van artikel 37 bedoelde klacht aanleiding heeft gegeven;

(...)

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

JEUGDKAMER — 11 DECEMBER 1981

Jeugdrechter in hoger beroep: de h. De Vocht

Advocaat-generaal: de h. Rigaux

Advocaten: mrs. Demets loco Driessen en Hermans loco Velaers

Burgerlijke rechtspleging — Rechtsmiddelen — Termijn van hoger beroep — Wet betreffende de Jeugdbescherming — Jeugdrechtbank — Materiële bevoegdheid — Hoederecht over minderjarige kinderen na echtscheiding door onderlinge toestemming.

De termijn van hoger beroep tegen een beslissing van de jeugdrechtbank is één maand na de uitspraak, al worden de bevoegdheid van dit rechtscollege en de toepasselijkheid van de Jeugdbeschermingswet betwist.

De jeugdrechtbank is bevoegd om uitspraak te doen over de wijzigingen in het bestuur over de persoon en over de goederen van de kinderen na een echtscheiding door onderlinge toestemming van de ouders.

R. t/ S.

Gezien de stukken van het geding, onder meer het eensluidend afschrift van het bestreden vonnis van de Jeugd-

rechtbank te Tongeren van 17 juni 1981, waartegen hoger beroep werd ingesteld door verzoekschrift neergelegd ter griffie op 18 september 1981;

Overwegende dat het hoger beroep laattijdig is, ingesteld zijnde buiten de termijn van een maand bepaald in artikel 58 van de wet van 8 april 1965;

Overwegende dat appellant tevergeefs opwerpt dat het hoger beroep werd ingesteld binnen de termijn van één maand na de betekening overeenkomstig de wettelijke termijn in deze zaak toepasselijk omdat niet de bijzondere wetgeving betreffende de jeugdbescherming gevolgd mocht worden, de jeugdrechtbank onbevoegd zijnde aangezien, in geval van echtscheiding door onderlinge toestemming, de burgerlijke kamer van de rechtbank van eerste aanleg en niet de jeugdrechtbank bevoegd was om uitspraak te doen over de wijzigingen in het beheer van de persoon en van de goederen van de kinderen;

Overwegende dat appellant de bevoegdheid van de jeugdrechtbank heeft aanvaard, in eerste aanleg en impliciet in zijn verzoekschrift tot beroep;

Overwegende dat de bevoegdheid van de jeugdrechtbank steunt op artikel 302 van het Burgerlijk Wetboek:

— daar dit artikel in fine («de jeugdrechtbank kan echter in alle gevallen in het belang van de kinderen anders beslissen») letterlijk zin heeft voor wijziging van het hoederecht na echtscheiding, in alle gevallen,

— daar de overeenkomst over de hoede van de kinderen na echtscheiding door onderlinge toestemming in wezen niet verschilt van de overeenkomst bedoeld in het eerste lid van artikel 302 van het Burgerlijk Wetboek,

— daar geen andere wetsbepaling handelt over dezelfde wijziging tenzij door verwijzing naar dit artikel 302 (vergelijk artikel 311bis Burgerlijk Wetboek),

— daar artikel 302 voorkomt in het hoofdstuk over de gevolgen van de echtscheiding in het algemeen, waarin ook de echtscheiding door onderlinge toestemming begrepen is;

Dat appellant ten onrechte een wezenlijk onderscheid tussen beide vormen van echtscheiding naar de gevolgen bepaalt door verwijzing naar de «contractuele» verhouding tussen de partijen die door onderlinge toestemming gescheiden zijn, waarin geen wijziging zou mogen worden aangebracht tenzij op louter burgerrechtelijke gronden, derhalve niet op grond van het belang van de kinderen;

Dat hiertegenover dient te worden aanvaard dat de overeenkomst over het hoederecht of over bezoekrecht, zijnde een overeenkomst over de rechten van het kind op ieder van zijn beide ouders, uiteraard verschilt van de overeenkomst die de partijen tot wet strekt;

Om die redenen,

De jeugdkamer,

Gehoord de advocaat-generaal E. Rigaux in zijn eensluidend advies;

Verklaart het hoger beroep onontvankelijk.

NOOT—Zie Laenens J., «Overzicht van rechtspraak. De bevoegdheid», *T.P.R.*, 1979, 286, nr. 71; *anders*: Voorz. Rb. Antwerpen, 3 mei 1978, *R.W.*, 1980-81, 1544; Rb. Brussel, 17 mei 1978, *R.W.*, 1978-79, 1244.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

8e KAMER — 8 MAART 1984

Voorzitter-rapporteur : de h. Vanderhoeght
Raadsheren : de h. Guffens en mevr. Spinoy
Advocaat-generaal : de h. Van Camp
Advocaat : mr. Jaeken

Smaad en weerspannigheid — Doodslag en opzettelijke verwondingen — Officier van gerechtelijke politie — Slagen aan agenten van het openbaar gezag.

Leden van de Nederlandse rijks politie die met hun dienstvoertuig een verdachte achtervolgen en zonder onderbreking de achtervolging voortzetten op Belgisch grondgebied, wegens een feit dat geen aanleiding kan geven tot uitlevering, zijn naar luid van de artt. 2, 27 en 28 van het Benelux-Uitleveringsverdrag tijdens hun achtervolging op Belgisch grondgebied niet gelijkgesteld met leden van de gerechtelijke politie bij de parketten en van de rijkswacht.

Indien hun opzettelijke slagen worden toegebracht op Belgisch grondgebied tijdens de achtervolging, dan vallen deze feiten onder de toepassing van de artt. 392 en 398 Sw., maar niet van de artt. 280 en 281.

A.

Telastlegging : te Kinrooi of elders in het Rijk op meerdere reizen op 3 juli 1979, A. Van B. Jacobus en R. Anna, ministeriële ambtenaren, agenten die dragers zijn van het openbaar gezag of van de openbare macht of enig andere persoon met een openbare hoedanigheid bekleed, in de uitoefening of ter gelegenheid van de uitoefening van hun bediening geslagen te hebben, met de omstandigheid dat de slagen bloedstorting, verwonding of ziekte veroorzaakt hebben ; B. althans opzettelijk verwondingen of slagen te hebben toegebracht aan Van B. Jacobus en R. Anna, met de omstandigheid dat de slagen of verwondingen een ziekte of een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid ten gevolge hadden.

Overwegende dat beklagde, bestuurder van een auto, te Ittervoort, gemeente Hunsel in Nederland, geen gevolg gaf aan het stopteken gegeven door de wachtmeesters der Rijks politie, H. Van B. en A. R., «ter controle op de naleving van de bij en krachtens de Wegenverkeerswet gegeven voorschriften» (Nederlands proces-verbaal van 3 juli 1979) ; dat zij beklagde achtervolgden met hun dienstvoertuig en zonder onderbreking de achtervolging voortzetten op Belgisch grondgebied, waar de feiten, voorwerp van de strafvordering, zich voordeden op ongeveer 800 m van de grens ;

Overwegende dat het feit door beklagde in Nederland gepleegd, te weten opzettelijk niet te hebben voldaan aan een bevel of een vordering, krachtens wettelijk voorschrift, volgens art. 184 van het Nederlands Wetboek van Strafrecht, strafbaar gesteld is met maximum drie maanden gevangenisstraf en een geldboete van 1.200 gulden ;

Overwegende dat voormelde leden van de Rijks politie derhalve beklagde achtervolgden voor een feit dat geen aanleiding kan geven tot uitlevering, het feit niet strafbaar gesteld zijnde in België en Nederland «met een vrijheids-

straf of met een maatregel welke vrijheidsbeneming medebrengt, met een maximum van ten minste zes maanden, dan wel een zwaardere straf of maatregel» ;

Overwegende dat dientengevolge naar luid van de artikelen 2, 27 en 28 van het Benelux-Uitleveringsverdrag, goedgekeurd bij de wet van 1 juni 1964, de bovenvermelde leden van de Rijks politie tijdens hun achtervolging op Belgisch grondgebied niet gelijkgesteld waren met leden van de gerechtelijke politie bij de parketten en van de rijkswacht ;

Overwegende dat hieruit volgt, ten opzichte van de feiten voorwerp van de telastlegging A, dat de bestanddelen, vereist voor de toepassing van de artikelen 280 en 281 Strafwetboek, ten deze niet verenigd zijn ;

Overwegende dat echter door het onderzoek voor het hof bewezen geworden is dat de feiten van de alternatieve telastlegging B. ten laste van beklagde bewezen zijn, doch enkel ten opzichte van J. Van B. en dit zonder de omstandigheid dat de slagen of verwondingen een ziekte of ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid ten gevolge hadden ;

(...)

CORRECTIONELE RECHTBANK TE TURNHOUT

4e KAMER — 15 MEI 1981

Voorzitter : de h. R. Peeters
Rechters : de h. Geuens en mevr. Vermeulen
Openbaar ministerie : de h. Cuypers

Heling — Kennis van de bedrieglijke herkomst van de zaak.

Als de feitelijke omstandigheden waarin de koopwaar werd aangeboden, getoond en overgedragen, de argwaan van de beklagden moesten wekken omtrent de wederrechtelijke oorsprong ervan, maar de ene beklagde de wederrechtelijke herkomst niet heeft willen zien en de andere, wiens argwaan wel degelijk gewekt was, desondanks bereid was het risico te lopen de verdachte goederen te kopen, blijkt genoegzaam dat de beklagden zich schuldig hebben gemaakt aan het misdrijf van heling.

Over de strafvordering wegens wanbedrijf, gepleegd buiten het grondgebied van het Rijk

Overwegende dat overeenkomstig art. 7, § 1, elke Belg voor een misdaad of wanbedrijf, gepleegd buiten het grondgebied van het Rijk in België kan worden vervolgd zo op het feit straf is gesteld door de wet van het land waar het is gepleegd ;

Dat voldoende is dat het feit, volgens de Belgische wet, een misdaad of wanbedrijf dient te worden genoemd en op dit feit straf is gesteld door de wet van het land waar het is gepleegd ;

Dat in casu het ten laste van beklagden aangevoerde feit in Nederland strafbaar is gesteld en in België als wanbedrijf strafbaar is gesteld ;

Dat de omschrijving aan het feit gegeven door de Officier van Justitie bij het arrondissementsparket te 's-Hertogenbosch, buiten het kader van elke strafprocedure, niet

belet dat het feit in Nederland strafbaar is en in België als wanbedrijf wordt gestraft;

Dat overigens het misdrijf van heling in Nederland strafbaar wordt gesteld door art. 46 Strafrecht;

Over de strafbare deelneming inzake heling

Overwegende dat deelneming door meerdere daders ter zake van heling strafbaar is gesteld en bovendien ter zake niet is vereist dat elk van hen materieel in het bezit is geweest van de geheelde voorwerpen (Cass., 3 nov. 1953, *Pas.*, I, 151 en Cass., 25 jan. 1960, *Pas.*, I, 587);

Over de kennis van de wederrechtelijke oorsprong der geheelde voorwerpen

Overwegende dat de feitelijke omstandigheden waarin de koopwaar werd aangeboden, getoond en overgedragen, de argwaan van beklaagden moesten wekken omtrent de wederrechtelijke oorsprong ervan;

Dat de contacten werden gelegd aan de afslag van de autosnelweg te Vlijmen, waar de foto's door de Nederlandse verkoper aan tweede beklaagde werden bezorgd en door deze aan eerstgenoemde terugbezorgd;

Dat alle afspraken geschieden op deze eenzame plaats en alle werden belegd op late avonden;

Dat na de versie over de herkomst der antieke horloges uit een «faillissement», beide beklaagden zelf, bij het bekijken van de medegedeelde foto's, op een, drie of vier exemplaren hiervan, de geschreven vermelding opmerkten «dat ze gelijkenis vertonen met gestolen goederen».

Dat ondanks deze verdachte omstandigheden, het feit dat beklaagde A juist hierom nog verder elk commissieloon weigerde en dat beklaagde B de plaats en het uur der afspraken voor een dergelijke vrij belangrijke transactie niet normaal vond, hij het niet nodig vindt naam en adres van de Nederlandse verkoper te vragen;

Dat eerste beklaagde blijkbaar, in zijn passie als verzamelaar, de duidelijk wederrechtelijke herkomst der aangeboden horloges niet heeft willen zien;

Dat het argument van beklaagde B ter zitting volgens hetwelk hij niet kon weten dat het om gestolen horloges ging, vermits ze alsdusdanig niet opgenomen werden in de lijsten van «verdacht antiek» die hem door zijn beroepsfederaties regelmatig werden bezorgd, niet opgaat;

Dat het nazien van deze documenten door beklaagde B, na het bekijken van de foto's en de vermelding hierop van gelijkenis met gestolen voorwerpen, er integendeel op wijst dat zijn argwaan wel degelijk gewekt was en hij desondanks bereid was het risico te lopen de verdachte goederen aan te kopen;

Overwegende dat uit het voorgaande genoegzaam blijkt dat beide beklaagden zich schuldig maakten aan het misdrijf van heling;

(...)

NOOT—*Betreffende heling*

1. Bij afwezigheid van conclusie, dient de strafrechter de omstandigheden waarin de heling is gepleegd niet te preciseren en kan hij zich ertoe beperken het misdrijf bewezen te verklaren in de termen van de wet (cf. Cass., 8 april 1919, *Pas.*, 1919, I, 122; Cass., 2 februari 1948, *Pas.*, 1948, I, 71; Cass., 24 september 1951, *Pas.*, 1952, I, 21).

Betwist de beklaagde de bedrieglijke oorsprong van de zaak die hij onder zich houdt, dan is de rechter verplicht te vermelden van welk wanbedrijf of van welke misdaad de geheelde zaak voortkomt (Cass., 8 augustus 1924, *Pas.*, 1924, I, 521; Cass., 9 juni 1947, *Pas.*, 1947, I, 263).

2. Heling is een ogenblikkelijk misdrijf en vereist derhalve bij de beklaagde het bezit van de zaak met de voorafgaande of de gelijktijdige kennis van de bedrieglijke herkomst ervan (Cass., 11 juli 1955, *A.C.*, 1955, 927; Cass., 21 december 1976, *Pas.*, 1977, I, 448; Cass., 20 mei 1981, *Pas.*, 1981, I, 1094).

De strafrechter dient bijgevolg niet alleen vast te stellen dat de zaak voortkomt van een wanbedrijf of van een misdaad, maar bovendien dat de beklaagde daarvan vooraf of tenminste op het ogenblik dat hij de zaak onder zich kreeg kennis had.

3. Ten deze werd blijkbaar niet betwist dat de zaak voortkwam van een in Nederland gepleegde diefstal, zodat de strafrechter deze precisering kon weglaten. De beklaagden beweerden echter dat ze er niet van op de hoogte waren dat de zaak van een misdrijf voortkwam, zodat de strafrechter dit verweer diende te weerleggen.

Welnu, de motivering van de rechter komt niet bevredigend voor. Hij beschrijft weliswaar de omstandigheden die de argwaan van de beklaagden moesten wekken «over de wederrechtelijke oorsprong» van de goederen en verwijt zelfs de beklaagden dat ze bewust een bepaald risico hebben genomen, maar de vereiste kwade trouw komt niet genoeg uit de verf.

4. Immers, wederrechtelijk of onrechtmatig bezit is nog niet hetzelfde als een bezit dat zijn oorsprong vindt in een wanbedrijf of een misdaad: elk geknoei is geen oplichting, elke onkiesheid is geen misbruik van vertrouwen, elke oneerlijkheid is nog geen misdrijf (Cass., 12 november 1928, *Pas.*, 1929, I, 10).

De beklaagde pleegt geen heling omdat hij bewust een risico heeft genomen, omdat hij zich op glad ijs waagt of om de kaars vliegt, maar omdat hij desbewust d.i. in de wetenschap handelde dat de betrokken zaak door enig wanbedrijf of enige misdaad werd verkregen (cf. Cass., 7 juni 1943, *Pas.*, 1943, I, 233).

De strafrechter heeft wel laten aanvoelen dat de beklaagden wisten dat het een linke zaak was die het daglicht niet mocht zien, maar in de plaats van te gewagen van «verdachte koopwaar», had hij beter vastgesteld dat de omstandigheden aantoonde dat de beklaagden er zich terdege rekenschap van gegeven hebben dat de waar gestolen was. Geldt ook hier niet de raad van Goethe: «Beherrsche die Sache, dann werden die Worte schon folgen»?

A. Vandeplass

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

1e KAMER — 16 DECEMBER 1981

Voorzitter: de h. Serck

Rechters: de h. Van Waerebeek en mevr. Van Peteghem
Openbaar ministerie: de h. Meert

Advocaten: mrs. Machiels, Bützler, Neels en Van den Bossche

Persoonlijkheidsrechten — Recht op eerbiediging van privé-leven — Bericht over gezondheidstoestand van staatshoofd in krant.

Door de onthulling, op grond van «hardnekkige geruchten», in een krant dat een staatshoofd aan kanker lijdt met mogelijke noodlottige afloop over twee jaar, wordt ontegenzeggelijk het recht op privé-sfeer, waarop een ieder, ook een staatshoofd, aanspraak mag maken, ernstig geschonden.

M. t/ L.

Overwegende dat de eis ertoe strekt :

1) te doen zeggen voor recht «dat het artikel gepubliceerd op 12 november 1979 door het dagblad D. lasterlijk, ontierend, beledigend en in elk geval onjuist is; (...)

Overwegende dat op 12 november 1979, op de eerste bladzijde van het dagblad D., een artikel gepubliceerd werd onder de titel *Ongeneeslijk ziek? E. en 't einde van de M.-tijd*: «Het M.-regime in X. loopt op zijn einde en is allicht binnen twee jaar afgelopen. Dit valt af te leiden uit een toespraak van E (...). Sinds enkele tijd doen hardnekkige geruchten de ronde dat president M., die zich bij herhaling langdurig in Zwitserland laat verzorgen, aan kanker lijdt en nog hooguit twee jaar zou te leven hebben»;

Overwegende dat, nu toch het evenvermeld artikel niet ondertekend is en de schrijver niet bekend is, de uitgever van het dagblad waarin het gepubliceerd is, aansprakelijk is voor de inhoud van dit artikel;

Overwegende dat, indien weliswaar er ter zake aan kan getwijfeld worden dat bij de publikatie van dit artikel beoogd wordt het vertrouwen in het staatshoofd M. wegens gezondheidsredenen te schokken, in elk geval door op grond van «hardnekkige geruchten» te reveleren dat de eiser aan kanker lijdt met mogelijke noodlottige afloop over twee jaren, aldus ontegensprekelijk het recht op privé-sfeer, waarop een ieder, ook een staatshoofd, aanspraak mag maken, ernstig geschonden wordt (R. Badinter, «Le droit au respect de la vie privée, J.C.P., 1968, I, 2136, nrs. 15-17).

Dat, trouwens, het recht voor een ieder op eerbiediging van zijn privé-leven uitdrukkelijk is erkend bij artikel 8.1 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens van 4 november 1950, bekrachtigd bij de wet van 13 mei 1955;

Overwegende dat uit het voorgaande volgt dat het aangevochten persartikel beslist foutief en schadelijk is;

Overwegende dat echter de schade louter van zedelijke aard is, zodat de gevorderde geldelijke schadevergoeding ten bedrage van 500.000 frank onverantwoord is;

Dat een vergoeding ten bedrage van 25.000 frank billijk voorkomt;

Overwegende dat, anderdeels, de publikatie van dit vonnis in België in het dagblad D. en in X. in één dagblad, voldoende is om de aan de eiser toegebrachte morele schade volledig te herstellen;

Overwegende dat degene die recht heeft op schadevergoeding, niet kan verplicht worden te wachten tot wanneer alle rechtsmiddelen door de tegenpartij uitgeput zijn vooraleer de hem toegebrachte schade zou hersteld worden, hetgeen soms lang kan duren;

Dat de eiser derhalve terecht vraagt dat dit vonnis uitvoerbaar verklaard wordt bij voorraad;
(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

14e KAMER — 27 JANUARI 1982

Voorzitter : mevr. Viérin

Rechters : mevr. Vaes en de h. Walschap

Openbaar ministerie : de h. Huenens

Advocaten : mrs. Sloommaekers loco De Gavre, Slusny en Abensour

Echtscheiding — Geen gebruiksrecht van de naam van de echtgenoot — Geen intellectueel recht — Dwangsom.

Na echtscheiding kan de vrouw de naam van de man niet meer gebruiken.

Politieke bekendheid kan de aanspraak op een verworven intellectueel recht niet gronden.

De uitvoering van het verbod tot naamgebruik kan door een dwangsom worden gewaarborgd.

Mathieu t/ Mohin

Voorwerp van de vordering

De vordering van eiser strekt ertoe verweerster verbod te horen opleggen gebruik te maken van de naam Mathieu.

Er wordt gevraagd dat bij overschrijding van dit verbod verweerster zal worden veroordeeld tot betaling van een bedrag van 50.000 fr. per vastgestelde inbreuk, onder voorbehoud van vermeerdering of vermindering van dit bedrag in de loop van het geding.

In feite — De standpunten

De procesvoerende partijen zijn gehuwd geweest.

Op 14 september 1979 werd een vonnis gewezen waarbij echtscheiding bij wederzijdse grief werd toegestaan. De echtscheiding werd op 10 januari 1980 overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand.

De verweerster is actief in de politiek en gebruikte vanaf het begin haar naam in verbinding — met die van haar ex-echtgenoot, in de vorm «Mathieu-Mohin».

Zij beweert als dusdanig bekend te zijn en inderdaad blijkt uit de voorgebrachte persartikelen dat zij onder de naam Mathieu — al dan niet in verbinding met Mohin — aangewezen wordt.

Zij beweert dat zij door het langdurig gebruik en door de verworven bekendheid onder die naam, een intellectueel recht hierop verworven heeft.

Verder wijst zij op een aantal praktische nadelige gevolgen die het verbod met zich zou meebrengen om verder de naam Mathieu te gebruiken.

Zo verwijst zij o.m. naar het belang van de kinderen, dat zou vereisen dat hun moeder verder die naam voert.

De eiser stelt dat door de echtscheiding het gebruik van zijn naam niet meer toegelaten is.

Hij wijst erop dat de mogelijkheid de naam van de man te gebruiken inderdaad slechts geldt tussen echtgenoten.

In zijn dossier legt hij een kopie van een wetsvoorstel neer, medeondertekend door verweerster, waar in de toelichting onder meer gesteld wordt:

«Volgens de rechtsleer en de rechtspraak is de mogelijkheid om de naam van de andere echtgenoot te dragen gekoppeld aan de echtelijke staat en vervalt die mogelijkheid zodra het huwelijk door echtscheiding is ontbonden.

De man kan dus bij echtscheiding vorderen dat de rechtbank aan zijn gewezen vrouw verbod oplegt om zijn naam nog verder te dragen.»

Beoordeling

In de huidige stand van de wetgeving geldt als principe dat de burger geen andere naam en voornamen mag voeren dan die welke zijn geboorteakte vermeldt (art. 1 decreet fructidor jaar II).

Art. 216, § 2, B.W. maakt hierop een uitzondering. Er wordt bepaald: «De ene echtgenoot mag in zijn beroepsbetrekkingen de naam van de andere alleen met diens instemming gebruiken. De instemming kan alleen om gewichtige redenen worden ingetrokken.»

Dit artikel past in het kader van hoofdstuk IV «Wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten».

Nu de partijen de hoedanigheid van echtgenoten niet meer bezitten en geen andere wettekst een verdere afwijking van de bovenvermelde algemene regel toestaat, is het verweer van verweerster ongegrond.

De verweerster kan anderzijds niet steunen op een recht dat zij door gebruik zou hebben verworven, daar dit gebruik tegen een formele wettekst ingaat.

Het druist trouwens in tegen de algemeen gangbare opvattingen aan de vrouw het recht te geven om na echtscheiding de naam van haar man verder te blijven dragen.

Om deze reden is trouwens ook haar opmerking i.v.m. de eventuele nadelen die de kinderen bv. op school zouden ondervinden door het feit dat hun moeder niet verder meer de naam van hun vader voert, niet pertinent.

Ten slotte is de aanspraak op een verworven intellectueel recht ongegrond daar de politieke bekendheid van verweerster niet onder deze categorie rechten kan gevat worden.

Om een afdoende uitvoering van het verbod tot verder naamdracht van Mathieu te waarborgen, is het gepast de hieronder vermelde dwangsom te voorzien.

Om die redenen,

Legt aan de verweerster verbod op om nog verder de naam Mathieu, al dan niet in verbinding met haar naam, te gebruiken;

Zegt voor recht dat bij elke overtreding door verweerster van dit verbod, zij gehouden zal zijn tot betaling aan eiser van een dwangsom van 3.000 frank.

NOOT—*Het gebruik van de naam van de ex-echtgenoot na echtscheiding.*

1. De rechtbank te Brussel sluit zich terecht aan bij de heersende rechtspraak en rechtsleer die stellen dat de echtgenoten — in de praktijk beperkt het probleem zich tot de vrouw — na echtscheiding het recht verliezen elkaars naam te gebruiken (zie W. Pintens, *Naam*, A.P.R., Gent/Leuven, 1982, nr. 112, blz. 51-52). Het gebruik in het burger-

lijk leven is een gewoonte *praeter legem* die artikel 1 van het fructidordecreet nuanceert en die alle betekenis verliest bij de ontbinding van het huwelijk door echtscheiding. De staat van gehuwde verdwijnt en meteen ook het recht om deze staat door het gebruik van de naam van de echtgenoot te doen blijken. Dezelfde regel geldt voor het gebruik in de beroepsbetrekkingen: art. 126, § 2, B.W. behoort tot het primair huwelijksstelsel dat zijn uitwerking verliest door de ontbinding van het huwelijk.

Op deze regel zijn er in de praktijk twee uitzonderingen. Allereerst wordt in navolging van de Franse rechtspraak en gelet op het belang van de echtgenoot die zijn beroep uitoefent onder de naam van zijn echtgenoot, aangenomen dat de echtgenoten elkaar kunnen machtigen om ook na echtscheiding elkaars naam bij de beroepsuitoefening te gebruiken (zie bv. Rb. Brussel, 14 januari 1972, *J.T.*, 1972, 211; Rb. Brussel, 8 juni 1977, *Pas.*, 1978, 46, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1978, 91).

De verweerster beroept zich ten onrechte op de tweede uitzondering en stelt dat ze een intellectueel recht op de naam van haar ex-man verkregen heeft, m.a.w. ze wenst de naam van haar ex-man als pseudoniem te gebruiken. Deze regel geldt echter alleen indien men de naam van de echtgenoot tijdens het huwelijk en met diens toestemming als pseudoniem heeft gebruikt (zie Ballon, G.L., «Ik gaf mijzelf (g)een naam. Over anoniem en pseudoniem optreden in de openbaarheid», *T.P.R.*, 1981, 567, nr. 8, en 538, nr. 15; Pintens, W., *o.c.*, nr. 379, blz. 159). Daarenboven wordt het pseudoniem gekozen voor de uitoefening van een welbepaalde creatieve activiteit die gepaard gaat met «enige camouflage van de ware persoonlijkheid» (Ballon, *o.c.*, *T.P.R.*, 1981, 560, nr. 5). Dit is uiteraard niet het geval voor de uitoefening van een politiek ambt dat onder de familienaam wordt uitgeoefend. Wanneer dan tijdens het huwelijk in de beroepsuitoefening toch de naam van de echtgenoot wordt gebruikt, kan de grondslag slechts in art. 216, § 2, B.W. worden gevonden dat, zoals gezegd, na echtscheiding niet meer kan worden toegepast.

2. De verweerster, toen nog senator, diende omtrent dit probleem op 26 maart 1980 bij de Senaat een wetsvoorstel in (*Parl. St., Senaat*, 409 (1979-80), nr. 1). Aan art. 216, § 2, B.W. zou worden toegevoegd dat iedere echtgenoot die tijdens het huwelijk de naam van de andere echtgenoot heeft gebruikt, om wettige redenen aan de rechtbank van eerste aanleg machtiging kan vragen om die naam te blijven gebruiken na de ontbinding van het huwelijk door echtscheiding. Volgens het voorstel moet de vordering op de straffe van verval ingesteld worden binnen twaalf maanden na de overschrijving van het vonnis waarbij de echtscheiding wordt toegestaan.

Zowel bij Kamer als Senaat werden gelijkaardige wetsvoorstellen ingediend die neerkomen op een uitbreiding van de bovenvermelde tweede uitzondering (zie bv. voorstel Lepaffe/Désir, *Parl. St., Senaat*, 185 (1981-82), nr. 1; voorstel Klein, *Parl. St., Kamer*, 566 (1982-83), nr. 1; voorstel Remacle, *Parl. St., Kamer*, 684 (1982-83), nr. 1). In dit laatste voorstel wordt in deze mogelijkheid alleen voorzien voor de echtgenoot tegen wie een echtscheiding op grond van feitelijke scheiding werd gevorderd. De Commissie voor de Justitie van de Senaat zou deze voorstellen niet ongunstig gezind zijn (zie *Parl. St., Senaat*, 158 (1981-82), nr. 1, blz. 2 *in fine*).

3. Het gebruik van de naam van de ex-echtgenoot na echtscheiding is rechtsvergelijkend gezien ruim doorgedrongen (zie Henrich, D., *Der Erwerb und die Änderung des Familiennamens*, Frankfurt, 1983, blz. 70 e.v.). Toch pleiten de volgende argumenten tegen het doortrekken van deze regel in het Belgisch recht:

— de meeste landen die het gebruik van de naam van de ex-echtgenoot na echtscheiding toestaan, hebben het systeem van de gemeenschappelijke huwelijksnaam. Daar meestal de naam van de man als huwelijksnaam wordt gekozen, wordt de vrouw bij echtscheiding met een naamsverandering geconfronteerd indien ze de huwelijksnaam niet kan blijven voeren;

— de beschreven situatie verschilt met het Belgische recht waar de vrouw nooit haar eigen naam verliest en het gebruik van de naam van de echtgenoot wordt afgebouwd: vele vrouwen oefenen na hun huwelijk hun beroep onder hun meisjesnaam uit. De eenheid van naam in het gezin is in het Belgisch recht minder dan ooit een vaststaand gegeven en verdient juist met het oog op de echtscheiding geen aanbeveling;

— aangezien de eenheid van naam in het gezin niet gerealiseerd is, kan evenmin een argument worden gehaald uit het bestaan van kinderen zoals dit bv. in het Nederlandse recht het geval is (art. 9 Ned. B.W.) waar de vrouw het recht om de naam van haar ex-man te voeren in dit geval niet kan worden ontzegd;

— de handhaving van het bestaande recht behoudt een eenvoudig en duidelijk afgelijnd naamrecht waar het buitenland dat met de eenvormige gezinsnaam heel wat problemen ondervindt, de laatste tijd met belangstelling naar kijkt. Daarenboven wordt vermeden dat de rechter uitspraak dient te doen over betwistingen die ongetwijfeld zullen rijzen indien voor het omgekeerde systeem wordt geopteerd.

W. Pintens

ARBEIDSRECHTBANK TE DENDERMONDE AFDELING SINT-NIKLAAS

1e KAMER — 6 DECEMBER 1983

Voorzitter: de h. Bosschaert

Rechters in sociale zaken: de hh. Van Acker en Waterschoot

Arbeidsauditeur: de h. Demeyer

Advocaten: mrs. Pieters loco Duerinck, Maes loco Heynderickx en Wiemeersch

Arbeidsongeval — Rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid — Rechthebbenden van de getroffene.

De rechthebbenden van de getroffene die enkel de in art. 46 van de Arbeidsongevallenwet omschreven residuele rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid kunnen instellen, zijn alle rechthebbenden van de getroffene in de ruimste zin, en niet alleen de rechthebbenden die worden opgesomd in de artt. 12 e.v. van die wet.

Van W. t/ K.

Op 1 juli 1981 overleed Roger Van W., nadat hij, tijdens zijn werkzaamheden als vuilnisophaler, aangereden was door zijn werkgever, Amedé K.

Bij vonnis van 7 juni 1982 veroordeelde de Correctionele Rechtbank te Dendermonde K. wegens onopzettelijke doding. De eis van de broers van het slachtoffer, Frans en Gabriël Van W., tot het bekomen van een vergoeding voor begrafeniskosten, inkomstenschade en moreel leed, wees ze af als niet ontvankelijk, omdat, voor een ongeval overkomen tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst, de werkgever door de rechthebbenden van het slachtoffer slechts aangesproken kan worden in geval van opzet of van schade aan goederen (artikel 46, § 1, 1°, 2° en 5°, van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971).

Bij arrest van 15 april 1983 verklaarde het Hof van Beroep te Gent het hoger beroep van de burgerlijke partijen ontvankelijk. Het verwees de zaak, met toepassing van artikel 74 van de wet van 10 april 1971, wegens prejudicieel geschil, naar de Arbeidsrechtbank te Dendermonde, afdeling St.-Niklaas, ten einde te bepalen «of de eisers ... als rechthebbenden van de getroffene dienen te worden beschouwd, in de zin van artikel 46, § 1, van de wet van 10 april 1971».

De eisers stellen dat zij geen rechthebbenden zijn in de zin van artikel 46, § 1, van de Arbeidsongevallenwet, omdat zij alleen de vergoeding voor begrafeniskosten hebben ontvangen en niet de rente, noch de vergoeding voor moreel leed, dat door de Arbeidsongevallenwet niet wordt gedekt. Volgens verweerder zijn de eisers, als broers van Roger Van W., rechthebbenden overeenkomstig artikel 17 van de Arbeidsongevallenwet, ook al belet hun leeftijd, krachtens artikel 19, de uitkering van een rente.

De vraag is dus of men slechts rechthebbende is in de zin van artikel 46, § 1, van de Arbeidsongevallenwet, voor zover men werkelijk rechten put uit die wet.

Bespreking

De Arbeidsongevallenwet stoelt op het forfaitair karakter van de schadeloosstelling. Dit verhindert, in principe, «voor de getroffene of zijn rechthebbenden» een rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid, tenzij:

- in de gevallen opgesomd in artikel 46, § 1;
- in de mate bepaald door artikel 46, § 2.

Reeds in de op 28 september 1931 gecoördineerde wetten is behoudens in geval van opzet, de gemeenrechtelijke vordering van de getroffene of zijn rechthebbenden tegen de werkgever niet toegelaten. De betaling van de forfaitaire vergoedingen bevrijdt de werkgever van elke verdere aansprakelijkheid.

Dit geldt niet alleen tegenover hen die met de forfaitaire vergoedingen daadwerkelijk begunstigd zijn, maar tegenover allen die, wegens het overlijden van de werknemer aanspraak zouden kunnen maken op schadeloosstelling ingevolge de artikelen 1382, 1383 en 1384 van het Burgerlijk Wetboek (Cass., 16 januari 1956, *Pas.*, 1956, I, 467), dus ook tegenover de verwanten die uit de Arbeidsongevallenwet geen enkel voordeel halen, hetzij omdat ze niet vermeld zijn in de artikelen 12 tot 17 van de wet, hetzij omdat ze uitgesloten zijn door een categorie die voorrang heeft, hetzij nog — zoals in casu — omdat ze niet voldoen aan de

W. e.a. t/ H. e.a.

bijkomende vereisten inzake leeftijd of onderhoud opgelegd door de artikelen 19 en 20.

Bij ontstentenis van zgn. «gekwalficeerde rechthebbenden», is de werkgever tot geen enkele schadevergoeding gehouden, ook niet naar gemeen recht, tenzij het ongeval met opzet is veroorzaakt (Velghe H., *Les lois belges d'assurance et de prévoyance sociales*, 1933, nr. 25 *in fine*, die verwijst naar de voorbereiding van de wet van 24 december 1903, Verslag Parl. St. Kamer, 1901-1902, nr. 302, § 39; Delaruière en Namèche, 1947, nr. 257, al. 2).

Noch de wet van 10 april 1971, noch die van 7 juli 1978 hebben dat principe gewijzigd. Ze hebben getracht de regels betreffende de cumulatie met de gemeenrechtelijke vergoedingen duidelijker vast te leggen, maar ze hebben het forfaitair karakter van de schadeloosstelling in de verhouding tussen de werkgever en de werknemer of zijn rechthebbenden onaangetast willen bewaren (zie o.m. «Overzicht van rechtspraak. Onrechtmatige daad. Schade en schadeloosstelling 1969-1976», door Schuermans, e.a., *T.P.R.*, 1977, 540, nr. 48; Simoens, «wijziging van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 door een wet van 7 juli 1978», *R.W.*, 1978-79 1311 e.v., spec. voetnoot 1).

Artikel 46 van de Arbeidsongevallenwet verwijst dus niet naar de categorieën die opgesomd zijn in de artikelen 12 en volgende van die wet, maar doelt op alle rechthebbenden van de overledene in de ruimste zin.

(...)

De zienswijze van eisers druist dus in tegen het forfaitair karakter van de schaderegeling voor arbeidsongevallen. Zij zou de werkgever die noch door de getroffene zelf noch door de met een rente begunstigde verwanten kan worden aangesproken, blootstellen aan vorderingen van andere verwanten.

(...)

NOOT—Het arrest van verwijzing van het Hof van Beroep te Gent van 15 april 1983 werd gepubliceerd in *R.W.*, 1983-84, 1771.

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

6e KANTON — 6 FEBRUARI 1984

Rechter: mevr. Claesen

Advocaten: mrs. Mahieu en De Winter

Huur — Tijdelijke huurwet — Wettelijke huurverlenging — Interpretatie van vonnis — Voorwaardelijke geldigverklaring van opzegging.

Het vonnis waarbij de uitdrijving van de huurder wordt bevolen tegen een datum na de looptijd van de tijdelijke wet, kan door de rechter, na de inwerkingtreding van een nieuwe wet, worden geïnterpreteerd in die zin dat het eerste vonnis verleend is onder de impliciete voorwaarde dat er geen nieuwe wet zal worden uitgevaardigd die de tussen partijen bestaande huurovereenkomst verlengt.

Eisers vorderen in de zaak met A.R. nr. 41194 dat het vonnis, door deze rechtbank gewezen op 28 februari 1983 (A.R. nr. 37275) wordt uitgelegd, met name dat zou worden geoordeeld of de geldigverklaring van de opzegging betreffende het appartement (...) tegen 31 december 1983 met machtiging tot uitdrijving, zoals deze is verleend bij genoemd vonnis, «al dan niet gegeven is onder uitdrukkelijke voorwaarde dat er geen nieuwe wet van openbare orde zou komen, welke de tussen partijen bestaande huurovereenkomst zou verlengen».

In de zaak met A.R. nr. 41316 vorderen zij dat wordt gezegd voor recht «dat de vervaldatum van de tussen partijen bestaande huurovereenkomst uitgesteld wordt tot 30 juni 1984 ten vroegste». In het belang van een goede rechtspleging komt het gepast voor beide zaken te voegen.

Gedaagden menen dat uitlegging van het vonnis van 28 februari 1983 niet mag gebeuren, daar dit vonnis in kracht van gewijsde is gegaan, en bovendien uitlegging in de zin van art. 793 Ger. W. enkel mogelijk is wanneer een vonnis onduidelijk is of dubbelzinnig.

De rechtbank, die een definitief vonnis heeft gewezen, is nochtans, in de zin van deze wetsbepaling, bevoegd om moeilijkheden in verband met de tenuitvoerlegging van het vonnis te beoordelen (Fettweiss, *Handboek voor gerechtelijk recht*, II, *Bevoegdheid*, nrs. 409-410, 226).

Eisers wensen het vonnis aldus te horen interpreteren dat de uitdrijving uit het gehuurde slechts werd toegestaan onder de stilzwijgende voorwaarde dat tegen de voorziene datum van beëindiging van het contract geen nieuwe wet van openbare orde de huurovereenkomst zou verlengen.

Zo de rechtbank deze interpretatie zou weigeren, zou ze zich schuldig maken aan machtsoverschrijding, aangezien zij eigenmachtig zou beslissen wat het recht betreffende een bepaald twistpunt zal zijn op een toekomstig ogenblik.

Bovendien zou zij de mogelijkheid in de hand werken van een conflict tussen een in kracht van gewijsde gegaan vonnis en de wet. Professor Herbots noemt het dan ook een subtiele sabotage van de wettelijke huurverlenging dat een opzegging geldig wordt verklaard en de uitdrijving bevolen tegen een datum na de looptijd van de tijdelijke wet. (J.H. Herbots, «Sabotage van de wettelijke huurverlenging?», *R.W.*, 1982-83, 2057-2058);

Daar de impliciete voorwaarde, bevat in het beschikende gedeelte van het vonnis van 28 februari 1983, niet in vervulling is gegaan, ingevolge uitvaardiging van de wet van 29 december 1983, wordt de huurovereenkomst van eisers verlengd overeenkomstig art. 11 van deze wet. Dit artikel bepaalt dat van de huurovereenkomsten, die vervallen zijn vóór 1 januari 1984 en die ingevolge de wet van 30 december 1982 werden verlengd tot 31 december 1983, de vervaldatum wordt uitgesteld tot 30 juni 1984 ten vroegste.

Er moet hierbij worden opgemerkt dat deze regel geen enkele uitzondering bepaalt voor de huurcontracten, verlengd bij definitief vonnis. De bepaling van artikel 11 is dan ook in casu toepasselijk.

De kosten der dagvaarding in de zaak met A.R. nr. 41316 hadden kunnen worden vermeden, daar eisers hun vorderingen bij één zelfde exploit hadden kunnen instellen (J. Laenens, «Kroniek van het gerechtelijk recht 1982-1983», *R.W.*, 1983-84, 1473).

Om die redenen,

Verklaren de vordering van eisers ontvankelijk en gegrond;

Zeggen voor recht, het vonnis, op 28 februari 1983 tussen partijen gewezen, interpreterend, dat de geldigverklaring van de opzegging tegen 31 december 1983 werd verleend onder de impliciete voorwaarde dat er geen nieuwe wet van openbare orde zou worden uitgevaardigd, die de tussen partijen bestaande huurovereenkomst zou verlengen;

Zeggen voor recht dat, krachtens de wet van 29 december 1983, de vervaldatum van de tussen partijen bestaande huurovereenkomst uitgesteld zal worden tot 30 juni 1984 ten vroegste.

NOOT—Een interessant vonnis van de Vrederechter van het zesde kanton te Antwerpen, die reeds een aantal juridisch hoogstaande uitspraken op haar actief heeft. Over de aangesneden problematiek, zie: Herbots, J., «Sabotage van de wettelijke huurverlenging?», *R.W.*, 1982-83, 2057-2058.

Uit de lectuur van het vonnis kan worden opgemaakt dat de eisers de overgangsmaatregelen van de nieuwe huurwet verkeerd hebben gelezen. Aangezien het blijkbaar om hun hoofdverblijf gaat, konden ze immers aanspraak maken op een automatische verlenging van een jaar.

J.H.

RECHTSpraak IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (2e Kamer), 20 april 1982

1. Strafvordering — Zaak verdaagd tot een bepaalde datum voor uitspraak — Uitspraak op vroegere datum — Rechtsmiddel — Termijn — Aanvang — 2. Onrechtmatige daad — Aansprakelijkheid — Ouders — Grondslag — 3. Arbeidsongeval — Overheidssector — Schuld van derde — Tijdelijke arbeidsongeschiktheid — Subrogatoire vordering van instelling die de last van de bezoldiging draagt — Bezoldiging krachtens reglement of statuut.

1. Tegen het bestreden arrest (Hof Gent, Jeugdkamer, 7 december 1981) hebben de eisers cassatieberoep ingesteld op 4 januari 1982, dus buiten de termijn van art. 373 Sv. Hun beroep wordt niettemin ontvankelijk verklaard:

«Overwegende dat uit de processtukken blijkt dat het hof van beroep, na de debatten gesloten te hebben verklaard, de uitspraak van zijn beslissing op 21 december 1981 stelde; dat het arrest evenwel op 7 december 1981 is gewezen, zonder dat uit de processtukken blijkt dat de eisers gedagvaard werden om op die terechtzitting te verschijnen en terwijl uit de tegenstrijdige vermeldingen van het proces-verbaal van de terechtzetting en van het arrest niet kan worden afgeleid of de eisers al dan niet aanwezig of vertegenwoordigd waren bij de uitspraak;

«Overwegende dat de eisers, ingevolge die onregelmatigheid, over een termijn van vijftien volle dagen beschikken,

ingaaude op 21 december 1981, om tegen het arrest cassatieberoep in te stellen.»

2. Met betrekking de veroordeling die het arrest tegen de eisers als ouders heeft uitgesproken op grond van art. 1384 B.W., voeren zij aan dat niet vastgesteld is dat zij aan hun bewakingsplicht te kort geschoten zijn.

«Overwegende dat het vermoeden van aansprakelijkheid dat artikel 1384, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek ten aanzien van de ouders voor hun minderjarige kinderen vestigt, berust hetzij op een fout in de opvoeding, hetzij op een fout in het toezicht; dat de aanwezigheid van beide fouten niet is vereist;

«Overwegende dat het arrest oordeelt dat de aard van de gepleegde feiten aantoont dat de eisers hun minderjarige zoon geen gepaste opvoeding hebben gegeven;

«Dat de rechter mitsdien ten deze, zonder schending van artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek, beslist dat de eisers aansprakelijk zijn voor de schade die hun zoon op 19 januari 1981 veroorzaakte op een ogenblik dat hij onder de bewaking van de politie stond.»

3. De zoon van de eisers had aan een agent van de stad Brugge verwondingen toegebracht, die een tijdelijke arbeidsongeschiktheid veroorzaakten. Het arrest veroordeelt de eisers om aan de arbeidsongevallenverzekeraar van de stad het bedrag van het aan de agent tijdens de periode van ongeschiktheid uitgekeerde salaris terug te betalen. Daartegen voeren de eisers aan: 1) dat het arrest een verkeerde toepassing van art. 14 van de wet van 3 juli 1967 maakt; 2) dat de stad het salaris van de agent diende te betalen wegens statutaire verplichtingen en dus geen schade leed; 3) dat het arrest op de conclusie dienaangaande niet antwoordt. Het middel kan niet worden aangenomen:

«Wat het eerste onderdeel betreft:

«Overwegende dat uit de bepalingen van de artikelen 3bis juncto 14, §§ 1, 3°, 2 en 3, tweede lid, van de Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel, respectievelijk ingevoegd en vervangen bij de wet van 13 juli 1973, voortvloeit dat de rechtspersoon of instelling die, in geval van tijdelijke arbeidsongeschiktheid veroorzaakt door een arbeidsongeval de last van een bezoldiging draagt, tot het bedrag ervan de rechtsvorderingen vermag in te stellen die de getroffen tegen de aansprakelijke derde zou hebben kunnen instellen indien hij die bezoldiging niet had ontvangen;

«Overwegende dat het arrest vaststelt dat het recht van terugvordering van de stad Brugge toen deze gefundeerd is op artikel 14, § 3, van de voormelde wet, en dat verweerster O.M.O.B. op haar beurt gesubrogeerd is in de rechten die de stad uit bedoeld artikel put;

«Dat de rechter aldus onduidelijk oordeelt dat de stad Brugge en de gesubrogeerde verweerster de rechten uitoefenen die de getroffen politieagent tegen de minderjarige zoon van de eisers had kunnen uitoefenen; dat het hof van beroep zodoende geenszins de volgens het commune recht toegekende schadevergoeding samenvoegt met de op grond van de Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel toegekende vergoedingen;

«Wat het tweede en derde onderdeel betreft:

«Overwegende dat artikel 14, § 3, tweede lid, van de Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel inhoudt dat de rechtspersoon of instelling die de last van een bezoldiging uitgekeerd wegens tijdelijke arbeidsongeschiktheid draagt, de in dat artikel bedoelde rechtsvorderingen ook vermag uit

te oefenen wanneer de bezoldiging werd uitgekeerd op grond van reglementaire of statutaire bepalingen ;

«Dat het arrest mitsdien, door de veroordeling van de zoon van de eisers ten aanzien van de gesubrogeerde verweerster te funderen op bedoeld artikel 14, § 3, artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek niet schendt ;

«Overwegende voor het overige dat de rechter niet nader behoefde in te gaan op het in het derde onderdeel aangehaalde verweer, nu dat verweer ervan uitging dat de vordering van de stad Brugge ten deze stoelde op artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek.»

(Voorzitter : de h. Châtel — Raadsheer-rapporteur : de h. Rauws-Advocaat-generaal : de h. Janssens de Bisthoven — Advocaten : mrs. Lust en Houtekier — In de zaak : D. en D. t/ S. en O.M.O.B.)

NOOT—Betreffende de grondslag van het foutvermoe-den van artikel 1384, tweede lid, B.W. zie in dezelfde zin : Cass., 15 april 1971, *Arr. Cass.*, 1971, 758, *Pas.*, 1971, I, 726 ; Cass., 28 oktober 1971, *Pas.*, 1972, I, 200, met conclusie van de procureur-generaal Ganshof van der Meersch, *Arr. Cass.*, 1972, 219, *J.T.*, 1972, 84, *R.G.A.R.*, 1972, nr. 8820 ; Cass., 23 november 1971, *Arr. Cass.*, 1972, 305, *Pas.*, 1972, I, 303, *R.W.*, 1972-73, 406.

Hof van Cassatie (1e Kamer), 14 mei 1982

Huur — 1. Stilzwijgende wederverhuring — Art. 1738 B.W. — Nieuwe huur — Begrip — 2. Huurschade — Wijziging van art. 1731 B.W. — Werking in de tijd — Huurovereenkomsten «ingegaan» na de inwerkingtreding van de wet van 7 november 1973 — «Nieuwe huur» bij stilzwijgende wederverhuring.

Het bestreden vonnis (Rb. Antwerpen, 9 december 1980), dat de vordering van de eisers tot vergoeding van huurschade verwerpt, oordeelt dat de eisers in beginsel het recht op vergoeding kunnen uitoefenen, maar dat de verweerders zich terecht beroepen op art. 1731, als gewijzigd door de wet van 7 november 1973, dat alle huurovereenkomsten, ingegaan na 1 januari 1974, binnen de toepassingsfeer van die wet vallen en dat, gelet op art. 1738 B.W., naar luid waarvan stilzwijgende huurverlenging een nieuwe huur doet ontstaan, het na 1 januari 1974 verlengde, dus nieuwe, huurcontract van de verweerders beheerst wordt door de nieuwe versie van art. 1731 B.W. Het vonnis wordt op de volgende gronden vernietigd :

«Overwegende dat het vonnis in de consideransen die in het middel zijn aangehaald, oordeelt dat tussen partijen na het verlopen van de oorspronkelijk bepaalde huurtijd per 31 maart 1976, een stilzwijgende wederverhuring en derhalve een nieuwe huur in de zin van artikel 1738 van het Burgerlijk Wetboek is tot stand gekomen ;

«Overwegende dat artikel 1738 van het Burgerlijk Wetboek met een 'nieuwe huur' bedoelt, zoals blijkt uit dat artikel en uit de artikelen 1736, 1740 en 1759 van hetzelfde wetboek, een huur onder dezelfde overeengekomen voorwaarden als de oorspronkelijke, behalve wat betreft de duur, de opzeggingstermijn en de borgtocht ;

«Overwegende dat de wijziging van artikel 1731 van het Burgerlijk Wetboek, ingevoerd bij artikel 1 van de wet van 7 november 1973, blijkens artikel 2 van dezelfde wet slechts van toepassing is op huurovereenkomsten 'ingegaan' na haar inwerkingtreding (1 januari 1974) ; dat een 'nieuwe' huur in de zin van artikel 1738 van het Burgerlijk Wetboek, waarbij, behalve de hiervoren vermelde, alle voorwaarden van een vroeger ingegane huur en onder meer ook die betreffende de staat van het huis bij de ingenottreding en de huurdersherstellingen, in stand blijven, niet kan worden aangezien als 'ingegaan' in de zin van de wet van 7 november 1973 ;

«Overwegende dat het vonnis derhalve, door het gewijzigde artikel 1731 van het Burgerlijk Wetboek toepasselijk te verklaren op de enkele grond dat tussen partijen een wederverhuring overeenkomstig artikel 1738 van het Burgerlijk Wetboek tot stand was gekomen na de inwerkingtreding van de wet van 7 november 1973, de in het onderdeel genoemde wetsbepalingen schendt.»

(Voorzitter : de h. Janssens — Raadsheer-rapporteur : de h. Soetaert — Advocaat-generaal : de h. Declercq — Advocaten : mrs. Houtekier en Bützler — In de zaak : E. e.a. t/ H. e.a.)

NOOT—Zie in dezelfde zin : M. Donnay, «Observations sur la loi du 7 novembre 1973, modifiant l'article 1731 du Code civil», *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1974, nr. 21.794, (179), 184, nr. 5 ; zie in *andere* zin : C. Paulus en M. Baeteman, «Zal het nieuwe art. 1731 B.W. de gestelde verwachtingen inlossen?», *R.W.*, 1974-75, (65), 75-76, nr. 13.

Hof van Cassatie (1e Kamer), 14 mei 1982

Huur — Handelshuur — 1. Benaming «huurovereenkomst» — Niet onvereenigbaar met hernieuwde huur of nieuwe huur — Uitlegging — Vermoedens — 2. Bewijs van bestaan van handelshuurovereenkomst in 1952 — Art. 1715 B.W.

1. Het bestreden vonnis (Rb. Brugge, 13 maart 1981) stelt vast dat op 3 april 1970 door eiser (huurder) een huurovereenkomst werd gesloten, ingaande op 1 januari 1971 en van rechtswege zonder stilzwijgende wederverhuring eindigend op 1 januari 1980. Het vonnis oordeelt dat het gaat om een huurhernieuwing, op grond enerzijds dat niet blijkt dat de overeenkomst het gevolg is van een wilsovereenstemming tussen partijen om een losstaande nieuwe huur te sluiten, en anderzijds dat de overeenkomst geen enkel nieuw element van doorslaggevende aard inhoudt. Daartegen voert eiser aan : 1) dat het vonnis, dat niet vaststelt dat de bewoordingen van de overeenkomst dubbelzinnig zijn en derhalve verklaring vergen, door zijn redengeving, om beezen te achten dat de overeenkomst een huurhernieuwing inhoudt, vermoedens toelaatbaar acht en aanwendt als bewijsmiddel tegen de geschreven akte (schending van de artt. 1341 en 1345 B.W.) ; 2) dat het vonnis de bewijskracht van de akte schendt. Het middel wordt als volgt verworpen :

«Overwegende dat de huurovereenkomst van 3 april 1970 nergens melding maakt van 'nieuwe' huurovereenkomst of

'nieuwe' huur; dat die akte als opschrift enkel de term 'huurovereenkomst' draagt;

«Overwegende dat die benaming niet onverenigbaar is met een hernieuwde huur of met een huur die nieuw is in de zin dat zij een eerste huurperiode van negen jaar doet ingaan;

«Overwegende dat de feitenrechter derhalve gerechtigd was de werkelijke wil van de partijen, bij het aangaan van voormelde overeenkomst, te bepalen en te dien einde vermoedens in aanmerking te nemen; dat hij zodoende de artikelen 1341 en 1353 van het Burgerlijk Wetboek geenszins schendt.»

2. Het tweede middel betreft de vraag of het ging om een *derde* hernieuwing. Het vonnis stelt vast dat eiser een overeenkomst van 6 september 1952 overlegt betreffende een huur van 1 januari 1953 tot 1 januari 1962, maar oordeelt dat er voordien reeds een handelshuur tussen eiser en de eigenaar bestond. Het middel, waarin eiser aanvoert dat het bestaan van een vóór 6 september 1952 gesloten overeenkomstig art. 1715 B.W. dient te worden bewezen, wordt als volgt gegrond verklaard:

«Overwegende dat uit de conclusie van de eisers blijkt dat zij betwist hebben dat, vóór het sluiten van het huurcontract van 6 september 1952, tussen eerste eiser en de toenmalige eigenaar een huurovereenkomst bestond; dat zij enkel erkenden dat een dergelijke overeenkomst tussen de vader van eerste eiser en die eigenaar bestond;

«Overwegende dat de rechters oordelen dat het bestaan van een huurovereenkomst tussen eerste eiser en de toenmalige eigenaar, vóór het sluiten van het contract van 6 september 1952, bewezen is, zonder echter vast te stellen dat de huurceel door de vader van eerste eiser aan deze laatste werd afgestaan;

«Overwegende dat ten tijde van de betwiste huurovereenkomst, die luidens het vonnis een eerste huurperiode voor eerste eiser heeft doen ingaan, het in huur nemen van een onroerend goed, al was het een handelspand, van louter civiele aard was; dat daaruit volgt dat artikel 1715 van het Burgerlijk Wetboek, wat het bewijs van de betwiste huurovereenkomst tussen eerste eiser en de toenmalige eigenaar betreft, ten deze van toepassing is gebleven;

«Dat het vonnis, dat het bestaan aanneemt van een huurovereenkomst tussen eerste eiser en de toenmalige eigenaar vóór het huurcontract van 6 september 1952, hoewel geen geschrift van die overeenkomst wordt overgelegd en zij door de eisers wordt betwist, artikel 1715 van het Burgerlijk Wetboek schendt.»

(Voorzitter: de h. Janssens — Raadsheer-rapporteur: de h. Sury — Advocaat-generaal: de h. Declercq — Advocaten: mrs. Van Ryn en Bützler — In de zaak: B. t/ D.)

Hof van Cassatie (2e Kamer), 3 mei 1983

Inkomstenbelastingen — Inkomen van onroerende goederen — Belastingvrijdom — Art. 8 W.I.B. — Geen winsttoegmerk nastreven — Begrip.

Het bestreden arrest (Hof Gent, 18 februari 1981) wordt om de volgende redenen vernietigd:

«Overwegende dat, luidens artikel 8 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen, belastingvrijdom geniet het kadastraal inkomen van onroerende goederen of delen van onroerende goederen welke een belastingplichtige die geen winsttoegmerken nastreeft, zal hebben besteed, onder meer aan onderwijsdoeleinden;

«Overwegende dat het nastreven van winsttoegmerken niet noodzakelijk volgt uit de omstandigheid dat een belastingplichtige die, zoals ten deze, zijn onroerend goed besteedt aan onderwijsdoeleinden, een voordeel geniet in de vorm van een forfaitair bepaalde gebruiksvergoeding, zelfs wanneer die gebruiksvergoeding voor het jaar waarin zij werd verworven, niet slechts een 'kostendekkende vergoeding' is — dit wil zeggen een vergoeding die meer bedraagt dan de kosten die tijdens dat zelfde jaar gedaan werden — mits het bewijs wordt geleverd dat die gebruiksvergoeding uitsluitend het in stand houden en uitbreiden van dit onderwijs tot doel heeft en geen verdoken winst uitmaakt;

«Overwegende dat het arrest de belastingvrijdom van het kadastraal inkomen van het onroerende eigendom dat eiseres besteedt aan onderwijsdoeleinden, verwerpt op grond dat: 'de requirante een gebruiksvergoeding ontvangen heeft als tegenprestatie van de terbeschikkingstelling van de gebouwen met een der door artikel 8 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen bedoelde bestemming; er dus in verband met die terbeschikkingstelling onbetwistbaar een inkomen genoten werd; zij niet eens poogt aan te tonen dat de gebruiksvergoeding door specifieke onkosten is opgeslorpt; ten andere blijkt uit haar bij het administratief dossier gevoegde 'rekening 1976' dat dit helemaal het geval niet was, zodat in casu niet kan aangenomen worden dat het inkomen waarvan sprake, slechts een 'kostendekkende vergoeding' zou zijn»;

«Overwegende dat het hof van beroep uit die vaststellingen alleen, en zonder verder te onderzoeken of die gebruiksvergoeding, zoals eiseres bij conclusie aanvoerde, uitsluitend het instandhouden en uitbreiden van die onderwijsdoeleinden beoogt, niet heeft kunnen afleiden dat eiseres winsttoegmerken nastreeft die de toepassing van artikel 8 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen uitsluiten, en derhalve zijn beslissing niet wettelijk verantwoordt.»

(Voorzitter: de h. Châtel — Raadsheer-rapporteur: de h. D'Haenens — Procureur-generaal: de h. Krings — Advocaten: mrs. De Gryse en Claeys Bouuaert — In de zaak V.Z.W. B. t/ Belgische Staat)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 17 november 1983

Huwelijksvermogensstelsels — Ontbinding van gemeenschap — Ontstaan van onverdeeldheid — Aanwending van opbrengst van verkoop van goed uit de gemeenschap voor eigen goed — Vergoeding — Regels van de verrijking zonder oorzaak.

Eiseres is erfgename van mevr. L., die in gemeenschap gehuwd was met de h. C. Na de ontbinding van de gemeenschap in 1916 bij het overlijden van de man, verkocht de vrouw in 1920 een tot de gemeenschap behorende handels-

zaak ; met de opbrengst kocht zij in eigen naam een huis en liet er belangrijke veranderingen in uitvoeren. Het bestreden arrest (Hof Brussel, 27 november 1981) oordeelt dat het huis niet tot de gemeenschap, maar tot de nalatenschap behoort, en beslist dat de vergoeding die de nalatenschap aan de gemeenschap verschuldigd is, gelijk is aan het bedrag dat uit de gemeenschap is verdwenen. Tegen deze laatste beslissing voert eiseres een middel aan, dat afgeleid is uit de schending van de artt. 577bis en 1437 (oud) B.W., en uit de miskenning van het algemeen rechtsbeginsel van de verrijking zonder oorzaak. Het middel is gegrond :

«Overwegende dat na de ontbinding van de echtelijke gemeenschap hetzij tussen de echtgenoten, hetzij tussen de overlevende echtgenoot en de erfgenamen van de vooroverleden echtgenoot, een gemeenrechtelijke onverdeeldheid ontstaat ;

«Dat de overlevende echtgenoot, wanneer hij zoals ten deze na die ontbinding een gemeenschappelijk goed verkoopt en de opbrengst van de verkoop aanwendt om in eigen naam een pand te kopen en daarin werken te doen uitvoeren, de onverdeelde medeëigenaars moet vergoeden volgens de regels van de verrijking zonder oorzaak ;

«Overwegende dat het arrest, door op grond van de in het middel overgenomen vaststellingen te beslissen dat het aanwenden voor eigen gebruik door de moeder van eiseres van de opbrengst van de verkoop, na de ontbinding van de gemeenschap tussen haar en haar echtgenoot, Th. C., van de handelszaak die tot de gemeenschap behoorde, slechts aanleiding geeft tot een vergoeding gelijk aan het bedrag dat uit de gemeenschap is verdwenen, zijnde het bedrag van de aldus aangewende geldsommen, ten onrechte het vroeger artikel 1437 van het Burgerlijk Wetboek toepast en bovendien het in het middel aangewezen algemeen rechtsbeginsel miskent.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Mahillon — Advocaat-generaal: mevr. Liekendael — Advocaat: mr. Van Ryn — In de zaak: C. t/ V.Z.W. B. e.a.)

NOOT—Zie Cass., 18 maart 1977, *R. W.*, 1976-77, 2678, *Arr. Cass.*, 1977, 779; Cass., 9 juni 1978, *Arr. Cass.*, 1978, 1192.

Hof van Cassatie (2e Kamer), 22 november 1983

Strafvordering — Raadkamer — Verwijzing — Verzet — In Frankrijk gepleegd misdrijf — Betwisting over strafbaarheid van het misdrijf in Frankrijk — Geschil inzake ontvankelijkheid van de strafvordering — Geen bevoegdheidsgeschil.

Het bestreden arrest (Hof Brussel, K.I., 29 september 1983) heeft eisers verzet tegen een beslissing van de raadkamer die hem naar de correctionele rechtbank verwijst, niet ontvankelijk verklaard op grond dat de exceptie van onbevoegdheid die hij beweerde op te werpen, niet de bevoegdheid van de raadkamer betreft, maar de ontvankelijkheid van de strafvordering. Eisers cassatieberoep tegen die beslissing wordt om de navolgende redenen als voortijdig afgewezen :

«Overwegende dat eiser bij conclusie voor de raadkamer aanvoerde dat, wat de telastleggingen I (oplichting) en II (overtreding van de wet van 1 maart 1961) betreft, de feiten, gepleegd te Parijs, als zodanig in Frankrijk niet strafbaar waren en dat derhalve aan het vereiste van artikel 7 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering niet was voldaan ; dat hij zich, voor het overige er toe beperkte aan te voeren dat er tegen hem geen bezwaren waren wat de voormelde telastleggingen en de telastlegging III (smaad), gepleegd te Leuven, betreft ; dat hij, op grond daarvan de raadkamer verzocht, primair, zich onbevoegd te verklaren *ratione loci* en, subsidiair, vast te stellen dat er geen voldoende bezwaren tegen hem bestonden om hem naar de correctionele rechtbank te verwijzen ;

«Overwegende dat de beslissing van de raadkamer waarbij eiser naar de correctionele rechtbank wordt verwezen geen uitspraak doet over een geschil inzake bevoegdheid, nu eiser in werkelijkheid niet stelde dat de raadkamer, door uitspraak te doen op de vordering tot verwijzing naar de correctionele rechtbank, zich de bevoegdheid van een ander gerecht zou toeëigenen, maar alleen de ontvankelijkheid van de strafvordering betwistte ;

«Overwegende dat de beschikking van de raadkamer derhalve een voorbereidende beslissing en een beslissing van onderzoek is ; dat het bestreden arrest, dat evenmin uitspraak doet over een geschil inzake bevoegdheid, een beslissing is van dezelfde aard als de beroepen beschikking waartegen, krachtens artikel 416 van het Wetboek van Strafvordering, een voorziening slechts ontvankelijk is na de eindbeslissing ;

«Dat de voorziening mitsdien niet ontvankelijk is.»

(Voorzitter: de h. Boon — Raadsheer-rapporteur: de h. D'Haenens — Advocaat-generaal: de h. Tillekaerts — In de zaak: Van E.)

NOOT—*Verzet van de verdachte tegen verwijzing bij bevoegdheidsgeschil*

1. Eens te meer werd een poging gedaan om het Hof van Cassatie van houding te doen veranderen en het verzet van de verdachte tegen de verwijzing naar het vonnisgerecht te doen aanvaarden (cf. Cass., 16 juni 1981, *R. W.*, 1982-83, 353 met noot).

Reeds eerder werd tevergeefs de niet-strafbaarheid van het ten laste gelegde feit aangevoerd als reden van onbevoegdheid van de raadkamer (Cass., 23 juni 1952, *Pas.*, 1952, I, 695; Cass., 2 maart 1976, *Pas.*, 1976, I, 718), maar telkens werd deze exceptie afgewezen.

Ook betwistingen omtrent de ontvankelijkheid van de strafvordering ondergingen hetzelfde lot (Cass., 14 juni 1949, *Pas.*, 1949, I, 434; Cass., 10 juli 1950, *Pas.*, 1950, I, 827; Cass., 11 mei 1964, *Pas.*, 1964, I, 976).

2. Ten deze werden de strafbare feiten in Frankrijk gepleegd en de verdachte beweerde dat ze er niet onder de toepassing van de strafwet vallen, zodat niet voldaan was aan de vereisten van artikel 7, § 1, van de wet van 17 april 1878.

Het Hof van Cassatie heeft reeds de exceptie van onbevoegdheid afgewezen die steunde op de onregelmatigheid van de klacht wegens in het buitenland gepleegde feiten (Cass., 4 juni 1962, *Pas.*, 1962, I, 1129) of op de omstan-

digheid dat de verdachte niet in België zou zijn gevonden (Cass., 14 december 1964, *Pas.*, 1965, I, 381; Cass., 14 maart 1972, *Pas.*, 1972, I, 654).

De thans aangevoerde exceptie die steunt op de niet-strafbaarheid van de ten laste gelegde feiten in het land waar het misdrijf werd gepleegd is een middel dat tot nog toe niet werd ingeroepen, maar zoals al de vorige blijkt ook deze nieuwe poging vergeefs (zie ook Cass., 23 oktober 1979, *R.W.*, 1979-80, 1545, met noot).

A. Vandeplas

Hof Gent (4e Kamer), 5 november 1982

Geneeskunst — Apotheker — Geneesmiddelen — Verkoop zonder doktersvoorschrift — Strafbaarheid.

De beklaagden werden o.m. vervolgd wegens een feit dat in de dagvaarding als volgt was gekwalificeerd: K. met overtreding van de artt. 1, § 1, 6 en 16, § 2, van de wet van 25 maart 1964 op de geneesmiddelen, niet voor eigen gebruik bestemde geneesmiddelen te hebben ingevoerd, uitgevoerd, gefabriceerd, bereid, vervoerd, verdeeld, onder zich gehouden, bewaard, te koop aangeboden, verkocht of afgestaan onder bezwarende titel of om niet of afgeleverd zonder inachtneming van het bepaalde in de eerste twee leden van art. 2 van de wet of van de besluiten getroffen ter uitvoering van art. 6 van de wet, nl. Valoron afgeleverd te hebben zonder doktersvoorschrift. De eerste rechter (Corr. Kortrijk, 19 mei 1981) sprak de beklaagden vrij. In hoger beroep wordt beslist:

«De beklaagden werden ter terechtzitting van heden uitgenodigd om zich te verdedigen en hebben zich verdedigd over de aanvulling van feit K ten laste van D. en H., nl. Valoron, een geneesmiddel zijnde waarvan — bij zijn, op grond van het ter uitvoering van art. 6 van de wet van 25 maart 1964 genomen K.B. van 3 juli 1969, in de Staatsbladen van 30 maart en 8 september 1973 verschenen registratie — de aflevering afhankelijk is gesteld van het overleggen van een geneeskundig getuigschrift.

«De eerste rechter stelde terecht vast dat er geen samenhang bestaat tussen de ten laste van beklaagden gelegde feiten en de misdrijven waarvoor andere beklaagden zijn gedagvaard.

«De telastlegging K ten laste van eerste en tweede beklaagde, aangevuld als hiervoor vermeld, is voor het hof bewezen geworden; dit feit is hetzelfde als datgene dat ten laste van deze beide beklaagden in de oorspronkelijke dagvaarding werd voorzien.»

(Voorzitter: de h. Van Balberghe — Raadsheren: de hh. Tytgat (rapporteur) en De Maesschalck — Advocaat-generaal: de h. De Geest — Advocaat: mr. Sustronck — In de zaak: D. e.a.)

NOOT—Het afleveren van geneesmiddelen zonder doktersvoorschrift

1. Het hof van beroep verklaarde een apotheker schuldig ter zake dat hij een geregistreerd geneesmiddel heeft afgele-

verd zonder doktersvoorschrift. Luidens art. 6, derde lid, van de wet van 25 maart 1964 op de geneesmiddelen is inderdaad een doktersvoorschrift vereist voor de aflevering van een geregistreerd geneesmiddel.

De Correctionele Rechtbank te Kortrijk had in eerste aanleg beklaagde nochtans vrijgesproken op grond dat het vervolgd feit geen misdrijf uitmaakt. De eerste rechter nam weliswaar aan dat beklagde art. 6, derde lid, van de wet van 25 maart 1964 had overtreden, doch stelde tevens vast dat deze overtreding door de wet niet strafbaar was gesteld.

Art. 16, § 2, van genoemde wet bestraft inderdaad slechts overtreding van de besluiten getroffen ter uitvoering van art. 6 van de wet op de geneesmiddelen, maar niet van de voorschriften van de tekst van art. 6 zelf, aldus het vonnis waartegen hoger beroep.

2. Voor het hof van beroep werd de kwalificatie aangevuld door te verwijzen naar het ter uitvoering van art. 6 der wet van 25 maart 1964 genomen K.B. van 3 juli 1969. Dit koninklijk besluit betreffende de registratie van geneesmiddelen houdt evenwel geen bepalingen in met betrekking tot de aflevering zonder doktersvoorschrift van geregistreerde geneesmiddelen, zodat de in hoger beroep gewijzigde kwalificatie de motieven van de eerste rechter niet op passende wijze weerlegt.

3. Deze legislatieve lacune werd weggewerkt door art. 10 van de wet van 21 juni 1983 tot wijziging van de wet op de geneesmiddelen waarvan artikel 16 werd vervangen en waarbij o.a. een gevangenisstraf van acht dagen tot één maand en/of een geldboete van 100 fr. tot 1000 fr. wordt bepaald voor hen die o.m. de bepalingen van art. 6, derde lid, overtreden. Het afleveren van een geregistreerd geneesmiddel zonder medisch voorschrift is sinds deze wetswijziging dus wel strafbaar.

Die overtredingen kunnen het voorwerp uitmaken van strafrechtelijke vervolgingen of van administratieve geldboeten. De procureur des Konings beslist of hij, de ernst van de overtreding in acht genomen, al dan niet strafrechtelijk vervolgt. Strafvervolgning sluit administratieve geldboete uit, ook wanneer de vervolging tot vrijspraak heeft geleid (art. 17 van de wet van 25 maart 1964 als gewijzigd door art. 11 van de wet van 21 juni 1983).

M. De Swaef

EUROPEES RECHT

Overzicht van rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

Gevoegde zaken 239/82 en 275/82 — Allied Corporation, M. Levy Morelle, Transcontinental Fertilizer Company en Kaiser Aluminium and Chemical Corporation/Commissie — *Anti-dumpingrechten* — 21 februari 1984.

Verzoeksters (Allied Corporation, een vennootschap naar het recht van de staat New-Jersey (VS), Levy Morelle als curator in het faillissement van NV Demufert te Brussel,

Transcontinental, een vennootschap naar het recht van de staat Pennsylvania (VS), en Kaiser Aluminium, een vennootschap naar het recht van de staat Delaware (VS) hebben een beroep ingesteld tot nietigverklaring van verordening nr. 1976/82 van de Commissie van 19 juli 1982 waarbij een voorlopig anti-dumpingrecht op bepaalde uit de VS ingevoerde kunstmeststoffen werd ingesteld (PB 1982, L 214, blz. 7), en van verordening nr. 2302/82 van de Commissie van 18 augustus 1982 waarbij voornoemde verordening is gewijzigd, alsmede tot veroordeling van de Commissie tot betaling van schadevergoeding.

Naar aanleiding van een klacht van de communautaire kunstmestindustrie heeft de Commissie in 1980 een anti-dumpingprocedure inzake de invoer van bepaalde chemische meststoffen uit de VS geopend en bij verordening nr. 2182/80 een voorlopig anti-dumpingrecht voor de betrokken produkten vastgesteld. Op 19 juli 1982 werd voor Allied Corporation en Transcontinental, en op 18 augustus 1982 ook voor Kaiser een voorlopig anti-dumpingrecht ingesteld (verordeningen nrs. 1976/82 en 1202/82), met vaststelling van een gemiddelde dumpingmarge van 6,5 %; bij laatstgenoemde verordening werd deze marge voor Kaiser vastgesteld op 5 %.

De ontvankelijkheid

De Commissie heeft een exceptie van niet-ontvankelijkheid opgeworpen tegen het door Demufert ingestelde beroep. Zij meent dat deze verzoekster in haar hoedanigheid van onafhankelijk importeur niet-ontvankelijk is gelet op het bepaalde in artikel 173, tweede alinea, EEG-Verdrag. Ook twijfelt de Commissie aan de ontvankelijkheid van de door de andere verzoeksters ingestelde beroepen.

Het Hof overweegt dat producenten en exporteurs door de handelingen houdende instelling van anti-dumpingrechten rechtstreeks en individueel kunnen worden geraakt, wanneer zij kunnen aantonen dat zij in de handelingen van de Commissie of de Raad zijn geïdentificeerd of door de voorbereidende onderzoeken zijn geraakt. De beroepen van Allied Corporation, Transcontinental en Kaiser zijn derhalve ontvankelijk.

Wat de vennootschap Demufert betreft is dit evenwel anders, omdat zij een in een van de Lid-Staten gevestigd importrice is op wie geen enkele van de in het beroep aan de orde zijnde handelingen betrekking heeft. In zover zij wordt gedwongen tot betaling van anti-dumpingrechten kan zij in beroep komen bij de bevoegde nationale rechterlijke instantie en aldaar de geldigheid van de betrokken verordeningen bestrijden. Het beroep van Demufert is derhalve niet-ontvankelijk.

Ten gronde

Het middel ontleend aan een ontoereikende motivering

Verzoeksters betogen dat de Commissie zich bij de invoering van een anti-dumpingrecht voor partijen van een zuiver formele redengeving heeft bediend, zonder een nieuw onderzoek in te stellen ten einde te bepalen of de heffing van dit recht jegens hen gerechtvaardigd was.

Het Hof overweegt dat wanneer een onderneming op het moment dat zij haar verbintenis opzegt, van mening is dat er redenen zijn om haar situatie te heroverwegen en haar niettegenstaande de opzegging vrij te stellen van de heffing van anti-dumpingrechten, zij het relevante bewijsmateriaal dient voor te leggen aan de Commissie.

Uit de stukken blijkt evenwel niet, dat verzoeksters de

Commissie op dat tijdstip nieuwe bewijzen hebben voorgesteld. Derhalve kan haar niet worden verweten dat zij na afweging van de belangen van de Gemeenschap en een summier heroverweging van de situatie, de anti-dumpingrechten op verzoeksters heeft toegepast welke op grond van het onderzoek waarop verordening nr. 349/81 is gebaseerd, gerechtvaardigd leken. Dit middel moet derhalve worden verworpen.

Door verzoeksters aangevoerde nieuwe feiten

Verzoeksters betogen dat zich na verordening nr. 349/81 een aantal nieuwe feiten had voorgedaan, die de Commissie bij de vaststelling van de betrokken maatregelen buiten beschouwing heeft gelaten. Deze feiten zijn:

- a) een aantal door de Franse minister van Economie en Financiën in december 1981 genomen maatregelen welke volgens verzoeksters de verkoopprijzen voor kunstmest hebben vervalst, zodat het niet meer mogelijk zou zijn om het bestaan van dumping vast te stellen;
- b) de voortdurende waardeinstijging van de dollar op de wisselmarkten, en
- c) een daling van de invoer van vloeibare kunst op de Europese markt.

Ook dit middel ongegrond bevindend, heeft het Hof de beroepen van Allied Corporation, Transcontinental en Kaiser als ongegrond verworpen en hen in de kosten verwezen.

Zaak 337/82 — St. Nikolaus Brennerei und Likörfabrik/Hauptzollamt Krefeld (prejudicieel) — *Compenserende heffing op in Frankrijk geproduceerde alcohol* — *Artikel 46 EEG-Verdrag* — 21 februari 1984

Verzoekster in het hoofdgeding had ethylalcohol uit Frankrijk in de Bondsrepubliek ingevoerd. Bij invoer moest zij ingevolge verordening nr. 851/76, houdende vaststelling van een compenserende heffing op de invoer in België, Duitsland, Luxemburg en Nederland van in Frankrijk uit landbouwprodukten verkregen ethylalcohol (PB 1976, L 96, blz. 41) een compenserende heffing betalen waartegen zij zich evenwel verzette met het betoog dat deze verordening in strijd was met het EEG-Verdrag.

De in de verordening voorziene heffingen dienden ter compensatie van de verstoringen die op de Duitse markt en de Benelux-markten ontstonden of dreigen te ontstaan door de invoer van in Frankrijk uit landbouwprodukten verkregen alcohol tegen aanmerkelijk beneden de marktprijs gelegen prijzen.

Met de eerste vraag wenst het Finanzgericht Düsseldorf in wezen te vernemen, of artikel 46 na het verstrijken van de overgangperiode nog toepasselijk is en of de krachtens dat artikel vastgestelde verordening nr. 851/76 geldig is of niet.

Volgens verzoekster in het hoofdgeding was artikel 46 na de overgangperiode niet langer geldig, aangezien op dat tijdstip alle nationale marktorganisaties moesten zijn aangepast aan de voor de instelling van een gemeenschappelijke markt in het leven geroepen regels.

Volgens de Commissie is artikel 46 nog slechts van toepassing op rechtmatige nationale maatregelen, aangezien de procedure wegens verdragsschending voldoende mogelijkheden biedt om op te treden tegen het Verdrag met strijdige nationale maatregelen.

Volgens de Britse regering is artikel 46 ook na afloop van

de overgangperiode van fundamentele betekenis, wanneer namelijk geen gemeenschappelijke marktordening bestaat, zonder dat tussen rechtmatige en onrechtmatige nationale maatregelen behoefte te worden onderscheiden.

Het Hof overweegt dat nergens is bepaald, dat de geldigheid van artikel 46 tot de overgangperiode is beperkt.

Zolang een landbouwprodukt niet onder een gemeenschappelijke marktordening valt, vormt artikel 46 voor de Commissie een nuttig instrument om onmiddellijk op te treden tegen door een Lid-Staat veroorzaakte distorsies in de mededinging. Met behulp van een op grond van dit artikel ingesteld compenserend recht kunnen derhalve door het in stand houden van normale handelsstromen onder buitengewone en tijdelijke omstandigheden welke de maatregel rechtvaardigen, de doelstellingen van artikel 39 worden verwezenlijkt.

Een dergelijke compenserende heffing kan overigens — ofschoon zij een beletsel voor het intracommunautaire handelsverkeer lijkt te zijn — niet worden gelijkgesteld met een heffing van gelijke werking als een douanerecht. Het is een heffing in het algemeen belang, waarvan de hoogte door de Commissie en niet eenzijdig door een Lid-Staat wordt bepaald. Dank zij deze heffing kunnen produkten uit staten waar de steun wordt toegekend, naar de overige Lid-Staten worden uitgevoerd zonder dat hun markten worden verstoord, en kan worden verhinderd dat kunstmatige verschillen tussen de prijzen van produkten van de Lid-Staat van uitvoer en die van de Lid-Staat van invoer, welke voortvloeien uit de verschillen tussen de nationale markten vóór de instelling van een gemeenschappelijke marktordening, een evenwichtig handelsverkeer verstoren.

Artikel 46 verliest zijn bestaansreden dus niet, ofschoon de aldus geschapen distorsies in de mededinging met behulp van andere verdragsbepalingen gedeeltelijk kunnen worden verzacht.

de tweede vraag gaat uit van de ongeldigheid van de verordening en heeft dus niet meer te worden beantwoord.

Het Hof heeft voor recht verklaard:

«De geldigheid van verordening nr. 851/76 van de Commissie van 9 april 1976 houdende vaststelling van een compenserende heffing op de invoer in België, Duitsland, Luxemburg en Nederland, van in Frankrijk uit landbouwprodukten verkregen ethylalcohol (PB 1976, L 96, blz. 41) kan niet in twijfel worden getrokken enkel omdat deze verordening op artikel 46 EEG-Verdrag is gebaseerd. Na het verstrijken van de overgangperiode geldt dit artikel voor produkten die nog niet onder een gemeenschappelijke marktordening vallen.»

Zaak 70/83 — G. Kloppenburg/Finanzamt Leer (prejudicieel) — *Werking van richtlijnen — Terugwerkende kracht van een wijziging* — 22 februari 1984

Verzoekster in het hoofdgeding exploiteert een krediet- en hypotheekagentschap in de Bondsrepubliek Duitsland. Voor de eerste helft van 1978 vroeg zij vrijstelling van omzetbelasting ingevolge de artikelen 1 juncto 13 B, sub d - 1 van de Zesde richtlijn (harmonisatie O.B.). Het Finanzamt Leer wees haar verzoek af en berekende de omzetbelasting overeenkomstig het nog ongewijzigde nationale recht tegen het normale tarief. Het nationale recht is pas aangepast per 1 januari 1980. Bij de Negende richtlijn (van 26 juni 1978)

is de uitvoeringstermijn van de Zesde richtlijn (1 januari 1978) onder meer voor de Bondsrepubliek verlengd tot 1 januari 1979. De nationale rechter heeft het Hof de navolgende vraag voorgelegd:

«Kon een kredietbemiddelaar tussen 1 januari 1978 en 30 juni 1978 een beroep doen op de bepaling betreffende de vrijstelling van omzetbelasting voor de omzet uit kredietbemiddeling in artikel 13 B, sub d, onder 1, van de Zesde richtlijn van de Raad betreffende harmonisatie van de wetgevingen der Lid-Staten inzake omzetbelasting — Gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde: uniforme grondslag (77/388/EEG), wanneer aan deze richtlijn geen uitvoering was gegeven en hij deze belasting niet op degene te wiens behoefte de dienst was verricht, had afgewenteld, ofschoon bij artikel 1 van de Negende richtlijn van de Raad van 26 juni 1978 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der Lid-Staten inzake omzetbelasting (77/583/EEG) de daarin vermelde Lid-Staten gemachtigd waren, richtlijn nr. 77/338 uiterlijk op 1 januari 1979 ten uitvoer te leggen?»

Het Hof overweegt dat het enige, ten opzichte van zijn arresten in de zaken Becker en Grendel (Jurispr. 1982, blz. 53 en blz. 2301) nieuwe vraagstuk dat hier aan de orde wordt gesteld, de vraag betreft of de rechtspositie van een zodanig economisch subject door de Negende richtlijn is gewijzigd.

Het Hof heeft reeds herhaaldelijk beklemtoond, dat rechtshandelingen van de Gemeenschap ondubbelzinnig moeten zijn, en hun toepassing voor de betrokkenen voorzienbaar moet zijn. Wanneer het tijdstip van inwerkingtreding van een rechtshandeling van algemene strekking wordt verschoven, ofschoon het aanvankelijk voorziene tijdstip reeds is verstreken, is dit als zodanig reeds niet met dat beginsel te verenigen.

Uit de tekst van de Negende richtlijn blijkt nergens dat als gevolg van de verlenging van de uitvoeringstermijn van de Zesde richtlijn de positie van economische subjecten is gewijzigd wat betreft vóór de inwerkingtreding van de rechtshandeling betreffende de wijziging van de uitvoeringstermijn behaalde omzetten.

De Negende richtlijn moet derhalve aldus worden uitgelegd, dat zij in zoverre geen terugwerkende kracht heeft.

Het Hof heeft voor recht verklaard:

«Zolang de Zesde richtlijn nr. 77/388 van de Raad van 17 mei 1977 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen van de Lid-Staten inzake omzetbelasting — gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde: uniforme grondslag, niet was uitgevoerd, kon een kredietbemiddelaar voor tussen 1 januari en 30 juni 1978 behaalde omzetten beroep doen op de vrijstelling van omzetbelasting als voorzien in artikel 13 B, sub d-1, van deze richtlijn, mits hij deze belasting niet had afgewenteld op degenen te wier behoefte hij de dienst had verricht.»

Zaak 93/83 — Zentralgenossenschaft des Fleischer-gewerbes e.G. (Zentrag)/Hauptzollamt Bochum (prejudicieel) — *Oorsprong van goederen — Verwerking van vlees* — 23 februari 1984.

Zentrag had verschillende partijen vers rundvlees, in stukken zonder been, uit Oostenrijk in de Bondsrepubliek Duitsland ingevoerd. Zentrag vroeg voor deze invoer om

toepassing van het bijzondere heffingstarief dat ingevolge artikel 10, lid 3, van verordening nr. 805/68 en verordening nr. 611/77 geldt bij invoer van produkten van oorsprong en van herkomst uit Oostenrijk, Zweden en Zwitserland, doch de douane wees dit verzoek af.

De betrokken partijen vlees waren Zentrage geleverd door een Oostenrijkse leverancier onder dekking van Oostenrijkse certificaten van oorsprong. Deze leverancier had in Hongarije runderkwartieren gekocht en deze vervolgens in Oostenrijk onder douaneverband bij een verwerkingsbedrijf laten uitbenen, ontdoen van pezen en vet, in stukken uitsnijden alsmede vacuüm verpakken. Volgens Zentrage moest het vlees op grond van deze in Oostenrijk uitgevoerde bewerkingen als van Oostenrijkse oorsprong worden beschouwd. De douane is daarentegen van mening, dat het vlees niettegenstaande de bewerkingen die het heeft ondergaan, nog steeds van Hongaarse oorsprong is.

Ten aanzien van de oorsprong van goederen bepaalt artikel 5 van verordening nr. 802/68 van de Raad:

«Goederen bij de vervaardiging waarvan twee of meer landen betrokken zijn geweest zijn van oorsprong uit het land waar de laatste ingrijpende en economisch verantwoorde verwerking of bewerking heeft plaatsgevonden in een daartoe ingericht bedrijf en welke verwerking of bewerking hetzij heeft geleid tot de fabricage van een nieuw produkt, hetzij een belangrijke fabricagefase uitmaakt.»

De vragen van het Finanzgericht Düsseldorf luiden als volgt:

1. Is artikel 1 van verordening (EEG) nr. 964/71 van de Commissie van 10 mei 1971 (PB 1971, L 104, blz. 12) wegens strijd met verordening (EEG), nr. 802/68 van 27 juni 1968 (PB 1968, L 148, blz. 1) ongeldig?

2. Vormt het uitbenen, het verwijderen van pezen en vet, en het uitsnijden in stukken van vlees, een oorsprongbepalende bewerking in de zin van artikel 5 van verordening (EEG) nr. 802/68?

Het Hof heeft voor recht verklaard:

«1. Verordening nr. 964/71 van de Commissie van 10 mei 1971 (PB 1971, L 104, blz. 12) sluit niet uit, dat het vlees door de bewerking of verwerking die het na het slachten ondergaat, de oorsprong kan krijgen van het land waar deze handelingen zijn verricht.

2. Artikel 5 van verordening nr. 802/68 van de Raad van 27 juni 1968 (PB 1968, L 148, blz. 1) moet aldus worden uitgelegd, dat vlees, afkomstig van runderkwartieren, als gevolg van het uitbenen, het verwijderen van pezen en vet, het uitsnijden in stukken en het vacuüm verpakken niet de oorsprong krijgt van het land waar deze handelingen zijn verricht.»

Gev. zaken 228 en 229/82 — Ford of Europe Inc. en Ford-Werke AG/Commissie — *Mededinging* — *Voorlopige maatregelen* — 28 februari 1984

De twee beroepen strekken tot nietigverklaring van beschikking nr. 82/628 van de Commissie van 18 augustus 1982, inzake een procedure op grond van artikel 85 EEG-Verdrag.

Verzoeksters zijn dochterondernemingen van Ford Motor Company. Ford of Europe, opgericht in de V.S., heeft vestigingen in het Verenigd Koninkrijk, België en de Bondsrepubliek Duitsland, en coördineert de economische

activiteiten van de Europese vennootschappen van het Ford-concern. Ford-Werke AG is een vennootschap naar Duits recht, welke Ford-voertuigen vervaardigt en verkoopt op de markt van de Bondsrepubliek Duitsland. Een belangrijk deel van haar produktie wordt rechtstreeks verkocht aan Ford Britain. Ford AG produceert derhalve regelmatig voertuigen met zowel linkse als rechtse besturing.

Voor de verzevenlijking van haar verkoopprogramma op de Duitse markt voerde Ford AG een selectief distributiestelsel in de vorm van een «Hauptändler-Vertrag» (hoofddealerovereenkomst) in, die haar bindt aan haar Duitse dealers. Deze overeenkomst werd in 1976 bij de Commissie aangemeld, doch ten tijde van de in casu relevante gebeurtenissen had de Commissie nog geen formele beschikking gegeven.

Tot 1 mei 1982 leverde Ford AG een zeker aantal voertuigen met rechtse besturing, waarvan sommige uitgevoerd volgens «UK-specificatie» en andere volgens de «Duitse specificatie», aan haar Duitse dealers, welke zij in de Bondsrepubliek verkochten. Sinds het voorjaar 1981 was de vraag naar voertuigen met rechtse besturing op de Duitse markt sterk gestegen omdat de prijzen aanzienlijk lager waren dan op de Britse markt, en een groeiend aantal Britse klanten deze voertuigen derhalve bij Duitse dealers kochten.

In verband daarmee deelde Ford AG de Duitse Ford-dealers bij rondschriven van 27 april 1982 mede, dat zij na 1 mei 1982 van de dealers geen orders voor voertuigen met rechtse besturing meer zou aannemen en dat deze voertuigen voortaan bij Ford Britain moesten worden gekocht.

Naar aanleiding van dit rondschriven diende het Bureau européen des Unions des Consommateurs een klacht in bij de Commissie, waarop deze op 18 augustus 1982 de litigieuze beschikking gaf. Hierin wordt Ford AG verplicht, haar rondschriven in te trekken en de Duitse Ford-dealers mee te delen dat voertuigen met rechtse besturing evenals voorheen onderdeel vormden van het contractuele leveringsprogramma van Ford AG.

Bij beschikking van 29 september 1982 heeft de president van het Hof de tenuitvoerlegging van de beschikking van de Commissie gedeeltelijk geschorst.

Verzoeksters erkennen thans, dat met het rondschriven werd beoogd te waarborgen dat Britse klanten hun Ford-voertuig bij Ford Britain zouden kopen, en derhalve de mededinging op de gemeenschappelijke markt wat betreft de verkoop van Ford-voertuigen aan Britse ingezetenen te beperken. Deze maatregel is niettemin niet in strijd met artikel 85 en houdt onvoldoende verband met de aangemelde dealerovereenkomst. Bovendien gaat het vaststellen van een voorlopige maatregel, specifiek gericht tegen de weigering om een deel van de produktie aan erkende dealers te leveren, de bevoegdheid van de Commissie te buiten.

De *Commissie* aanvaardt dat geen van de leden van het Ford-concern een machtspositie op de gemeenschappelijke markt inneemt en dat de weigering van Ford AG om voertuigen met rechtse besturing aan Duitse dealers te leveren, geen overeenkomst tussen ondernemingen, besluit van een ondernemersvereniging of onderling afgestemde feitelijke gedraging in de zin van artikel 85 is. Zij geeft verder toe, dat zij niet tegen de weigering te leveren had kunnen optreden indien tussen Ford AG en haar dealers geen distributieovereenkomst had bestaan die op bepaalde punten in strijd

was met artikel 85. De weigering te leveren beïnvloedt de commerciële relaties tussen Ford AG en haar dealers, en maakt derhalve deel uit van het kader waarbinnen de overeenkomst met het oog op een eventuele ontheffing moet worden onderzocht.

Het Hof onderzoekt of de Commissie bij de vaststelling van de betrokken voorlopige maatregelen binnen de grenzen van haar bevoegdheden is gebleven. Het overweegt dat de bevoegdheid voor het vaststellen van dergelijke maatregelen voortvloeit uit artikel 3, lid 1, van verordening nr. 17. Uit hetgeen het Hof in de beschikking Camera Care (Jurispr. 1980, blz. 119) heeft overwogen, volgt dat de voorlopige maatregelen in de lijn moeten liggen van de definitieve beschikking die krachtens voornoemd artikel 3 wordt genomen.

In casu heeft de hoofdprocedure betrekking op de distributieovereenkomst. De Commissie is uitsluitend in staat om ten aanzien van die overeenkomst een inbreuk vast te stellen en haar definitieve beschikking kan Ford slechts verplichten de toepassing van die overeenkomst te staken.

De onderhavige voorlopige maatregel heeft echter geen betrekking op die overeenkomst, maar uitsluitend op de weigering van Ford AG om voertuigen met rechtse besturing aan haar Duitse dealers te leveren, en deze weigering is volgens de Commissie niet in strijd met artikel 85 noch met artikel 86. De betrokken maatregel ligt derhalve niet in de lijn van een eventuele definitieve beschikking.

Het door verzoeksters voorgestelde middel van onbevoegdheid slaagt derhalve. Het Hof heeft de beschikking van de Commissie van 18 augustus 1982 mitsdien nietigverklaard.

KANTTEKENINGEN

Sterilisatie, arbeidsongeschiktheid wegens ziekte, gewaarborgd loon en zware fout

In het *Rechtskundig Weekblad* van 5 mei 1984 verscheen het belangwekkend cassatiearrest van 12 maart 1984, met de conclusie van de advocaat-generaal Lenaerts, waarbij vernietigd wordt het arrest van het Arbeidshof te Antwerpen van 21 april 1983 dat uitspraak deed over het recht op gewaarborgd loon van de werkmans die zich vrijwillig om contraceptieve redenen liet steriliseren. De principiële beslissing van het Hof van Cassatie moet worden goedgekeurd (*R.W.*, 1983-84, 2539).

Omdat in het verleden echter de begrippen «arbeidsongeschiktheid wegens ziekte» en «zware fout in het kader van het gewaarborgd week- en maandloon» niet veel aandacht kregen, lijkt het nuttig nog even bij deze actuele problematiek stil te staan.

a. Wat is arbeidsongeschiktheid wegens ziekte?

Bij het lezen van art. 31 van de wet van 3 juli 1978 valt al dadelijk op dat de wetgever spreekt van ziekte of ongeval, arbeidsongeschiktheid en kortweg ongeschiktheid. Bij het overlopen van de voorbereidende werkzaamheden vindt men weinig commentaar m.b.t. de definitie van het begrip. De beoordeling van de arbeidsongeschiktheid werd uitsluitend overgelaten aan de geneesheer; de wetgever beschouwde de arbeidsongeschiktheid als een aangelegenheid van zuiver medische aard (*Schade aan de mens*, I, *Evaluatie van de arbeidsongeschiktheid in het Recht*, J. Van Steenberge, p. 357).

Laten we een poging doen om het begrip «arbeidsongeschiktheid wegens ziekte» te omschrijven.

Volgens het sociaal-rechtelijk woordenboek betekent *arbeidsongeschiktheid* lichamelijk of geestelijk niet in staat zijn om arbeid te verrichten. Slaat men een medisch woordenboek open, dan vindt men onder *ziekte*: het proces in het lichaam waardoor het functioneel evenwicht van geest of lichaam verstoord wordt en hetwelk een verandering teweeg brengt in de kwantitatieve of kwalitatieve werking van de cellen. De Internationale Gezondheidsorganisatie ziet *gezondheid* als een toestand van volledig fysiek, psychisch en sociaal welzijn. Een vrije en ongehinderde omgang met de mensen en dingen uit de eigen situatie (milieu, wereld, ...) is het kenmerk van de onbeschadigde mens.

Dikwijls wordt «gezondheid» beschouwd niet als de afwezigheid van ziekte, maar als het vermogen om tot optimale ontplooiing te komen. Het gaat dan om de mens als geheel en niet enkel als fysiek wezen. De begrippen ziekte en gezondheid zijn uitersten, elkaar tegengestelde polen waartussen het proces van het mens- worden voortdurend heen en weer beweegt. Dit gebeuren wordt beïnvloed door lichamelijke, psychische en sociale factoren.

Met *arbeidsongeschiktheid wegens ziekte* bedoelde de wetgever volgens bepaalde auteurs alle ziekten waardoor de werknemer arbeidsongeschikt kan worden, daarin begrepen de welvaartsziekten, gevolg van verkeerde eetgewoonten of van drankmisbruik, de ziekten door ongezonde arbeidsvoorwaarden of onvoorzichtigheid van de werknemer, ongeacht of de betrokkene ze heeft veroorzaakt door zijn eigen fout of nalatigheid (*Actuele problemen van het Arbeidsrecht*, M. Rigaux, p. 45).

Uit de weergegeven begrippen vloeit voort dat het geen twijfel lijdt dat door de heelkundige ingreep betrokkene arbeidsongeschikt werd wegens ziekte, de dag zelf en ook een periode nadien, gelet op de handarbeid die hij diende te verrichten.

Na onderzocht te hebben «wat» dient te worden vastgesteld bij arbeidsongeschiktheid wegens ziekte, willen we even nagaan «wie» vast dient te stellen. Volgens art. 31 dient de werknemer, indien nodig, een medisch attest door zijn behandelende arts te doen worden. Eventueel kan de werkgever een controlerende arts aanwijzen. Bij meningsverschillen kan een derde geneesheer aangewezen worden door de rechtbank.

De geschillen in de voorbije jaren spitsten zich vooral toe op de draagwijdte van het recht van de werkgever ter zake. Vermeldenswaard zijn twee recente arresten van het Hof van Cassatie verschenen in het *R.W.* Het eerste arrest beslist dat de werkgever het recht heeft vrij en zonder inspraak van de werknemer de met het onderzoek belaste arts aan te stellen en deze aanstelling op elk ogenblik te wijzigen (*Cass.*, 1 oktober 1979, *R.W.*, 1979-80, 2933). Tevens werd geoordeeld dat het bewijs van arbeidsongeschiktheid door een werknemer niet is geleverd wanneer de controle-arts van de werkgever, in strijd met het getuigschrift van de huisarts, tot arbeidsongeschiktheid besluit, en het alsdan niet de werkgever is die het nodige moet doen om het geschil te laten beslechten (*Cass.*, 5 januari 1981), *R.W.*, 1980-1981, 2629).

Alvorens het begrip «zware fout» te onderzoeken is het belangrijk eraan te herinneren dat het al of niet toekennen van het gewaarborgd loon niet tot het domein behoort van de controlerende arts.

b. Het begrip zware fout (art. 52, wet 3 juli 1978)

Het gewaarborgd loon is niet verschuldigd wanneer de arbeidsongeschiktheid van de werknemer voortvloeit uit een door hem gepleegde zware fout. Het bewijs van de zware fout rust op de werkgever. De wetgever heeft het begrip zware fout (*culpa lata*) niet bepaald. De bedoeling was te verwijzen naar art. 70, §3, van de Z.I.V.-wet.

In de wetsgeschiedenis vindt men o.a. terug:

— een zware fout is aanwezig, wanneer degene die ze bedrijft zich schuldig maakt aan een daad waarvan hij het klaarblijkelijk gevaar kende of moest kennen,

— of, de zware fout is het nalaten van de meest elementaire voorzichtigheidsmaatregelen welke ieder wijs mens behoort te nemen.

Een zekere analogie met het begrip zware fout in het kader van de verzekeringen valt onmiddellijk op, namelijk het «bewust verzwaren van het risico».

Opvallend is dat in de rechtspraak m.b.t. het gewaarborgd loon geschillen omtrent het begrip zware fout in het verleden niet vaak

voorkamen, buiten het geval van de zelfmoordpogingen, waarbij de zware fout dan nog meestal niet in aanmerking werd genomen. De rechters oordeelden meermaals dat de ongeschiktheid volgende uit een zelfmoordpoging moet worden vergoed. Zelfmoord of een werkelijke poging tot zelfmoord volgt immers uit persoonlijkheidsstoornissen. Zelfmoordpoging dient beschouwd te worden als een gevolg van een ziekte-toestand (mentaal, zenuwen, pathologisch of psychologisch), zodat in beginsel geen ernstige fout bestaat aan de zijde van de werknemer, die een poging tot zelfmoord onderneemt in een toestand waarin hij onvoldoende meester is van zijn daden (o.a. Arbh. Brussel, 10 oktober 1979, J.T.T., 1980, 48).

Wat met sterilisatie?

Dat sterilisatie arbeidsongeschiktheid kan meebrengen wordt niet betwifteld.

Het is evenwel interessant het begrip zelf van sterilisatie iets nader toe te lichten.

In medische woordenboeken wordt de ingreep omschreven als het wegnemen bij een levend organisme van de mogelijkheid tot procreatie. Uit die beschrijving vloeit voort dat de ingreep een definitieve vermindering van de menselijke persoon met zich meebrengt, daar ze op onherroepelijke wijze een primordiaal potentieel van de mens vernietigt. Niettemin lijkt de medische wetenschap zo te evolueren dat ook reversibele sterilisatie tot de mogelijkheden gaat behoren. In elk geval dient sterilisatie te geschieden na samenspraak met een geneesheer en door hem of een collega uitgevoerd te worden.

Het ligt voor de hand dat de ingreep niet steeds als contraceptief middel aangewend wordt, bv. de sterilisatie die het gevolg is van een andere noodzakelijke ingreep (bv. castratie bij kanker). In deze laatste veronderstelling is de medische interventie duidelijk noodzakelijk (aangewezen om de gezondheidstoestand van de patiënt te vrijwaren) en curatief (omdat zij tot doel heeft dat een kwaad wordt vermeden, weggenomen of afgezwakt; zie o.a. Vandermeersh, D., «Medische fout, sterilisatie en medische experimentatie, T.P.R., 839). In het geval van de contraceptieve sterilisatie ligt het noodzakelijk en curatief karakter uitsluitend op het psycho-sociaal vlak, als preventieve ingreep om psycho-sociaal disfunctioneren — en dus ziek zijn — te voorkomen.

Uit het voorafgaande vloeit voort dat de feitenrechter bij zijn uiteindelijke appreciatie van de zware fout als uitsluitingsgrond voor gewaarborgd loon rekening zal dienen te houden met de progressie van de medische wetenschap en de geoorlooftheid van bepaalde medische handelingen, alsmede met de persoonlijke en de werksituatie van betrokkene. De keuze van het ogenblik kan in het kader van de arbeidverhoudingen een belangrijke rol spelen.

A.M. Caeyers-Dehondt

BOEKEN

A. BERGMANN en M. FERID, **Internationales Ehe- und Kindestschaftsrecht**, 10 dl., zesde druk, Verlag für Standesamtswesen, Frankfurt (Main), 1983, 5528 blz., 550 DM, 330 DM bij abonnement op twaalf aanvullingen; 78e aanvulling, München, 1983, 154 blz., 49,80 DM (Stand: 30.6.83)

Diegene die de ontwikkelingen in het familierecht gevolgd heeft (zie bv. Jayme, E., «Die Entwicklung des europäischen Familienrechts. Eine rechtsvergleichende Betrachtung», *Fam RZ*, 1981, 221 e.v.), zal weten welke inspanning vereist is om de talrijke wetswijzigingen die zich voornamelijk m.b.t. afstamming en echtscheiding hebben voorgedaan, te volgen. Reeds vijftig jaar slagen de auteurs van het hier besproken werk erin deze inspanning te leveren. Jaarlijks worden drie tot vijf aanvullingen op de markt gebracht die de verzameling binnen een zeer redelijke termijn op de nieuwste stand brengen.

Deze uitgave wil de belangrijkste familiewetten van de vijf continenten beslaan. Voor Europa, Amerika en Oceanië zijn de redacteurs met hun medewerkers in hun opzet geslaagd. Afrika en Azië zijn nog niet volledig maar worden regelmatig aangevuld. Zo is in de 78e aanvulling Angola (Galvão/Jayme) opgenomen en wordt Burundi voor de 80e aanvulling in het vooruitzicht gesteld.

Het werk opent met een behandeling van het religieuze huwe-

lijksrecht (Prader). Hierin wordt het huwelijksrecht van de monotheïstische godsdiensten uiteengezet: het islamitische, joodse, katholieke, orthodoxe en protestantse huwelijksrecht. Het Hindu-recht, dat niet tot de monotheïstische systemen behoort is, in het trefwoord *Indien* opgenomen. In de 80e bijwerking wordt het katholieke huwelijksrecht volledig herwerkt aan de hand van het nieuw kerkelijk wetboek.

De verzameling is vervolgens alfabetisch ingedeeld naar de behandelde landen. In elk trefwoord worden de belangrijkste familiewetten in Duitse vertaling weergegeven. Voor de Anglo-Amerikaanse landen worden ook de originele teksten afgedrukt. Het valt te betreuren dat deze regel niet wordt toegepast voor andere talen en dat de originele teksten in bv. de Franse taal niet worden opgenomen. Naast het eigenlijke huwelijks- en kinderrecht worden ook de wetten inzake naam, nationaliteit en internationaal privaatrecht afgedrukt. Ze worden telkens voorafgegaan door een bondige commentaar en worden met de belangrijkste rechtsleer en rechtsspraak geannoteerd.

Een willekeurige greep uit de laatste bijwerkingen kan de waarde van het werk illustreren:

— *Angola* (Galvão/Jayme) is nieuw opgenomen. Het familierecht wordt in hoofdzaak beheerst door het Portugees Wetboek van 1966, gemoderniseerd door een aantal bijzondere wetten zoals het nieuwe echtscheidingsrecht van 1976. Een algehele hervorming van het familierecht is in voorbereiding;

— *Bulgarije* (Jessel) is volledig herwerkt op grond van de wijzigingen van het Familiewetboek in 1979. Een vb.: de betwisting van het vaderschap wordt uitdrukkelijk uitgesloten indien de man zich met kunstmatige inseminatie akkoord verklaard heeft (art. 32);

— *Frankrijk* is aangepast aan het nieuwe procesrecht dat op 1 januari 1982 in werking is getreden;

— *Ghana* (Henrich/von Ploetz) krijgt een geactualiseerde commentaar, waarbij ook op het gewoonterecht wordt ingegaan;

— *Griekenland* (Papageorgiou): in afwachting van een grondige bewerking wordt bondig ingegaan op de wet van 7 april 1982 inzake het facultatief burgerlijk huwelijk;

— *Groot-Brittannië* (Henrich) is uitgebreid naar het procesrecht door opname van de Domestic Proceedings and Magistrates' Courts Act van 1978;

— *Ierland* (Coester-Waltjen) is ten gevolge van de familiewetten van 1976 en 1981 volledig herwerkt;

— *Italië* (Blume/Rieck) is gedeeltelijk herwerkt rekening houdend met de wet van 1 augustus 1978 die het echtscheidingsrecht wijzigde op het gebied van o.a. de pensioenregeling. Aandacht wordt tevens besteed aan de wijziging van de nationaliteitswetten door de wet van 21 april 1983. Terwijl vroeger alleen de vreemde vrouw die met een Italiaanse man huwde de Italiaanse nationaliteit kreeg, is dit thans ook het geval voor de vreemde man die een Italiaanse vrouw huwt;

— *Spanje* (Rau) is herwerkt rekening houdend met de nationaliteitswet van 13 juli 1982;

— *Thailand* (Fuhrmann). Hier wordt aandacht besteed aan de adoptiewetgeving van 1979 en 1980 waarbij de Public Welfare Department een grote bevoegdheid toegekend werd ten einde misbruiken te vermijden;

— *Venezuela*. In afwachting van een grondiger bewerking wordt gewezen op de wet van 6 juli 1982 die een grondige hervorming van het familierecht doorvoerde: realisatie van de gelijkberechtiging van man en vrouw met hervorming van het huwelijksvermogensrecht, hervorming van het echtscheidingsrecht, invoering van de gelijkheid van alle kinderen met hervorming van het afstammingsrecht en het erfrecht.

Bergmann/Ferid is in de Duitstalige landen uitgegroeid tot een zeer gewaardeerd werkinstrument voor al diegenen die informatie over buitenlands familierecht in hun dagelijkse praktijk nodig hebben. Oorspronkelijk bestemd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand, is het werk er thans terug te vinden in de bibliotheek van rechters, notarissen en advocaten. In het Frans en Nederlands taalgebied kent deze publikatie zijn gelijke niet. Zijn gespecialiseerde en zeer regelmatig bijgewerkte informatie steekt bv. torenhoog uit boven de meer algemene bijdragen in de *Juris-classeur de droit comparé*. Nu de toepassing van het buitenlandse familierecht ook in België aan belang wint, kan dit Duitstalige werkinstrument ook hier uitstekende diensten bewijzen.

W. Pintens

R.C. CORNELISSEN, **De Europese verordeningen inzake sociale zekerheid**, in *Menselijke Schade*, Reeks over medisch verzekeringsrecht en verzekeringsgeneeskunde, nr. 8, 1984, Maarten Kluwer's Internationale Uitgeversonderneming, Antwerpen - Apeldoorn, 283 p.

Dr. R.C. Cornelissen behandelt de problematiek van de vergoedingen waarop onderdanen van de Europese Economische Gemeenschap aanspraak kunnen maken in het kader van invaliditeits- en weduwenverzekeringen, voor zover zij onderworpen zijn (of geweest zijn) aan de sociale wetgeving van meerdere Lid-Staten.

Zonder EEG-voorzieningen zou de werknemer die van het ene land naar het andere uitwijkt, gevaar lopen ten gevolge van wetsconflicten rechten te verliezen. In andere gevallen zou er een ongewenste cumulatie van uitkeringen ontstaan. Sociale-zekerheidsregelingen verschillen immers niet alleen omdat zij in het ene land een risicostelsel zijn (het bedrag van de uitkering is onafhankelijk van de duur van de verzekeringstijdvakken) en in het andere een opbouwstelsel (het bedrag van de uitkering is afhankelijk van de duur van de verzekeringstijdvakken), maar ook in hun onderlinge coördinatie.

De auteur schetst in twee aparte hoofdstukken de karakteristieken van de relevante Nederlandse sociale-zekerheidswetten en van die van Duitsland. Na een overzicht van de ontwikkeling en groei van de verschillende invaliditeitswetgevingen in Nederland, beschrijft hij de huidige Nederlandse ouderdoms-, weduwen- en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen. Wat de Duitse regelingen betreft wordt veel aandacht besteed aan de «Rentenversicherung». De grondslagen van het systeem inclusief de berekeningsmethode van de rente, worden uiteengezet.

In een volgend hoofdstuk wordt de internationale coördinatie van invaliditeits- en weduwenverzekeringen belicht. Bilaterale verdragen hebben de ongewenste gevolgen van de verschillen tussen risico- en opbouwstelsels trachten op te vangen. Op Europees niveau kwam er het Europees Verdrag inzake de Sociale Zekerheid van Migrerende Werknemers van 9 december 1957, dat na de inwerkingtreding op 1 januari 1958 van het EEG-Verdrag, ondertekend te Rome op 25 maart 1957, werd overgenomen in de Verordening nr. 3, en waaraan de verordening nr. 4 werd toegevoegd.

Deze verordeningsbepalingen — evenals die van de huidige Verordening 1409/71 — en de jurisprudentie van het Europees Hof van Justitie worden in hoofdstuk V, dat bijna een derde van het boek beslaat, uitvoerig toegelicht.

Het opbouwcoördinatiesysteem dat in acht werd genomen bij het opstellen van de EEG-Verordeningen, strekt om aanspraken te creëren jegens in beginsel alle stelsels waaraan de werknemer onderworpen is geweest, a rato van de duur van de verzekeringstijdvakken, hetgeen tot correctieve bepalingen leidt. De arresten van het Europees Hof van Justitie hebben een bijzonder grote weerslag gehad, niet alleen op het opstellen van Verordening 1408/71, maar eveneens in de concrete toepassing van de «prorata»-regeling. Het belang van verschillende van deze arresten toont de auteur aan bij de bespreking van concrete gevallen.

In verband met ongewenst geachte cumulaties van uitkeringen en de communautaire anti-cumulatiebepaling, bespreekt de auteur uitvoerig de jurisprudentie van het Hof van Justitie over art. 51 van het EEG-Verdrag, evenals de nationale anti-cumulatiebepalingen die er het gevolg van waren.

Een studie van allerhande vormen van samenlopende tijdvakken en van samenloop van ongelijksoortige uitkeringen besluit dit hoofdstuk.

In een laatste hoofdstuk bespreekt de auteur voorstellen tot het oplossen van de besproken hoofdproblemen: een eigen voorstel en de ideeën van de Administratieve Commissie.

Het boek bevat als bijlage de relevante bepalingen van de Verordening 1408/71 en de Verordening 574/72.

De auteur is de netelige en moeilijke kwesties niet uit de weg gegaan die besloten liggen in de vaak nogal gecompliceerde regelingen opgenomen in de Europese Verordeningen. Het boek bevat een uitstekend overzicht van de problematiek van de vergoeding van schade waarop de invalide migrant binnen de Europese Gemeenschap aanspraak heeft.

GH. Dhaeyer

NOTARIAAT

Samenstelling van de Kamer van Notarissen van het Arrondissement Antwerpen

Voorzitter: mr. Gommar Van Oosterwijck; eerste syndicus: mr. Jan Van Bael; tweede syndicus: mr. Paul Harrewijn; verslaggever: mr. Benoit Lamot; secretaris: mr. Paul De Decker; penningmeester: mr. Ludo Verhoeven; leden: mrs. Richard Celis, Floris Hendrickx, Ernest Van Tricht.

MEDEDELINGEN

Wetgevende initiatieven inzake mededinging in Europa

Op donderdag 26 april 1984 hield de heer J.F. Verstrynghe, kabinetmedewerker van de heer F. Andriessen, EEG commissaris verantwoordelijk voor de concurrentieproblemen, op initiatief van de *Nederlandstalige afdeling van de Belgische Vereniging voor Europees Recht*, een lezing over recente ontwikkelingen in het mededingingsbeleid van de Commissie en de wetgevende initiatieven die zij in dat verband heeft genomen of voorbereidt.

De heer Verstrynghe besprak achtereenvolgens de inhoud van dit nieuwe beleid, de systematiek en de voordelen van de voorgestelde wetgeving, evenals de bijzondere problemen die zich stellen in verband met de nieuwe zgn. oppositieprocedure die in deze voorstellen vervat ligt.

Met betrekking tot de inhoud van het mededingingsbeleid werd gesteld dat de Commissie nu een tweede generatie van toepassingsmaatregelen voorstelt. Deze streven enerzijds naar een grotere sectoriële specialisatie, bijvoorbeeld de groepsvrijstellingsverordening voor bierleveringscontracten en benzinstations. Anderzijds worden zij in het geval van individuele beschikkingen meer geïntegreerd in een globaal industrieverband. Daarnaast streeft de Commissie met deze nieuwe initiatieven naar een grotere rechtszekerheid voor de ondernemingen en naar een decentralisatie van de toepassing van het mededingingsrecht naar de nationale rechter toe.

Ter illustratie van deze nieuwe initiatieven werd gewezen op de hernieuwde amendering van de concentratieverordening, de nieuwe versie van groepsvrijstelling voor octrooilicenties, het voorstel van groepsvrijstelling voor research en development overeenkomsten, het voorstel tot uitbreiding van de groepsvrijstelling voor specialisatieovereenkomsten, en het voorstel van groepsvrijstelling voor distributie in de automobielsector.

Terwijl de Commissie vroeger met het systeem van groepsvrijstellingen vooral een oplossing nastreefde voor het zogenaamde massaprobleem, zijnde het groot aantal aangemelde overeenkomsten, legt zij nu meer nadruk op het sturen van het mededingingsbeleid in een door haar gewenste richting.

Een actueel probleem in dit verband is de vraag of ondernemingen in de toekomst, wanneer verschillende groepsvrijstellingen naast elkaar zullen bestaan, het voordeel zullen kunnen inroepen van de toepasselijkheid van meerdere groepsvrijstellingen op eenzelfde overeenkomst. Spreker stelde dat deze vraag in het licht van de rechtspraak van het Hof van Justitie over het beginsel van het gewettigd vertrouwen wellicht positief moet beantwoord worden.

Ten slotte werd gewezen op het innoverende karakter van de zgn. oppositieprocedure in deze groepsvrijstellingen, waarbij voor bepaalde categorieën overeenkomsten, die niet automatisch vrijgesteld zijn, toch een vrijstelling kan bekomen worden mits aanmelding van de overeenkomst en voorzover de Commissie binnen een bepaalde termijn geen bezwaar maakt tegen deze overeenkomst of bepaalde clausules ervan. Daarenboven is in deze procedure de tussenkomst van de Lid-Staten gewaarborgd zonder dat het eindbeslissingsrecht van de Commissie wordt aangetast. De Commissie heeft ook gepoogd zowel de rechtszekerheid van de betrokken ondernemingen als de positie van de derde concurrenten voldoende te beschermen.

Naar aanleiding van deze voordracht, kan worden gesteld dat indien de huidige voorstellen van de Commissie zoals verwacht spoedig worden goedgekeurd, het Europees mededingingsbeleid in

een nieuwe stroomversnelling komt die vanwege ondernemingen en juristen een zekere aanpassing zal vragen, maar waardoor in de toepassing van de mededingingsregels een nieuwe soepelheid wordt ingevoerd die erop gericht is het mededingingsbeleid dichter te laten aansluiten bij de industriële realiteit en de technologische innovatie in het Europees bedrijfsleven te bevorderen.

Eric Bodson

Aantal abonnees op "Arresten van het Hof van Cassatie"

Het Belgisch Staatsblad is sedert 1978 de uitgever van de "Arresten van het Hof van Cassatie", waarvan het abonnement 8.000,- F kost.

Uit het antwoord van de minister van Justitie op een vraag van kamerlid Baudson (Vragen en Antwoorden - Kamer 1983-1984, nr. 29, p. 2847) blijkt dat het aantal abonnees 375 bedraagt. Voor de editie 1980-1981 beliepen de kosten van de grondstoffen en de loonkosten een totaal van 2.837.845,- F.

BERICHTEN

Universitaire Instelling Antwerpen - Departement Rechten

Er wordt overgegaan tot de vakantverklaring van: één voltijdse betrekking voor een wetenschappelijk personeelslid waarvoor in aanmerking komen kandidaten welke in het bezit zijn van het diploma van licentiaat in de Rechten. Het betreft een mandaat voor een wetenschappelijke medewerker met bijzondere belangstelling voor het administratief recht.

Datum van indiensttreding: ten vroegste 01.10.1984.

Kandidatuurstelling: Om zich kandidaat te stellen wordt men verzocht gebruik te maken van de *verplichte* sollicitatieformulieren en deze aangetekend of persoonlijk over te maken aan de Universitaire Instelling Antwerpen, Directie Personeel, Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk, *voor 13 juli 1984*.

Bedoelde formulieren kan men aanvragen bij deze directie (tel.: UIA/03/828.25.28 toestel 138).

Bijkomende inlichtingen bij voorkeur van het departement, Prof. H. Swennen, tel.: UIA: 03/828.25.28 of bij de titularis Prof. W. Lambrechts.

Een nieuw tijdschrift: Computerrecht

Bij Kluwer Rechtswetenschappen, Antwerpen-Deventer, verscheen het eerste nummer van een tijdschrift voor informatica en recht met de titel *Computerrecht*.

Het tijdschrift zal viermaal per jaar verschijnen (in 1984 drie maal) met telkens naast hoofdartikelen besprekingen van belangrijke rechtspraak en voorstellen voor contractuele clausules en andere praktische informatie van die aard.

De redactie bestaat uit Belgen, Nederlanders en Fransen.

Een Franstalige versie verschijnt onder de naam "Droit et informatique".

Algemene Modellenverzameling

De *Algemene Modellenverzameling voor de Rechtspraktijk* brengt in haar dertiende aflevering de volgende modellen: Koop van onroerend goed uit de hand (aanpassingen), Handelshuur, Buitenbezitstelling van effecten. In de volgende aflevering komen: N.V. en P.V.B.A. (aanpassingen, voor zover de nieuwe wet is goedgekeurd), Internationaal testament, Rangregeling, Voorrechten. Prijs voor de 13e aflevering nog 6,5 fr. per blz.

De *Algemene Modellenverzameling voor de Praktijk van de Rechtsdeurwaarder* brengt in haar derde supplement: Kantonement, Derdenbeslag (bewarend, uitvoerend, omzetting). Prijs slechts 7,5 fr. per blz. niettegenstaande andersluidende berichten.

In de volgende aflevering komen: Aanbod en Consignatie, Bewarend beslag op roerend goed, Pandbeslag, Scheepsbeslag (uitvoerend), Betekening in Marokko, Algerije, Hongarije.

Afscheidscollege prof. mr. W.C.L. van der Grinten

Op vrijdag 25 mei heeft prof. mr. W.C.L. van der Grinten, hoogleraar in het burgerlijk recht, tijdens een plechtige academische zitting, afscheid genomen van de K.U. Nijmegen met een college: *Over discriminatie en burgerlijk recht*.

In deze rede behandelde prof. van der Grinten drie vragen:

— of en in hoeverre mag een burger andere mensen discrimineren?

— welke specifieke voorzieningen tegen discriminatie zijn opgenomen in de Nederlandse wetgeving?

— is verdere discriminatiewetgeving wenselijk en welke grenzen moeten hierbij in acht worden genomen?

De handeseditie van deze rede wordt uitgegeven door Tjeenk Willink.

ERRATA

Z.I.V. — Revalidatie — Orthoptist

In de tekst betreffende het arrest van het Hof van Cassatie, 6 juni 1983, *R. W.*, 1983-84, 2710, dienen de volgende correcties te worden aangebracht:

— kol. 2710, 1e alinea, 6e regel: orthoptische i.p.v. orthopedische;

— kol. 2711, 1e alinea, 4e regel: orthoptist i.p.v. orthopedist.

Een orthoptist is een persoon die, op aanwijzingen van de oogarts, een patiënt oefeningen met de ogen laat doen.

TIJDSCHRIFTEN

Recueil général de l'enregistrement et du notariat, 1984

januari

E. Ghorain, Régimes matrimoniaux — Etrangers — La modification du régime matrimonial d'époux étrangers et le renvoi; A. Mottet, La restitution du droit d'enregistrement en cas de revente d'immeuble.

Tijdschrift voor notarissen, 1983 en 1984

nr. 12, december 1983

E. Krings, Gedwongen afkoop van de gemeenschap van een zijgevel (conclusie voor Cass., 18 februari 1983).

nr. 1, januari 1984

H. Du Faux, Overschrijving (art. 1, 1e lid, Hypotheekwet) — Betrekkelijkheid van de tegenstelbaarheid tegenover derden. Enkele aspecten.

Vlaams Tijdschrift voor Gezondheidsrecht, 1983-1984.

nr. 3, januari-februari

J. Ceuleers, Rust- en verzorgingstehuizen; J. Petit, Kunnen familieleden zich tegen een autopsie verzetten?; A. Prims, Twintig jaar ziekenhuiswetgeving: een maat voor niets?; H. Nys en R.-M. T'Jonck, Kroniek van het gezondheidsrecht (Wetgeving, rechtspraak, rechtsleer, parlementaire vragen en antwoorden, feiten en kronieken, boekbesprekingen, mededelingen); M. Delhuvette, not bij Arbrb. Brussel, 20 januari 1983 (ziekte- en invaliditeitsverzekering — niet-naleving van de wet betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken — nietige rechtsvordering).

Algemeen fiscaal tijdschrift, 1983

nr. 12, december
D. Lindemans, Enkele beschouwingen over de fiscale bindende schatting in het bijzonder inzake B.T.W.; R. Himpler, Dubbelbelastingverdragen en de belasting op dividenden.

Journal des tribunaux, 1983 en 1984

nr. 5275, 24 december
J.L. Ledoux, Les saisies (du Code judiciaire à 1982).

nr. 5276, 31 december
Table des matières.

nr. 5277, 7 januari
F. Ost, Considérations sur la validité des normes et systèmes juridiques.

nr. 5278, 14 januari
R. Charles en M. Denuit, Réflexions sur l'application de l'article 53 de la loi du 8 avril 1965 sur la protection de la jeunesse.

nr. 5279, 21 januari
A. Van Innis, Dommages accidentels aux canalisations souterraines à l'occasion de travaux.

nr. 5280, 28 januari
G. Keutgen en M. Huys, L'arbitrage (1975-1982).

Journal des tribunaux du travail, 1984

nr. 275, 10 januari
P. Crahay, La convention relative au délai de préavis de l'employé licencié.

nr. 276, 20 januari
P. Crahay, La convention relative au délai de préavis de l'employé licencié

Revue critique de jurisprudence belge, 1983

nr. 4
F. Rigaux, La célébration posthume du mariage en droit international privé (noot onder Cass., 2 april 1981); Y. Merchiers, Bail commercial initial, bail commercial renouvelé, bail commercial prorogé, bail commercial tacitement reconduit ... et leur durée (noot onder Cass., 7 mei 1981); S.J. Nudelhole, Le legs d'un bien indivis entre le testateur et ses héritiers; J. Clesse en M. Jamouille, Examen de jurisprudence (1978-81), contrat de travail.

Revue critique de droit international privé, 1983

nr. 4
D. Alexandre, Sur la possibilité d'obtenir le divorce en France lorsqu'un jugement a déjà été rendu à l'étranger à propos du divorce; M. Simon-Depitre, noot onder Cass. fr., 9 februari 1983 (slachtoffer van een misdrijf, vergoeding door de staat, art. 706, al. 3, van het Wetboek van Strafvordering, conflict van wetten in de tijd); B. Ancel, noot onder Cass., 22 april 1981 en 15 februari 1983 (Erfenis, laatste verblijfplaats van de overledene in Frankrijk, goederen gelegen in het buitenland, door de rechtbank aan te stellen bewindvoerder, bevoegdheid van de Franse rechter; J. Lemon-tey, noot onder Rb. Parijs, 5 juli 1982 (Exequatur, Deens vonnis, faillissement van vennootschap met maatschappelijke zetel in Liberia en activiteiten alleen in Denemarken, indirecte bevoegdheid van de Deense rechter); P.L., noot onder Cass., 12 juli 1982 (Verdrag van Brussel van 27 september 1968, art. 6, al. 2 en 17, bevoegdheidsbeding, eliminatie van ieder ander bevoegdheidsgeschied); H.G.-T., noot onder Cass., 27 oktober 1982 (Verdrag van Brussel van 27 september 1968, art. 5, al. 1, verwijzing naar de «meest karakteristieke prestatie»; H. Gaudemet-Tallon, noot onder H.v.J., 22 maart 1983 (Verdrag van Brussel van 27 september 1968, art. 5, 1, vereniging, contractuele relatie); H. Gaudemet-Tallon, noot onder Rb. Parijs, 29 april 1982 en 27 april 1983 (Verdrag van Brussel van 27 september 1968, art. 5, al. 3, persdelict, verspreiding in verschillende landen, toepassing van de plaats van totstandkoming van de schade).

S.E.W., 1984

nr. 1, januari
L. Cornelis, De extra-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap (1976-1982); H.A.H. Audretsch, Men kan geen reinen wijn uit een onrein okshoofd tappen; P. Van Nuffel, noot onder H.v.J., 5 mei 1983 (Prejudiciële vraag op verzoek van het Corte di Cassazione, Italiaans sociaal pensioen, art.51 EEG, toepassing van art. 4, lid 4, Vo. 1408/71, gelijkstelling met een uitkering bij ouderdom).

Tijdschrift voor Belgisch handelsrecht, 1983

nr. 12, december
Alfabetisch register van auteurs en bijdragen.

Weekblad voor privaatrecht, notariaat en registratie, 1983 en 1984

nr. 5678, 17-31 december
P. Clausing, Verzwijging van strafrechtelijk verleden bij verzekering; A.G. Lubbers, Overzicht der Nederlandse rechtspraak. Erfrecht.

nr. 5679 en 5680, 7 januari en 14 januari
E.M. Wesseling-Van Gent, Argumenten voor unusrechtspraak en voor collegiale rechtspraak en hun invloed op de wetgever; E.A. Wilbers, Dient artikel 6.3.1.5b Nieuw Burgerlijk Wetboek vervangen te worden door een mogelijkheid van schadevergoeding bij gerechtvaardigde daad?

nr. 5681, 21 januari
J.A. Van Mourik, Mandeligheid in het NBW; E.A. Wilbers, Dient artikel 6.3.1.5 b Nieuw Burgerlijk Wetboek vervangen te worden door een mogelijkheid van schadevergoeding bij gerechtvaardigde daad?

nr. 5682, 28 januari
J.C. Van Straaten, Nakoming en omzetting van natuurlijke verbintenissen onder het NBW in schenkings- en erfrechtelijk perspectief; J.D. Le Grand, De langstlevende in opmars; J.H. Linders, Recente rechtspraak, belastingrecht tweede halfjaar 1983.

Jurisprudence de Liège, 1984

nr. 2, 13 januari
J. Henry, In memoriam Jacques Henry; P. Henry, Le dessaisissement des juridictions de la jeunesse au profit des juridictions répressives. Examen de jurisprudence; X., Indemnités de procédure.

nr. 3, 20 januari
G. De Leval, noot bij Cass., 10 november 1983 (afstand en overdracht van loon — bevoegdheden van de vrederechter — toekenning van uitstel van betaling); G. De Leval, noot bij Cass., 8 december 1983 (kantonnement); G. De Leval, noot bij Vred. Brussel, 10 november 1983 (afstand en overdracht van loon — samenloop van cessionarissen — voorrang).

nr. 4, 27 januari
C. Darville-Finet, Les circulaires instaurant le paiement d'un minerval par les élèves et étudiants étrangers — Source de droit pour les administrés?

nr. 5, 3 februari
Spriesterbach, advies voor Hof Luik, 14 november 1983 (echtscheiding op grond van bepaalde feiten — verstrijken van de wachtermijn voor dagvaarding — geen sanctie — gerechtvaardigd door gewettigde hoop op verzoening); G. De Leval, noot bij Arbh. Luik, 14 oktober 1983 (hervatting van het geding — overlijden van een procespartij — niet betekend aan de tegenpartij — geen gevolg); M.-F. Hubert, noot bij Rb. Luik, 24 november 1983 (verdering tot opheffing van conventionele erfdiensbaardheid van overgang — art. 701bis B.W. — procedure — inleiding bij verzoekschrift — art. 1371bis Ger. W.); C. D.-F., Les circulaires et le minerval (suite).

nr. 6, 10 februari
X., Conduite d'un véhicule autre que le véhicule désigné (noot bij Hof Luik, 14 december 1983).